

ЕРИК НАЙТ ЛАСИ

Превод от английски: Ваня Пенева, 1997

chitanka.info

ПЪРВА ГЛАВА

НЕ СЕ ПРОДАВА

Всеки в Грийнал Бридж познаваше Ласи, кучето на Сам Караклоу. Спокойно можеше да се каже, че то бе най-известното куче в селото — и затова си имаше най-малко три причини.

Първо, почти всички жители на селото бяха единодушни, че Ласи е най-красивото куче коли, което някога са виждали.

Това беше много голяма похвала, защото Грийнал Бридж се намира в графството Йоркшир, а ако някъде по света кучето наистина е на почит, то е именно в Йоркшир. Никъде другаде кучетата не растат толкова красиви и силни, колкото в този суров край на Северна Англия. Над обширните блата плющи вятър и дъжд, козината на кучетата расте гъста и здрава и те стават силни като хората, които живеят тук. Местните жители обичат кучетата и умеят да ги развъждат. В това най-голямо английско графство има стотици миньорски селца и във всяко от тях могат да се видят просто облечени работници, придружени от прекрасни расови кучета — с толкова аристократично поведение, че могат да събудят завистта на всеки богат ценител от другите области на Англия.

Грийнал Бридж беше като всички останали села в Йоркшир. Жителите му отглеждаха кучета, грижеха се за тях и ги обичаха, по улиците се срещаха много съвършени екземпляри. Но всички твърдяха едно: ако някога е било отгледано по-расово куче от трицветното женско коли на Сам Караклоу, то е било много, много отдавна.

Имаше обаче и друга причина Ласи да бъде толкова добре позната в селото. По нея, както казваха жените, „човек можеше да си свери часовника“.

Тази история беше започнала преди много години, когато Ласи беше още смешно, тромаво кученце. Един ден Джо, момчето на Сам Караклоу, се втурна вкъщи и думите бликнаха като порой от устата му:

— Мамо! Днес излизам от училище, и кой мислиш седи и ме чака на двора? Ласи! Какво ще кажеш, а — откъде е знаела къде съм?

— Сигурно е тръгнала по следата ти, Джо. Другояче не мога да си го обясня.

Каквато и да беше причината, на следващия и на по-следващия ден Ласи отново чакаше пред входа на училището. Минаха седмици, месеци и години — кучето го посрещаше всеки ден. Домакините, които поглеждаха през прозорците на къщичките си, или собствениците на магазини, които стояха пред вратите и оглеждаха главната улица за клиенти, съглеждаха гордото, оцветено в черно, бяло и златно коли да тича към училището и казваха:

— Минава Ласи — значи е четири без пет!

Нямаше никакво значение дали валеше дъжд или грееше слънце, кучето беше на мястото си и чакаше момчето. За другите Джо беше просто един от пъстрото множество ученици, които се изсипваха от голямата сграда, но за Ласи той беше единственият. Следваше щастливият миг на бурно посрещане, после момчето и кучето тръгваха заедно към къщи. И това се повтаряше всеки ден, много години наред.

В селото всички обичаха Ласи. Освен обич имаше и още нещо — жителите на Грийнал Бридж се гордееха с Ласи, защото тя олицетворяваше нещо, което не беше лесно за обяснение. То беше свързано с гордостта им. А тази гордост пък имаше нещо общо с парите.

Когато някой мъж беше отгледал особено красиво куче, обикновено ставаше така: един ден то преставаше да бъде куче и се превръщаше в стока на четири крака, чиято стойност може да бъде изразена в пари. Разбира се, то си оставаше куче, но едновременно с това беше и стока, защото някой богаташ можеше да чуе за него, или търговците, които бяха вечно в движение, можеха да го видят и да поискат да го купят. Един богат мъж сигурно ще обича едно куче не по-малко от един бедняк, в това между двамата няма разлика — разликата е само в начина, по който се отнасят към парите. Защото беднякът има да мисли колко въглища ще му трябват през зимата, колко чифта обувки трябва да купи и от колко храна имат нужда децата му, за да пораснат — значи един ден той ще се прибере вкъщи и ще каже:

— Не ми остана нищо друго, затова не хленчете повече. Някой ден пак ще си вземем куче и всички ще го обичате не по-малко от сегашното...

Много великолепни кучета бяха излезли по този начин от дворовете на Грийнал Бридж. Но не и Ласи!

Нали цялото село знаеше, че даже херцог Рюдлинг не е успял да купи от Сам Караклоу неговата Ласи — самият херцог, който живееше извън селото в голямото си имение и държеше в кучкарниците си най-хубавите кучета. Вече от три години насам херцогът се опитваше да купи кучето от миньора, но Сам Караклоу продължаваше да му отказва упорито.

— Няма смисъл да подновявате предложението си, милорд — повтаряше всеки път той. — Колкото и да увеличавате сумата, кучето... ами, то просто не се продава на никаква цена.

Цялото село знаеше това. И точно по тази причина Ласи означаваше много за жителите му. Тя беше живото потвърждение, че все още им е останала някаква гордост, нещо, което не можеше да се купи с пари.

Обаче кучетата принадлежат на хората, а хората трябва да понасят ударите на съдбата. И понякога става така, че в живота на един мъж настъпва толкова трудно време, че той трябва да преклони глава и да изостави гордостта си, за да има хляб за семейството му.

ВТОРА ГЛАВА

„НЕ ИСКАМ ДРУГО КУЧЕ!“

Кучето го нямаше! Само това бе проумял Джо Караклоу.

Този ден той беше изтичал от училище с другите и се беше втурнал през двора в радостната вихрушка от деца, която се вижда пред всички училища в света, когато уроците най-после са свършили. Без да се замисля, воден от навика на стотиците подобни дни, той забърза към изхода, където го чакаше Ласи. Обаче Ласи не беше там!

Джо Караклоу, едро, хубаво момче, стоеше като ударен от гръм и се опитваше да проумее какво става. Беше смръщил чело и просто не вярваше на очите си.

Огледа улицата, първо надясно, после наляво. Може би Ласи беше закъсняла! Това беше невъзможно и той го знаеше. Кучетата са много по-различни от хората. Хората имат часовници — ръчни, стенни, дори качени на кули по площадите и въпреки това винаги идват „с пет минутки закъснение“. Животните обаче нямат нужда от инструменти за измерване на времето. Нещо в тях тиктака много точно от всеки часовник. Те си имат „усет за време“, който никога не ги изоставя. Много добре знаят кога е дошъл часът, за да направят нещо, свързано с всекидневния им живот.

Джо Караклоу често беше разговарял с баща си на тази тема. Чудеше се как става така, че Ласи точно усеща кога трябва да е пред училището. Ласи не можеше да е закъсняла.

Джо Караклоу стоеше безпомощно на улицата. Изведнъж през ума му мина ужасна мисъл.

Може да я е прегазила кола!

Още преди ужасът да скове сърцето му, той вече я беше отхвърлил.

Ласи беше твърде добре възпитана, за да се скита безцелно по улиците. Тя се движеше винаги по тротоара, уверена и внимателна. Освен това в Грийнал Бридж нямаше много движение. Голямото шосе минаваше през долината на почти два километра отук, по

продължение на реката. Нагоре към селото водеше само тесен път, който при блатата се разделяше на десетки песъчливи пътечки.

Може би някой я е откраднал!

Не, това беше немислимо. Никой чужд човек не можеше дори да я докосне, ако някой от семейство Караклоу не беше наблизко и не ѝ заповядаше да позволи това. А и Ласи беше твърде добре позната в цялата околност, далече отвъд Грийнал Бридж, за да се осмели някой да я открадне.

Къде ли беше изчезнала?

Джо Караклоу реши този проблем както стотици хиляди момчета по целия свят решават проблемите си. Хукна към къщи, за да каже на майка си.

Профуча надолу по главната улица и продължи да тича с всички сили покрай магазините. Прекоси цялото село, без да се оглежда, чак до тясната уличка, която се виеше по хълма. Изкачи я на един дъх, втурна се през градинската портичка, блъсна вратата на къщичката им и извика:

— Мамо, мамо! Нещо е станало с Ласи! Днес не дойде да ме вземе!

Едва изрекъл тези думи, Джо Караклоу усети, че нещо се е случило. Никой вкъщи не скочи от мястото си и не попита какво ли е станало. Никой не се уплаши, че с хубавото им куче се е случило нещастие.

Джо веднага забеляза това и застина в мълчаливо очакване. Майка му слагаше масата за чай и шеташе със сведена глава. За миг застана неподвижна, после хвърли бърз поглед към мъжа си.

Бащата на Джо седеше на ниско столче пред камината и беше извърнал глава към сина си. Бавно, без да каже дума, той се обърна отново към огъня и се загледа в пламъците.

— Какво е станало, мамо? — не издържа Джо. — Какво има, кажи ми?

Госпожа Караклоу остави бавно една чиния на масата и проговори, без да отправя думите си към някого:

— Все някой ще трябва да му каже.

Мъжът ѝ не помръдваше. Тя се обърна към сина си и продължи:

— Може би е най-добре да го узнаеш веднага, Джо. Ласи никога вече няма да те чака пред училището. И няма смисъл да вдигаш

излишен шум.

— Защо няма да ме чака? Какво е станало с нея?

Госпожа Караклоу отиде до камината и окачи чайника над огъня. После отговори, без да се обърне:

— Защото я продадохме. Затова.

— Продадохте я? — повтори с висок, пронизителен глас момчето. — Продадохте я! Защо я продадохте, мамо... защо... Ласи!

Майка му се ядоса.

— Защото така. Продадохме я и край. Всичко е свършено. А сега престани да задаваш въпроси. Нищо няма да промениш. Тя си отиде и толкова. Вече няма да говорим за нея.

— Но, мамо...

Викът на Джо издаваше пълното му объркване.

— Нито дума повече! — прекъсна го рязко майката. — Ела и си изпий чая! Хайде, сядай на масата!

Момчето послушно се отпусна на стола. Жената се обърна към мъжа си, който продължаваше да седи до камината.

— Хайде, Сам, ела да хапнеш и ти. Макар че и днес мога да ви поднеса само една оскъдна закуска... Но Бог знае, че...

Мъжът се изправи рязко, без да каже дума, и жената замлъкна като ударена. Сам Караклоу закрачи тежко, грабна шапката си от куката и излезе навън, като затръшна вратата зад себе си. За момент се възцари тишина. После майката каза гневно:

— Ето, виждаш ли какво направи! Ядоса баща си! Е, доволен ли си сега?

Тя седна на един стол и се загледа мрачно в огъня. Дълго, много дълго в къщата беше тихо. Джо разбираше, че майка му е несправедлива към него, като го обвинява за станалото. Но знаеше също, че тя прави това, за да скрие собствената си болка. Колкото по-силно я болеше, толкова повече се караше. Така постъпваха всички сурови, твърдоглави жители на тези места, свикнали на труден живот: когато се случваше нещо, което раздвижваше духовете им, те криеха чувствата си колкото може по-добре. Жените се караха и бърбеха, за да скрият мъката си. Но никога не се озлобяваха. И щом им минеше...

— Хайде, Джо, хапни си!

Гласът на майката вече беше мек и гальовен. Ала момчето продължаваше да се взира неподвижно в чинията си.

— Хайде, Джо, трябва да ядеш. Намазала съм ти филия с масло. Виж колко е хубав хлябът. Съвсем пресен е, днес го опекох. Няма ли да опиташ поне един залък?

— Не ми се яде — прошепна момчето.

— Ох, кучета, кучета и пак кучета — промърмори отчаяно майката и гневът ѝ избухна с нова сила: — Човек си има само ядове с тези проклетите кучета! Ако питат мен, аз се радвам, наистина се радвам, че Ласи вече я няма. Трябваше да се грижа за нея като за малко дете! Най-после се отървах и се радвам, че въпросът се уреди така добре, радвам се, наистина!

Кратко хълцане разтърси закръглената фигура на госпожа Караклоу. Тя извади от джоба на престилката си носна кърпичка и шумно се изсекна. После хвърли поглед към сина си, който продължаваше да седи неподвижно, и поклати тъжно глава.

— Ела тук, Джо — помоли тя.

Момчето се надигна и пристъпи към нея. Жената го обгърна с коравата си ръка и продължи, с лице, обърнато към огъня:

— Виж, Джо, ти си вече голямо момче и трябва да бъдеш разумен. Нали знаеш... сигурно ти е направило впечатление, че напоследък не сме много добре. Разбираш какво означава това. Трябва да си купуваме храна, трябва да си плащаме наема — а Ласи струва цял куп пари. Просто не можехме да си позволим да я задържим у дома, това е всичко. Времената са лоши и ти не бива... не бива да ядосваш баща си. Той и без това си има достатъчно грижи и... ами, това е всичко. Нея вече я няма и толкова.

Джо Караклоу стоеше пред майка си и без усилие разбираше какво му се говори. Дори едно дванадесетгодишно момче в Грийнал Бридж знаеше какво значи „лоши времена“.

Откакто се помнеха децата, бащите им работеха в мината „Уелингтън“, която се намираще над селото. Ходеха на смяна, връщаха се от смяна, мушнаха под мишница кутията за сандвичи и стиснали в ръка миньорските лампи; и вадеха от мината блестящи въглища, които се продаваха добре. После обаче дойдоха лошите времена. В мината даваха само „временна работа“, мъжете печелеха все по-малко. Понякога положението се подобряваше и миньорите отново работеха по цял ден.

Тогава всички бяха щастливи. Разбира се, това не означаваше, че заживяваха в разкош и изобилие, защото в миньорските селища животът си остава труден дори в най-добрите времена. Но поне добиваха кураж, в семействата цареше съгласие и макар че на масата имаше само най-необходимото, то стигаше за всички.

Само че преди няколко месеца мината беше окончателно закрыта. Голямото колело горе в шахтата престана да се върти. В двора вече не се тълпяха работници за началото на поредната смяна. Вместо това мъжете ходеха в службата за безработни. Стояха на ъгъла на улицата и чакаха работа. Но работа нямаше. Очевидно и те се намираха в една от областите, които вестниците наричаха „засегнати от кризата“ — в тази част от страната, където индустрията замираще. Цели села оставаха без работа. Хората нямаха възможност да печелят препитанието си.

Правителството им даваше седмична помощ — незначителна сума, колкото да не умират от глад.

Джо знаеше всичко това. Нали чуваше какво си говорят мъжете. Виждаше ги всеки ден да стоят пред бюрото по труда. Знаеше, че баща му не ходи на работа. Знаеше също, че майка му и баща му никога не говорят за това пред него — поради своя суров, но грижовен характер те се опитваха да носят товара си сами, за да не тегне и върху неговите млади рамене.

Макар че разбираше всичко, сърцето му продължаваше да копнее за Ласи. Но знаеше, че трябва да си мълчи. След малко погледна майка си и попита:

— Не можем ли по-късно да я откупим, мамо?

— Тя е много ценно куче, Джо, и сигурно ще ни поискат много пари. Но някой ден ще си купим друго куче. Само почакай. Може да дойдат и добри времена. Тогава ще си купим малко кученце и ти ще му се радваш, нали?

Джо Караклоу сведе глава и прошепна:

— Не искам друго куче. Искам Ласи!

ТРЕТА ГЛАВА

ЕДИН ВЕЧНО НЕДОВОЛЕН СТАР ГОСПОДИН

Херцог Рюдлинг стоеше до живия плет от рододендрон и мрачно оглеждаше околността. След малко силният му глас прогърмя отново:

— Хайнс! Хайнс! Къде ли се е скрил? Хайнс!

Лицето му беше зачервено, белите му коси разчорлени и в този миг видът му отговаряше напълно на твърдението, че той е най-киселият стар господин във всичките три околии на Йоркшир.

Дали в действителност беше така, е трудно да се каже, във всеки случай обаче виковете и жестовете му потвърждаваха тази слава.

Може би това поведение се дължеше отчасти на факта, че херцогът чуваше извънредно лошо и винаги говореше така, сякаш командваше бригада пехотинци на парад, служба, която наистина беше изпълнявал преди много години. Освен това имаше навика да носи дебел бастун и да го размахва свирепо във въздуха, за да придаде повече тежест на и без това шумните си изявления. Херцогът беше недоволен от целия свят, защото беше убеден, че той е „на път да рухне“.

Нищо днес не беше толкова добро, колкото в младите му години. Конете не тичаха така бързо, младите мъже не бяха така смели и предприемчиви, жените не бяха красиви като преди, цветята се развиваха много по-зле, а що се отнасяше до кучетата ако в целия свят бяха останали поне десетина свестни кучета, то беше само защото той продължаваше да ги отглежда в собствените си кучкарници.

Според него днес вече никой не умееше да си служи с изискания английски, който се говореше в младостта му. Твърдо вярваше, че затрудненото му чуване не се дължи на заболяване, а на отвратителния навик на младите хора да мрънкат и да предъвкват думите, вместо да ги произнасят високо и ясно, както в годините на неговата младост.

Ами съвременната младеж! Без умора — а често и с видимо удоволствие, — херцогът изнасяше многочасови речи за безполезността на всеки отделен човек, имал нещастieto да се роди през двадесетото столетие.

Странното беше, че единствената роднина, която търпеше близо до себе си (и която дори харесваше), беше най-младият член на голямото му семейство — дванадесетгодишната му внучка Присила.

Присила беше тази, която и днес му се притече на помощ, докато стоеше край живия плет от рододендрон и яростно размахваше бастуна си.

Момичето избягна сръчно поредния удар и дръпна дядо си за джоба.

Херцогът се обърна с ядно щръкнали мустаци.

— Аха, ти ли си? — изкрещя той. — Цяло чудо е, че най-последно някой се отзова на виковете ми. Само Бог знае какво става с този свят! Слугите не ги бива за нищо! Глухи ли са, та не чуват? Страната загива.

— Глупости! — отговори успокоително Присила.

Тази малка дама беше дребна и крехка, но винаги самоуверена и спокойна. Постоянното общуване с дядото я беше научило да гледа на него като на свой равен — сякаш имаше насреща си старо дете или много млад възрастен.

— Какво каза? — изрева херцогът и я погледна отвисоко. — Говори по-ясно! Престани да мърмориш!

Присила придърпа главата му към устата си и изкрещя в ухото му:

— Казах „глупости“!

— Какво? — разсърди се още повече херцогът. Той изгледа внучката си и изведнъж избухна в луд смях. Мнението му за Присила беше много ласкаво. Беше убеден, че само от него може да е наследила смелостта да му се противопоставя.

Херцогът огледа любимата си внучка и настроението му веднага се повиши. Даже приглади дългите си бели мустаци, много по-гъсти и красиви от мустаците на днешните мъже.

— О, добре, че си тук — изръмжа доволно той. — Искам да ти покажа едно ново куче. Чудесен екземпляр! Великолепен! Най-благородното куче коли, което някога се е появявало пред очите ми. И при това женско!

— Не ми се вярва да е толкова красиво, колкото в доброто старо време — подразни го Присила.

— Престани да мърмориш — прогърмя отново гласът на херцога. — Не разбирам нито дума.

Той беше чул думите ѝ, но нямаше намерение да се ядосва отново.

— Знаех си, че ще я имам — продължи доволно старият господин. — Три години я чаках.

— Цели три години! — повтори учудено Присила. Знаеше, че дядо ѝ очаква да чуе точно това.

— Да, три години. О, той си мислеше, че може да ме разиграва, но сметката му се оказа грешна. Преди три години му предложих десет фунта, но ми отказа. На следващата година покачих на дванадесет, но той пак не ми я продаде. Последния път му предложих петнадесет фунта. Казах му, че не давам нито пени повече, обаче той не ми повярва. Колеба се цели шест месеца и едва миналата седмица изпрати да ми кажат, че приема.

Херцогът изглеждаше много доволен от себе си, но Присила поклати глава.

— Откъде знаеш, че не е преправено?

Това беше подходящ въпрос, защото йоркширците не само разбират от отглеждане на кучета, но и понякога се изкушават да използват познанията си за лоши дела. Често се случва да прибегват към известни само на тях непозволени средства, за да прикрият недостатъците на някое куче: например умеят да изправят кривите уши или неправилната стойка на опашката, и то така, че недостатъкът става невидим и неопитният любител на кучета го забелязва едва когато се прибере вкъщи с ценната покупка. Тези дребни хитрости са известни под името „преправяне“. При купуването на кучета — както и при конете — важи неписаният закон: *Caveat emptor!* — Купувачо, внимавай!

Когато чу въпроса на Присила, херцогът се изсмя развеселен.

— Откъде знам, че не е преправено, така ли? Защото и аз съм от Йоркшир като тях. Ето откъде познавам всичките им номера, и дори още няколко. Не, не. Кучето е добро. Впрочем, аз я купих от онзи там, как се казваше? От Караклоу! Познавам го добре и знам, че никога не би се осмелил да ме измами. В никакъв случай!

Херцогът отново размаха грамадния си бастун, сякаш предизвикваше на бой всеки, имал куража да го измами. Старият мъж и внучката му закрачиха бавно по пътеката към кучкарника.

Спряха пред решетката и загледаха легналото в клетката куче.

Присила видя едно голямо, черно-бяло златно коли. Главата му беше скрита между предните лапи, тъмната, аристократично извита муцуна изпъкваше още по-ясно на фона на снежнобялата козина на врата и гърдите.

Херцогът изцъка с език, за да повика кучето, но то не реагира. Само леко повдигане на едното ухо показва, че е чуло. Кучето продължи да лежи, без да удостои дори с поглед хората, които бяха дошли да го видят.

Присила се приведе, плесна с ръце и извика:

— Ела, коли! Ела тук! Ела, чуваш ли! Ела при мен! Само за миг големите кафяви очи на кучето се вдигнаха към малкото момиче, почти човешки очи, в които се четеше бездънна тъга. После се отвърнаха от Присила и отново се устремиха в празното пространство.

Момичето се изправи и се обърна към дядо си:

— Това куче не е добре, дядо.

— Глупости! — изкрещя херцогът. — Какво ѝ липсва? Хайнс! Хайнс! Къде ли се е скрил пак? Хайнс!

— Идвам, идвам!

Острият, носов глас на повикания долетя иззад сградата. Веднага след това се появи и забързаният пазач.

— Да, Ваша светлост? Викахте ли ме?

— Разбира се, че ви виках. Да не сте глух? Какво става с кучето, Хайнс? Не изглежда добре.

— Ами, трябва да ви кажа, че не се храни — усърдно започна да обяснява пазачът. — Сигурно са я разглезили онези от селото. В работническите къщи кучетата все ги глежат, хранят ги със сребърна лъжица, така да се каже. Но се обзалагам, че тази скоро ще отвикне. Само след няколко дни ще бъде щастлива, че ѝ се позволява да се храни в кучкарника. Аз ще се погрижа за всичко.

— И внимавайте за кучето, Хайнс! — изкрещя херцогът. — Грижете се добре за него, чувате ли!

— Да, разбира се, Ваша светлост — отговори почтително мъжът.

— Така ви съветвам и аз — изръмжа строго херцогът.

После измърмори нещо под носа си и се отдалечи с големи крачки. Беше разочарован. Смяташе да покаже на Присила каква добра покупка е направил, а вместо това внучката му трябваше да види една опърничава кучка.

Чу гласа ѝ зад себе си и се обърна.

— Какво каза?

Момичето вдигна глава.

— Попитах защо човекът от селото ти е продал кучето си?

Херцогът спря за миг и се почеса зад ухото.

— Сигурно е разбрал, че няма да увеличи цената. Още тогава му казах, че не давам нито пени повече, и мисля, че най-последващата му глава е увряла.

Докато дядото и внучката вървяха към голямата стара къща, пазачът Хайнс се приближи към кучето в клетката.

— Ще те накарам да се храниш както трябва — изръмжа ядосано той. — Да го знаеш. Ще те храня, дори ако трябва със собствените си ръце да ти тъпча яденето в гърлото.

Кучето не показа с нищо, че го е чуло. Само примигна, сякаш изобщо не забелязваше човека от другата страна на решетката.

Когато Хайнс си отиде, Ласи остана да лежи неподвижно в огрения от слънцето квадрат върху земята, докато сенките се удължиха. Тогава се надигна неспокойно, изпъна глава и пое дълбоко въздух.

Очевидно не подуши онова, което търсеше, защото тихо изскимтя. После започна да се разхожда покрай решетката — напред, назад, напред, назад.

Тя беше куче и в главата ѝ не се оформяха мислите, които ние, хората, изразяваме с думи. Само някакво неопределено желание постепенно завладя цялото ѝ същество. Скоро желанието доби ясни очертания. Усетът за време раздвижи мозъка и мускулите ѝ.

И изведнъж Ласи разбра много точно какво иска. Сега можеше да го направи.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ЛАСИ СЕ ВРЪЩА У ДОМА

Джо Караклоу бавно излезе от училище и... спря като закован.

Силен вик се изтръгна от гърдите му:

— Ласи! Ласи!

Джо се втурна към кучето си, коленичи и зарови пръсти дълбоко в гъстата му козина. Обзет от дива радост, той скри лице в гривата на Ласи и я потупа по хълбока. След малко се изправи. Идеше му да скача и танцува от щастие. Момчето и кучето се държаха по много различен начин. Докато момчето не беше на себе си, кучето седеше най-спокойно и само размахването на опашката издаваше колко се радва да види малкия си приятел. Сякаш искаше да му каже: „Защо се вълнуваш толкова? Мой дълг е да те чакам, и аз дойдох. Какво необикновено има в това?“

— Да вървим, Ласи — подвикна момчето.

После се обърна и хукна надолу по улицата. В първия момент дори не бе помислил каква е причината Ласи да се върне при него. Каза си, че това е истинско чудо, и побърза да прогони надигащите се съмнения.

Защо да си блъска главата, след като най-прекрасното нещо на света се беше случило? Ласи се върна, и толкова.

Само че нещо продължаваше да го безпокои. Нима баща му беше откупил Ласи обратно? Или имаше друга причина?

Джо помисли малко и още веднъж се опита да се успокои.

Вече тичаше по главната улица и сега въодушевлението му зарази и Ласи. Изведнъж тя го задмина, направи няколко скока и залая с онези тонове на бурно щастие, които успяват да издадат кучетата, макар и рядко. Отвори широко устата си, както много често правят колитата, за да изразят доброто си настроение. В такива случаи стопаните им се кълнат, че кучетата се смеят от радост.

Едва когато стигнаха до бюрото по труда, Джо забави крачка. Един от мъжете, които стояха там, се провикна:

— Ей, момче? Как успя да си върнеш кучето?

Думите бяха произнесени на широкия йоркширски диалект и Джо отговори по същия начин. Макар че в училище говореха „чист“ английски, децата бяха достатъчно учтиви да отговарят на възрастните на диалекта, на който се обръщаха към тях.

— Чакаше ме до вратата на училището — изкрещя в отговор Джо.

И в този миг истината блесна в ума му. Баща му не беше откупил кучето от новия му собственик, иначе всички в Грийнал Бридж щяха да го знаят. В такова малко селце всеки знаеше какво става в къщата на съседа, а повечето жители на тяхното село щяха вече да са осведомени за нещо толкова важно като връщането на Ласи.

Ласи беше избягала!

Младият Караклоу продължи пътя си с помръкнало лице. Вървеше бавно и размишляваше. Зави по стръмната уличка, която се изкачваше към дома му, и щом стигнаха до вратата, се обърна и тъжно заповяда на кучето си:

— Стой зад мен, Ласи.

Джо постоя малко пред вратата, потънал в мислите си, със смръщено чело. После се постара да изглежда колкото се може по-равнодушен, отвори вратата и влезе.

— Мамо — извика той, — имам една изненада за теб.

И протегна ръка, сякаш това движение можеше да му помогне да опази онова, което желаше толкова много.

— Ласи се върна — обясни той.

Веднага забеляза как очите на майка му се разшириха от гняв. Баща му, който седеше на обичайното си място пред огъня, вдигна глава. После погледите на родителите му се отправиха към кучето, което послушно следваше момчето по петите. И двамата гледаха Ласи, но не казваха нито дума.

Животното сякаш разбра какво означава тази тишина. То спря за миг, после продължи напред със сведена глава, както правят кучетата, когато усещат, че са извършили нещо лошо — само че не знаят какво. Ласи отиде до постелката пред камината и замаха с опашка. Знак, че е готова да поправи грешката си, все едно каква е тя.

Изглежда обаче, че този път нямаше да има прошка, защото мъжът отвърна очи от кучето и отново се загледа в огъня. Така

изключи Ласи от полезрението си.

Бавно, много бавно, кучето се сви на кълбо и се отпусна на килима, така че тялото му докосваше стъпалото на мъжа. Той побърза да го издърпа. Кучето сложи глава върху лапата си и също като мъжа се загледа в огъня, сякаш златната страна на мечтите, създадена от пламъците, криеше отговора на въпросите му.

Жената се раздвижи първа. Тя опря ръце на хълбоците си и издаде дълга, шумна въздишка — въздишка, която ясно изразяваше отчаянието ѝ. Джо я погледна и заговори в отчаян опит да я спечели на своя страна. Гласът му трепереше от надежда.

— Излязох от училище и тя беше там. На мястото, където винаги ме е чакала. Точно на входа. Седеше и ме чакаше. Никога не сте виждали такава радост. Как размахваше опашка... Толкова се зарадва, като ме видя...

Джо продължи да говори, думите се лееха като поток от устата му. Струваше му се, че ако говори и говори, майка му и баща му няма да произнесат страшните думи, които очакваше да чуе. Потокът от думи можеше да отложи присъдата.

— От пръв поглед разбрах, че ѝ е мъчно за дома. Мъчно ѝ е за всички нас. Затова си казах, че е най-добре да я взема. Можем просто да я...

— Не!

Този вик беше на майката. Първата дума, която произнесе от влизането им. Джо млъкна уплашено, но почти веднага заговори отново. Бореше се за онова, което обичаше, макар че почти не се надяваше да го постигне.

— Но тя се върна, мамо. Можем да я скрием. Никой нищо няма да разбере. Ще кажем, че не сме я виждали, и те ще...

— Не! — повтори енергично майката.

После му обърна гръб и продължи да нарежда масата. Като всички селски жени започна да се кара, защото студените и груби думи прикриваха истинските ѝ чувства:

— Кучета! Кучета! Кучета! — викаше тя. — Направо се поболявам като чуя тази дума. Не мога да ги понасям. Ласи е продадена и край! Вече не е наша и колкото по-скоро се махне от очите ми, толкова по-добре. Хайде, махай я оттук, и побързай, защото не се знае кога ще се появи онзи Хайнс, онзи проклет всезнайко! — При

тези последни думи гласът ѝ стана остър и подигравателен, защото имитираше начина по който говореше Хайнс. Кучегледачът на херцог Рюдлинг идваше от Лондон и затвореното му южно — английско произношение дразнеше местните хора, които говореха бавно и отворено.

— Това е всичко, което имах да кажа — заключи твърдо майката. — Не ти остава нищо друго, освен да преглътнеш случилото се и да го смелиш. Тя е продадена, затова трябва веднага да я отведеш при този, на когото принадлежи.

Джо усети, че не може да очаква помощ от майка си, и се обърна към баща си, който продължаваше да седи до огъня. Ала бащата се държеше така, сякаш не е чул нито дума от казаното дотук. Джо издаде напред долната си устна, което показваше вродена упоритост, и се замисли какво още може да каже. Сега обаче се намеси и Ласи. Тя реши, че караницата е свършила, защото в стаята се беше възцарила тишина, затова се надигна бавно и пристъпи към мъжа. Мушна тясната си муцуна в ръката му, съвсем леко, за да покаже, че се нуждае от вниманието и подкрепата на господаря си. Обаче мъжът отдръпна ръката си далече от обсега на кучето и продължи да се вира в огъня.

Джо видя всичко. Осмели се меко да възрази срещу поведението на баща си.

— Татко — започна тъжно той, — би могъл поне да я поздравиш. Тя не е виновна за нищо, а и толкова се радва, че си е вкъщи. Погали я поне веднъж!

Бащата на Джо отново не помръдна, сякаш не чуваше думите на сина си.

— Знаеш ли, може би в кучкарника не се грижат добре за нея — продължи Джо, макар да знаеше, че думите му са напразни. — Смяташ ли, че я хранят както трябва? Я погледни козината ѝ. Мисля, че е започнала да оредява? Дали не е добре да слагаме във водата ѝ за пиене отвара от ленено семе? Нали така се постъпва, татко, ако козината на кучето е загубила блясъка си.

Бащата на Джо, който продължаваше да седи до огъня, кимна бавно с глава. Но ако той не беше забелязал, че синът му е минал в настъпление, госпожа Караклоу смръщи заплашително чело.

— Така е — извика гневно тя, — ти нямаше да бъдеш истински Караклоу и кореняк йоркширец, ако не разбираше от отглеждане на

кучета много повече, отколкото от бъркане на яйца. — Гласът ѝ кълтеше в къщата. — Велики Боже, понякога наистина си мисля, че мъжете от нашето село се грижат повече за кучетата си, отколкото за собствените си деца. Наистина! Времената са толкова лоши, но няма някой е тръгнал да си търси работа? Не и не! Предпочитат да получават помощи и аз се обзалагам, че на повечето им е все едно дали децата им гладуват, стига само да имат достатъчно храна за кучето си!

Бащата на Джо раздвижи краката си и момчето побърза да прекъсне майка си.

— Ласи наистина изглежда зле, мамо. Готов съм да се обзаложа на каквото искаш, че не я хранят както трябва.

— Ами да — отговори злобно майка му, — от онзи дяволски всезнайко Хайнс наистина може да се очаква какво ли не! Той сигурно краде най-доброто месо за себе си. Никога в живота си не съм срещала такъв скъперник и подлец!

Докато говореше, тя устреми поглед към кучето и тонът ѝ веднага се промени.

— Господи! — изплъзна се от устата ѝ. — Тя наистина не изглежда добре. Бедното ми момиче, ей сега ще ѝ приготвя нещо за ядене. Доколкото разбирам от кучета, тя наистина има нужда да се подкрепи.

В този миг госпожа Караклоу осъзна, че проявеното съчувствие е в очевидно противоречие с думите, които беше изрекла преди малко. За да се защити и да заглади непростимата си грешка, тя отново надигна глас и започна да гълчи:

— Но щом се наяде, трябва да се върне в кучкарника. А когато я махнете оттук, не искам ново куче в къщата си, чувате ли? Толкова се мъчих, докато я отгледам, грижех се за нея като за малко дете. И какво получих за усилията си?

Без да спира да мърмори, госпожа Караклоу затопли в една тенджерка храната на кучето. След малко я сложи пред муцуната на Ласи и двамата с Джо доволно проследиха как кучето се нахрани с голям апетит. Само мъжът не удостои дори с поглед красивото коли, което някога му принадлежеше.

След като Ласи се нахрани, госпожа Караклоу вдигна съдината. Джо пристъпи към камината и свали от лавицата грижливо сгънатата

кърпа и една четка. Седна на килимчето пред камината и се зае да реши дългата козина.

Отначало мъжът продължаваше да гледа огъня; след малко обаче започна да хвърля бегли погледи към кучето и седналото пред него момче. Накрая не издържа, обърна се и протегна ръка.

— Не се прави така, момче — дрезгавият му глас беше мек и загрижен. — Щом си се хванал с една работа, научи се да я вършиш както трябва. Ето виж как се прави!

Той взе от ръката на сина си четката и кърпата, коленичи на килимчето и се зае с гъстата козина на кучето. Първо я изтърка навсякъде с кърпата, после внимателно вдигна с една ръка тясната, аристократична муцуна, докато с другата сръчно изчетка снежнобялата грива на колито и изкусно оформи така наречените „чорапки“, „престилчица“ и „поличка“.

За известно време в къщата се възцари тихо блаженство. Мъжът забрави всичко друго, беше погълнат от заниманието си. Джо беше приседнал на килимчето до баща си, наблюдаваше внимателно и се опитваше да запомни всяко движение на четката. Защото знаеше — както всъщност и всички в селото — че на мили наоколо няма друг човек, който да е в състояние да приготви едно коли за изложба на кучета по-добре от Сам Караклоу. Най-голямото желание на Джо беше един ден да стане също толкова добър в отглеждането на кучета, колкото беше баща му.

Госпожа Караклоу беше първата, която се сети за онова, което всички бяха прогонили от съзнанието си. Ласи вече не беше тяхно куче.

— Вижте какво! — извика раздражено тя. — Няма ли най-после да махнете това куче от къщата ми?

Изведнъж бащата на Джо се ядоса. Йоркширският диалект, който оцветяваше в тъмни тонове гласовете на селските мъже, направи и неговия по-суров от обикновено.

— Ти наистина ли искаш да я отведе обратно в този вид? Та тя прилича на мръсно бельо!

— Моля ти се, Сам! — не отстъпваше жената. — Ако не побързаш да я отведеш обратно...

Тя млъкна внезапно и всички наостриха уши. Някой приближаваше по пътечката в градината.

— Видяхте ли? — извика ожесточено жената. — Ето ви го и Хайнс.

Тя забърза към вратата, но преди да е стигнала до нея, някой натисна бравата. Наистина беше Хайнс. Мършава, дребна фигурка в сюртук на карета, бричове и гамаши. Мъжът се поколеба за миг, но като забеляза кучето пред камината, пристъпи напред и извика:

— Така си и мислех! Сигурен бях, че ще я намеря тук.

Бащата на Джо се надигна бавно.

— Искях само да я почистя малко — проговори смирено той и се изправи с обичайната си тромавост. — Вече сме готови и тъкмо смятах да ви я доведа.

— Обзалагам се, че точно това щяхте да направите — отвърна иронично Хайнс. — Разбира се, че искахте да я доведете обратно! Сигурно щяхте да ми я върнете лично. Но след като случайно съм тук, мога да я взема и сам.

Той извади от джоба си въже, втурна се към Ласи и нахлузи примката през главата ѝ.

Дръпна я силно и кучето послушно се изправи. Сви опашка и запристъпва след мъжа към вратата. Хайнс спря на прага и се обърна.

— И да се разберем — изрече на сбогуване той, — аз не съм вчерашен и случайно също познавам проклетите ви йоркширски номера. Познавам и вас, и кучетата ви, които все се връщат у дома. Вие ги обучавате да бягат от новите си собственици и да се прибират право вкъщи, а после ги продавате на друг. Но трябва да знаете, че при мен това е невъзможно, гарантирам ви го. Случайно и аз знам няколко хитрости...

Той млъкна изведнъж, защото бащата на Джо пристъпи към него с лице, пламнало от гняв.

— Аз... хм. Желая ви добра вечер — завърши набързо Хайнс и се втурна навън.

Вратата се затвори. Хайнс и кучето си отидоха. В къщата се възцари потискаща тишина, но госпожа Караклоу не се сдържа:

— Няма да търпя, не, няма да търпя такова нахалство! — изфуча сърдито тя. — Да нахлуе в къщата ми, без дори да помоли за разрешение, и да си остане с шапката на главата, сякаш е самият херцог. И всичко това само заради едно куче. Е, Ласи вече я няма и ако

питате мен, добре е, че се отървахме от нея. Може би най-после ще имаме малко спокойствие. Надявам се да не я видя никога вече!

Докато майката гълчеше и нареждаше, Джо и баща му седяха пред огъня. И двамата се взираха в пламъците, неподвижни и мрачни; всеки потънал в мислите си, както правят хората от Северна Англия, когато нещо ги е засегнало до дън душа.

ПЕТА ГЛАВА

„ПОВЕЧЕ НЕ СЕ ВРЪЩАЙ!“

Ако госпожа Караклоу си мислеше, че сега всичко е наред, тя се лъжеше. Защото на следващия ден Ласи отново чакаше пред вратата на училището, вярна на всекидневното си задължение.

Джо отново я поведе към къщи. По пътя реши, че този път трябва да се бори за кучето си. Планът беше прост. Когато родителите му видят колко е привързано кучето към тях, за награда ще го задържат при себе си. Знаеше обаче, че нещата не са така лесни.

През целия път до дома се колебаеше как да постъпи. Вкъщи всичко беше както винаги. Майка му приготвяше вечерята, баща му седеше замислен на обичайното си място пред огъня. В последно време прекарваше така по цели часове. Работа нямаше и нямаше.

— Тя... тя пак се върна — обяви Джо. Цялата му надежда отлетя, когато чу първите думи на майка си. В тях нямаше и капчица отстъпчивост.

— Няма да търпя повече това, не, няма да търпя — изкрещя тя. — Не искам да я водиш вкъщи и няма никаква полза да ме молиш и тормозиш. Трябва веднага да я върнете! На момента!

Думите се изляха върху Джо като леден порой. Рядко се случваше момчето да противоречи на родителите си, защото беше възпитано много строго. Този път обаче Джо имаше чувството, че трябва да е упорит.

— О, мамо, нека остане само за малко! Моля те, само за няколко минути! Остави ми я поне за малко!

Той смяташе, че ако пусне Ласи вътре, майка му ще се смили. Може би Ласи усети същото, защото още докато Джо говореше, тя се вмъкна в къщата и се запъти към обичайното си място на килимчето пред камината. Легна тихо, сякаш знаеше, че се говори за нея. Обикновено хората в този дом говореха спокойно, но днес гласовете им звучаха възбудено.

— Нищо няма да помогне, Джо. Колкото по-дълго я държиш тук, толкова по-трудно ще ти бъде да я отведеш обратно. Трябва да я върнем, не разбираш ли!

— Но, мамо, татко, само я погледнете, моля ви! Не изглежда добре, не намирате ли? Там не я хранят правилно. Не мислите ли...

Бащата на Джо се изправи и погледна момчето си в очите. Лицето на мъжа беше безизразно и неподвижно, но гласът му го издаваше.

— Този път не може, Джо — проговори задавено той. — Трябва да разбереш, че няма смисъл. Ще я върнем веднага след чая.

— Не! Ще я върнете още сега — провикна се ядосано госпожа Караклоу. — Ако не го направите, онзи Хайнс ще дойде пак, а аз не искам да го виждам в къщата си. Не помните ли как влезе тук, сякаш домът ми е негова собственост? Сложи си шапката и тръгвай.

— Но тя ще избяга пак, мамо! Нима не разбираш? Тя ще се връща винаги при нас. Тя е наше куче.

Джо млъкна съкрушен, когато майка му се отпусна уморено на стола и хвърли безпомощен поглед към мъжа си. Татко му кимна, сякаш искаше да каже, че момчето има право.

— Тя се връща при момчето, разбираш ли — проговори тихо той.

— Съжалявам, Сам, но тя не може да остане тук — настоя госпожа Караклоу. — Ако смяташ, че се връща при момчето, тогава вземи и него. Нека да дойде с теб и да я затвори лично в кучкарника, а после да ѝ заповяда да остане там. Щом той ѝ нареди, тя ще го разбере и повече няма да бяга.

— Да, това звучи разумно — отговори все така бавно мъжът. — Вземи си шапката, Джо, и ела с мен.

Дълбоко нещастен, Джо нахлупи шапката си и мъжът изсвири през зъби. Ласи се надигна послушно от мястото си и тримата излязоха от къщичката. Джо чу как майка му продължи да говори, но гласът ѝ звучеше толкова изтощено, сякаш ей сега щеше да се разплаче от умора.

— Ох, само да можеше да остане тук! Може би тогава в дома ни щеше да цари поне малко мир и спокойствие, макар че Бог знае колко трудно е това във времена като днешните. Така, както стоят нещата...

Гласът ѝ заглъхна. Момчето закричи напред след баща си и кучето, без да поглежда назад.

— Дядо — попита Присила, — могат ли животните да чуват звуци, които са недоловими за нас?

— Да, да, разбира се! — изкрещя в отговор херцогът. — Вземи например кучето. Кучето чува пет пъти по-добре от човека. Моята безшумна кучешка свирка всъщност издава определен звук. Само че нейните тонове са отвъд нашата слухова граница и ние дори не ги долавяме. Никой човек не може да ги чуе. Кучето обаче ги чува и тича насам. И това е, защото...

Присила видя как дядо ѝ трепна като ужилен, а после заплашително размаха бастуна си и закрачи надолу по пътя.

— Караклоу, какво правите с моето куче?

Присила видя един едър мъж от селото, придружен от високо, здраво момче, което бе сложило ръка върху гривата на едно коли. Тя чу тихото ръмжене на кучето, което сякаш възразяваше срещу застрашителното приближаване на дядо ѝ, чу и тихия глас на момчето, което го успокояваше. Присила хукна след дядо си към непознатите.

Когато Сам Караклоу ги видя да идват насреща му, той свали шапка и смушка сина си да стори същото. Това не беше жест на подчинение, в никакъв случай, но много от суровите селски мъже изпитваха гордост от доброто си възпитание и уменията си да се държат учтиво.

— Това е Ласи — каза Сам Караклоу.

— Разбира се, че е Ласи — изгърмя гласът на херцога. — Всеки глупак може да го види. Какво правите с нея?

— Пак избяга и аз ви я връщам.

— Пак ли? Нима е бягала и друг път?

Сам Караклоу остана безмълвен. Както при повечето селски жители, мислите му се движеха много бавно. От последните думи на херцога той разбра, че Хайнс е премълчал бягството на Ласи миналия ден. Ако отговореше честно на въпроса на херцога, щеше да очерни Хайнс в очите му. Макар да не харесваше пазача, това не означаваше, че ще злослови по негов адрес; знаеше, че не е редно другият мъж да загуби работата си заради него. Твърде вероятно беше Хайнс да бъде уволнен, а в тези времена беше трудно да се намери нова работа. Сам Караклоу го знаеше от опит.

Той разреши проблема по типично йоркширски начин. Просто повтори последните си думи:

— Доведох ви я — това е всичко.

Херцогът го изгледа заплашително. Гласът му изгърмя още по-страшно:

— Хайнс! Хайнс! Защо този човек винаги бяга и се крие, когато имам нужда от него? Хайнс!

— Идвам, идвам — прозвуча носовият глас наблизо.

Хайнс се промъкна през храстите, които растяха около кучкарниците.

— Хайнс, това куче бягало ли е и друг път?

Хайнс се почувства неудобно.

— Ами, работата стои така...

— Бягала ли е и друг път, или не?

— В известен смисъл да, но аз не исках да досаждам на Ваша светлост за такава дреболия — отговори пазачът и започна да мачка шапката си. — Но ви обещавам, че ще внимавам това да не се случи отново. Не мога да си представя как е успяла. Закърпих с тел всички дупки, които беше изровила, и ще се погрижа...

— Съветвам ви да побързате! — изкрещя херцогът. — Вие сте един непоправим глупак! Да, такъв сте. Все повече се убеждавам, че сте непоправим глупак, Хайнс! Затворете кучето, където му е мястото. И ако още веднъж успее да ви избяга, тогава ще... ще...

Херцогът не се доизказа, но очевидно възнамеряваше да приложи строги мерки. Обърна се и закрачи обратно към къщата с високо вдигната глава, без да каже дори дума за благодарност на Сам Караклоу.

Присила очевидно усети, че дядо ѝ е постъпил несправедливо, защото понечи да го последва, но само след няколко крачки спря. Обърна се и огледа спокойно арената на сблъсъка, която херцогът току-що беше напуснал. Хайнс направи гневно движение с ръка.

— Точно така, ще я затворя — измърмори той. — И ако отново избяга, ще ѝ покажа аз кой е...

Той не успя да довърши изречението си. Докато говореше, протегна ръка, сякаш искаше да сграбчи Ласи за козината, но не можа да стигне до нея, защото тежката подкована обувка на Сам Караклоу

настъпи крака му и го задържа на място. Гласът на миньора прозвуча подчертано твърдо:

— Доведох момчето си. Този път ще я затвори то. Тя винаги го слуша, затова Джо ще я затвори в клетката и ще ѝ заповяда да остане. — След това обяснение суровият йоркширски глас на Сам Караклоу се промени внезапно, сякаш току-що беше забелязал нещо ново. — О, колко съжалявам. Изобщо не съм забелязал, че съм ви настъпил. Ела, Джо, момчето ми. Отключете клетката, Хайнс, ние ще свършим останалото.

Присила остана до стария зеленикав храст и видя как кучето послушно влезе в кучкарника и остана в ограденото място. Когато момчето пристъпи към телената мрежа, Ласи вдигна глава и приближи към него.

Тя притисна муцуна в телта и момчето дълго стоя така, протегнало пръсти през мрежата, за да се докосва до студения нос на кучето. Мъжът наруши тишината.

— Хайде, Джо, хайде, момчето ми. Трябва да сложим край. Няма смисъл да удължаваш сбогуването. Заповядай ѝ да остане и ѝ кажи, че не е редно всеки ден да бяга и да се връща при нас.

Присила проследи как момчето погледна баща си, а после се огледа на всички страни, сякаш чакаше отнякъде помощ.

Но нямаше кой да помогне на Джо, затова той преглътна и заговори с тих глас, отначало бавно, после все по-бързо и по-бързо:

— Остани тук и бъди щастлива, Ласи. — Гласът му едва се чуваше. — И... и никога вече не се връщай. Не бягай отгук. Никога вече не идвай да ме взимаш от училище. Остани тук и вече не мисли за нас. Защото... ти вече не си наша и ние не искаме да те виждаме, никога вече. Защото тогава ще бъдеш лошо куче... и ние няма да те обичаме повече и няма да те пускаме вкъщи. Затова не ни мъчи, не се връщай повече. Остани завинаги тук и престани да ни безпокоиш. И... никога не се връщай вкъщи!

Кучето се отправи към задната част на кучкарника, сякаш беше разбрало, и легна на земята. Момчето се обърна рязко и хукна по пътя към дома. Но не виждаше къде стъпва и няколко пъти се препъна. Баща му, който крачеше до него с високо вдигната глава и устремен право напред поглед, го хвана за рамото, разтърси го и строго нареди:

— Гледай си пътя!

Джо трябваше да подтичва, за да не изостане от баща си, който правеше големи крачки. Единствената мисъл, която се въртеше в ума му, беше, че никога няма да разбере защо възрастните са толкова жестокосърдечни точно тогава, когато децата им имат най-голяма нужда от тях.

Това си мислеше Джо, докато вървеше до баща си, и не разбираше, че мъжът се стреми да избяга от гласа, който го преследваше — от упорития лай на кучето, което викаше господаря си.

Имаше още един човек, който не разбираше какво става и това беше Присила. Момичето вървеше бавно към площадката, където стоеше сега кучето коли, устремило поглед към пътя надолу. Бащата и синът вече бяха изчезнали зад завоя. Ласи беше вдигнала глава и ги викаше с лая си. Присила остана загледана в кучето. След малко Хайнс излезе от къщичката си и като видя момичето, се запъти към него.

— Хайнс!

— Да, госпожице Присила?

— Защо кучето бяга? Не е ли щастливо при нас?

— Бог да благослови доброто ви сърчице, госпожице Присила. Разбира се, че е щастливо. Има си такъв великолепен кучкарник. Бяга само защото онези хора са я дресирали така. Те винаги така правят — карат кучетата да се връщат обратно, за да могат да ги продадат на някой друг, преди новият собственик да се е усетил.

— Ако наистина са искали да я продадат повторно, защо тогава ни я върнаха?

— О, госпожице Присила, не измъчвайте ненужно красивата си главица — отговори снизходително Хайнс. — На хората от селото не може да се вярва, и толкова. Знам всичките им номера и ви уверявам, че с мен няма да постигнат нищо.

Присила помисли малко и продължи:

— Но ако момчето си иска кучето, защо изобщо са го продали? Ако колито беше мое, никога нямаше да го продам.

— Разбира се, госпожице Присила.

— Защо са го направили?

— Защо ли? Защото дядо ви плати висока цена за това куче. Ето защо. Страхотна цена, казвам ви. Той е прекалено добър с тях, това е то. Ако зависеше от мен, щях да ги направя малко по-отстъпчиви. Можете да ми вярвате!

Хайнс беше доволен от обяснението си и се обърна към кучето, което продължаваше да лае.

— Тихо! Млъквай!

Кучето не показа дори с едно движение, че го е чуло. Хайнс пристъпи по-близо и вдигна ръка, сякаш щеше да го удари.

Ласи се обърна, без да бърза, и от гърдите ѝ излезе дълбоко ръмжене; повдигна устни и оголи големите си бели зъби. Ушите ѝ прилепнаха към главата, козината на врата ѝ бавно настръхна. Дълбокото ръмжене се усили.

Хайнс спря и промуши език между раздалечените си предни зъби.

— Аха, не слушаш, а? — каза ядно той.

Присила мина пред него и се запъти към кучето.

— Внимавайте, госпожице Присила. На ваше място не бих се приближавал твърде много. Това куче ще ви разкъса на парченца, без да му мигне окото. Аз познавам кучетата и знам какво говоря. Но ви уверявам, че ще се справя с тази изискана дама, и то много скоро. Не се безпокойте за нищо, само стойте по-далече от нея, госпожице Присила.

С тези думи Хайнс се отдалечи. Присила стоя дълго пред оградата. Накрая пристъпи по-близо, промуши пръсти през телената мрежа, съвсем близо до главата на Ласи.

— Ела тук, Ласи! — проговори нежно тя. — Ела при мен. Хайде, ела! Няма да ти сторя нищо лошо. Ела при мен!

Кучето престана да ръмжи и отново легна. Големите кафяви очи на колито и сините очи на момичето се гледаха в продължение на няколко дълги секунди. После кучето престана да обръща внимание на момичето. Излегната в клетката си, Ласи приличаше на страдаща кралска особа. С потъмнели очи, неподвижна, тя се взираше натам, където Сам Караклоу и синът му бяха изчезнали зад завоя.

ШЕСТА ГЛАВА

СКРИВАЛИЩЕ В БЛАТОТО

На следващия ден Ласи лежеше в клетката си, слънцето топлеше козината ѝ. Главата на кучето почиваше върху лапите. Тя отново беше обърната в посоката, в която бяха тръгнали Сам Караклоу и синът му. Ушите бяха вдигнати и наклонени напред и макар че тялото беше отпуснато, сетивата улавяха всяко движение, всяка миризма, която можеше да ѝ подсказва, че господарят се връща.

Следобедът мина спокойно. Първите пчели вече кръжаха наоколо, а във въздуха се носеше мирисът на влажната английска земя.

Когато следобедът напредна, Ласи стана неспокойна. Някакъв вътрешен повик се надигна в нея. Беше още неясен, неопределен, нещо като звън на будилник, който прониква едва-едва в съзнанието на спящ човек.

Внезапно Ласи вдигна глава и започна да души. Чувстваше се напрегната. Изправи се и легна на сянка. И това не я успокои. Стана отново и се върна на слънце, но не намери отговор на въпроса, който напираше в нея. Натискът на паметта се засилваше. Тя започна да обикаля клетката в кръг, все по продължение на яката телена мрежа. Вътрешното неспокойство я караше да тича все по-бързо и тя описваше кръг след кръг в своя затвор. После спря в един ъгъл и се вкопчи с предните си лапи в телената мрежа.

Сякаш това беше някакъв знак. Изведнъж тя осъзна какво желае. Беше дошъл часът! Време беше да вземе момчето от училище! Разбира се, тези мисли не се оформиха така ясно в ума ѝ, както става при човека. Ласи го усети несъзнателно. Но този вътрешен порив я завладя изцяло и прогони всяко друго усещане. Единственото, което знаеше, беше, че е време да изтича до училището, както беше правила всеки ден в продължение на много години.

Тя задърпа с всичка сила телената мрежа с предните си лапи, но не постигна почти нищо. Припомни си, че и друг път е бягала оттук, като е ровила и дърпала мрежата, като е успяла да издълбае дупка в

земята и се е промъкнала през нея, като е натискала решетката със силните мускули на врата и гърба и е успяла да си проправи път към свободата.

Хайнс обаче бе съумял да ѝ пререже пътя. Беше подсилил мрежата на кучкарника с още по-здрава тел и беше забил в земята дебели колове.

Където и да ровеше, Ласи нямаше успех. Времето, което все повече напредваше, очевидно я принуждаваше към нови, по-големи усилия. Тя започна да обикаля ограденото място и навсякъде, където инстинктивно улавяше съществуването на възможност да се освободи, започваше да рови и да драска — обаче Хайнс си беше направил труда да подсили цялата ограда.

Ласи вдигна стремително глава и изляя с ярост, потискана досега. После направи нов опит, като се вдигна на задните си крака, опря се на телената ограда и погледна нагоре.

Щом ѝ се беше удало да се промъкне под препятствието, значи можеше да намери начин и да го прескочи.

Едно куче не стига до определен извод като върви по пътя на логиката. Дори най-умното куче проумява много бавно как трябва да постъпи, благодарение на инстинктите си и на обучението, което е получило.

И така, първо неясно, а после все по-отчетливо, Ласи разбра какво трябва да направи. Скочи нависоко и падна назад. Оградата беше два метра висока и не беше във възможностите на едно коли да я прескочи. Една хрътка щеше да преодолее препятствието с лекота. В продължение на столетия хората са отглеждали за своите нужди различни породи кучета. Колитата принадлежат към работните кучета. Открай време са ги използвали да се трудят за хората, да се подчиняват на думите и жестовете им, да им помагат, и те се справят превъзходно с всички тези изисквания; само не могат да скачат или да тичат като кучетата от другите породи, които са обучавани точно за това.

Затова и скокът на Ласи беше безуспешен. Тя се върна чак до задната страна на площадката, за да се засили оттам и да се прехвърли през оградата. Всички следващи опити завършиха с провал.

Начинанието ѝ изглеждаше невъзможно, но със смелостта и упоритостта на благородно животно тя опитваше отново и отново и

скачаше на различни места, сякаш се надяваше някое да се окаже достъпно от другите.

И това се оказа вярно!

Ласи скочи точно в ъгъла, където мрежите се събираха, и още докато беше във въздуха, задните ѝ крака намериха опора в забития стълб.

Тя опита отново и този път успя да се покатери като по въжена стълба — бързо и енергично се изкачи почти до върха, когато отново падна.

Ала Ласи учеше бързо. Тя се върна до отсрещния край на площадката и отново се втурна напред. Този път се метна с такава сила, че успя да се задържи на мрежата, предните ѝ лапи се вкопчиха в огънатата тел, преди тежестта на тялото ѝ да я е повлякла надолу. Тя се изтегли по-високо, после още малко и предните ѝ лапи се заловиха за горния край на мрежата. Увисна за секунда, после бавно се изтегли нагоре. В продължение на един дълъг миг Ласи остана на върха. Острата тел издраска корема ѝ, но тя не усети нищо. Една мисъл я изпълваше. Беше време да изтича до обичайното си място пред училището.

Напрегна се и се хвърли към земята от другата страна на оградата. Беше свободна!

Сега, когато беше постигнала онова, което искаше, цялата насъбрала се в тялото ѝ сила като че ли я напусна. Пътят пред нея беше открит, но инстинктът я подтикна към ново поведение. Сякаш разбрала, че ако я видят, ще я подгонят и ще я заловят, тя се отправи напред бавно и внимателно като куче, което е на лов или е преследвано. Пропълзя през пътеката към гъсталака от рододендроновите храсти, опряла корем в земята. Буйната зеленина я погълна. Само след секунда тя се плъзгаше като призрак в сянката на една далечна стена. Като повечето животни, Ласи имаше отлична способност да се ориентира. Придвижи се спокойно, но с учудваща скорост към мястото, където стената свършваше и започваше желязна ограда. Знаеше, че там има дупка, която беше използвала и миналия път. Мушна се през нея и излезе на свобода.

Изглежда Ласи разбра, че е преминала границата на една, така да се каже, неприятелска област, и отново промени държанието си. То пак стана естествено. Продължи пътя си спокойно, с високо вдигната

глава. Разкошната гъста опашка се вееше зад нея като прекрасно продължение на меката линия на тялото. Сега не беше нищо друго освен едно великолепно коли, което тича весело напред и изпълнява всекидневните си задължения без много шум и вълнение.

Джо не очакваше да види отново Ласи. След като ѝ бе заповядал да остане, след като ѝ се беше скарал за бягството, той беше твърдо убеден, че тя никога вече няма да дойде да го вземе от училище.

Но дълбоко в себе си момчето продължаваше да се надява, макар и несъзнателно, че мечтата му може да се осъществи. И когато следобед излезе от училище и видя Ласи да го чака на обичайното място, изпита чувството, че това не може да бъде вярно — че все още продължава да мечтае.

Той изгледа объркано кучето, широкото момчешко лице изразяваше пълно смайване. Ласи сведе глава — тя сметна държанието му за знак, че с нещо е предизвикала неодобрението му. Бавно размаха опашка, молеше за извинение, без да знае в какво се бе провинила.

Джо Караклоу леко я погали.

— Няма нищо, Ласи — проговори бавно той. — Всичко е наред.

Той отмести поглед от кучето, умът му работеше напрегнато, мислите му бяха много, много далеч отгук. Спомни си, че вече два пъти беше водил Ласи в къщи и въпреки големите надежди и молби, отново я отвеждаха. Затова този път Джо не тръгна весело към къщи, а остана замислен с намръщено чело, сложил ръка на врата на кучето, за да се опита да реши този най-голям от всички проблеми.

Хайнс потропа с юмрук по вратата на къщичката и влезе, без да чака покана.

— Къде е тя? Дайте ми я! — заповяда грубо той.

Господин и госпожа Караклоу вдигнаха глави към него, после размениха мрачен поглед. Жената беше много неспокойна и невъзпитаното нахлуване на Хайнс не беше в състояние да я разтревожи повече.

— Ето защо не се е прибрал! — отбеляза тихо тя.

— Да — съгласи се мъжът ѝ.

— Двамата са заедно — той и Ласи, тя пак е избягала и той се е страхувал да се прибере; нали знае, че пак щяхме да я отведем обратно. Избягал е с нея, за да не можем да я върнем.

Тя се отпусна на един стол и гласът ѝ затрепери.

— Мили Боже, кога най-после ще намеря мир и покой в собствената си къща? Човек не може да остане спокоен дори за минута!

Мъжът ѝ се надигна бавно, отиде до вратата, взе шапката си от куката и се върна при жена си.

— Не се тревожи, майко — помоли дрезгаво той. — Джо не може да е отишъл далеч. Най-вероятно се е скрил в блатото. Сигурен съм, че няма да се заблуди. Двамата с Ласи познават мочурището като петте си пръста.

Хайнс изобщо не се трогна от отчаянието им.

— Е, какво чакате? — настоя господарски той. — Къде ми е кучето?

Сам Караклоу се обърна към дребосъка с обичайната си бавност.

— Точно това отивам да разбера, не ви ли е ясно? — попита любезно той.

— Добре, и аз ще дойда с вас — отговори Хайнс. — За да установя дали казвате истината.

В сърцето на Сам Караклоу се надигна гняв и той направи крачка към дребния мъж. Хайнс се сви уплашено.

— Само не се вълнувайте — изписка той. — И да не сте посмели да ме докоснете!

Сам Караклоу погледна втренчено мъжа, който беше с цяла глава по-нисък от него. После бавно закрачи към вратата. Очевидно не искаше да има нищо общо с човек, който стои много по-долу от него и телесно, и душевно. Даже не се обърна, когато му каза:

— Сега ще си отидете у дома, господин Хайнс. Ще си получите кучето, щом го намеря.

След тези думи Сам Караклоу изчезна във вечерния мрак. Само че не тръгна към селото. Зави по една странична уличка, изкачи близкия хълм и стигна до високото плато, което се разпростираше заплашително и пусто на много мили в северна посока.

Сам напредваше бързо. Скоро мракът се сгъсти, но краката му инстинктивно следваха едва забележимата пътека, отгъпкана от хората,

минавали през тази пустош. Някой чужденец щеше скоро да се заблуди в тази дива местност, където липсваха каквито и да било пътни знаци, но не и човек от селото.

Сам Караклоу познаваше всяко ъгълче на блатото, а всеки завой на пътеката му подсказваше ясно къде се намира, както табелата на ъгъла на улицата упътва гражданите.

Бащата на Джо знаеше къде ще намери сина си. На около час път от селото сред блатото стърчаха група скали, които се издигаха от плоската земя като остров сред морето. Грамадни скални блокове с остри ръбове, които изглеждаха така, сякаш в прастари времена някое дете на великани се беше забавлявало да ги подрежда в кули и не беше довършило играта си. Това беше мястото, където отиваха жителите на селото, когато имаха грижи. Назъбените, заплашителни скални кули с техните ходове и пещери представляваха чудесно скривалище, в което човек можеше да седи сред безкрайна тишина и да размишлява за проблемите на живота, без никой да му пречи.

Това беше мястото, към което се отправи Сам Караклоу. Той вървеше спокойно през мрака. Валеше ситен, противен дъждец и вятърът го носеше над блатото, но той не беше в състояние да попречи на Сам Караклоу. Най-после, отначало едва загатната, каменната купчина се появи в далечината и когато стъпките на Сам отекнаха шумно по сипея, той чу кратко, остро излайване на куче — този лай изразяваше предупреждение.

Мъжът се изкатери по пътеката, която помнеше от детството си, и тръгна по посока на кучешкия лай. И ето, на една зелена полянка, скрита зад издадена скала, която я предпазваше от поривите на вятъра и дъжда, той намери сина си и кучето. За секунда мъжът остана неподвижен, чуваше се само тежкото му дишане. После проговори:

— Да си вървим в къщи, Джо.

Това беше всичко.

Момчето се надигна послушно. Тихо и безутешно, то последва баща си. Кучето тръгна след тях по разлюляната степна трева, по пътя, който и двамата познаваха добре. Преди да влязат в селото, бащата заговори отново:

— Прибери се веднага вкъщи, Джо, и ме чакай да се върна. Трябва да отведа Ласи в кучкарника. Щом си дойда, искам да поговоря с теб.

Джо знаеше много добре какво означава това „да си поговоря“. Знаеше, че с бягството си е нарушил законите на семейството. Но осъзна колко дълбоко е засегнал родителите си, едва когато се прибра вкъщи и видя майка си. Когато окачи на закачалката мокрото си палто и остави обувките си да съхнат пред камината, тя не му каза нито дума. Сложи му да вечеря, добави и чаша топъл чай, но пак не каза нищо.

Най-после бащата се върна. Той застана наред стаята, водните капчици по лицето му заблестяха, светлината на лампата подчертаваше острия нос, изпъкналите скули и упоритата брадичка.

— Джо — започна той, — знаеш, че постъпи неправилно, като избяга с Ласи. Това не беше справедливо спрямо майка ти и мен, знаеш, нали?

Джо погледна баща си право в очите. Изпъна рамене и отговори високо и ясно:

— Да, татко.

Баща му кимна и пое дълбоко въздух. После вдигна ръка и откопча дебелия си кожен колан.

Джо го наблюдаваше безмълвно. Голяма беше изненадата му, когато майката изведнъж се намеси.

— Ти няма да направиш това, Сам — извика тя. — Не искам да го правиш.

Тя се втурна между момчето и баща му. Джо никога не я беше виждал такава. Майка му стоеше и гледаше татко му право в очите. След малко се обърна рязко към него.

— Хайде, Джо, марш в леглото! Бързо се качвай горе!

Джо се подчини, но когато тръгна към стълбата, видя как майка му отново се обърна към баща му и чу ясно думите ѝ:

— Има неща, които първо трябва да бъдат казани. И аз ще ги кажа сега и тук, защото намирам, че е дошло времето някой да ги каже.

Двамата останаха неподвижни, а когато на път към стълбището Джо мина покрай майка си, тя го потупа по рамото и му се усмихна с обич. Даже притисна главата му към гърдите си, макар и за миг, после с нежен жест го побутна напред. Докато се изкачваше, той се чудеше как става така, че понякога възрастните показват разбиране, точно когато децата им имат нужда от него.

На следващата сутрин никой не спомена дори дума за случилото се, докато бащата на Джо седеше на масата за закуска.

Джо си спомни, че родителите му бяха разговаряли дълго, след като го изпратиха да спи. Спомни си как се събуди и чу гласовете им. В солидно построената къщичка не се разбираше нито дума: до него долитаха само гласове — този на майката — настойчив и упорит, и на баща му — дълбок, гръмовит и търпелив.

Когато баща му закуси и излезе, майката каза:

— Джо, обещах на баща ти да поговоря с теб.

Джо сведе поглед към масата и зачака.

— Знаеш, че постъпи неправилно, момче, нали?

— Да, мамо, съжалявам.

— Знам, но това, че съжаляваш за нещо, което вече се е случило, сега не може да помогне, Джо. Много е важно да го разбереш. Не бива да тревожиш баща си. Не и в тези трудни времена. Просто не бива, разбираш ли?

Майката седеше до масата и гледаше Джо в лицето. Но погледът ѝ сякаш минаваше през него и се рееше някъде много надалеч.

— Виждаш ли, Джо, нещата вече не са както по-рано. Твоят баща, ами, той има да мисли за много неща, особено при сегашното положение. Ти си вече голямо момче, на дванадесет години — и трябва да се опиташ да гледаш на живота като възрастен. Точно сега е много трудно да се намери всичко необходимо за едно домакинство. Трябват ни много пари, за да гледаме куче, нали знаеш от каква храна имат нужда кучетата. Ласи имаше добър... даже много добър апетит, а както стоят нещата днес, ние не можем да храним прилично едно куче. Разбираш ли сега?

Джо кимна. Все пак не разбираше изцяло. Само ако възрастните можеха да видят нещата с неговите очи. Много му се искаше да каже това, но не го направи. Майка му го потупа по рамото и го помилва с чистата си, бяла и закръглена ръка; това беше ръката, която месеше хляба, която се движеше толкова сръчно, когато плетеше чорапи, и в която иглата просто танцуваше при кърпенето.

— Така е добре, Джо.

Лицето ѝ се разведри.

— Може би един ден положението ще се промени и времената ще станат както по-рано. И тогава първата ни работа ще бъде да си купим едно красиво малко куче, нали?

Джо не знаеше защо, но изведнъж овесената каша заседна в гърлото му.

— Не, аз не искам друго куче! — извика той. — Никога! Нямам нужда от друго куче.

Нещо напираше в гърдите му и го караше да добави: „Искам само Ласи“.

Но по някакъв начин той усети, че с това ще причини болка на майка си. Затова грабна шапката си и изскочи навън. Хукна надолу по улицата, сред многото други деца, които бързаха за училище.

СЕДМА ГЛАВА

... ТОГАВА ОСТАВА САМО ЧЕСТНОСТТА

Беше точно така, както каза майка му. Нещата не бяха както по-рано. Джо го усещаше с всеки изминал ден. Първо, Ласи повече не се появи пред училището — очевидно пазачът на кучкарника най-последно беше намерил начин да я задържи. Беше я заобиколил с препятствия, които дори тя не можеше да преодолее.

Всеки ден, когато излизаше от училище, Джо преживяваше един дълъг миг на радостно очакване, очите му се стрелваха към мястото, където обикновено седеше Ласи. Но тя вече не се появи.

По време на часовете момчето се опитваше да се съсредоточи в уроците си, но мислите му непрекъснато се връщаха към Ласи. Трябваше да се пребори със спомените си. Един ден взе решение, че няма да я чака, че никога вече няма да я търси с очи на излизане от училище. Но колкото и твърдо да го беше решил, погледът му неволно се насочваше към мястото пред портата, и това ставаше всеки следобед, когато прекосяваше широкия двор на излизане от училище.

Ласи вече я нямаше, затова и целият живот беше станал по-различен.

Да, не само по отношение на Ласи бяха настъпили промени. Джо често размишляваше колко много се беше променил животът му. Родителите му все по-често му се караха за дреболии, на които никога по-рано не бяха обръщали внимание. Така например, когато закусваше и слагаше захар в чая си, майка му през цялото време го наблюдаваше. Тя стискаше здраво устни, но понякога не се удържаше и му се скарваше:

— Не слагай толкова много захар, Джо. Защото... не е полезно за здравето.

Майка му беше постоянно в лошо настроение — и това също беше една от настъпилите промени.

Един ден, докато се приготвяше да излезе на обичайните покупки за края на седмицата, майка му се държа наистина странно.

При това той само ѝ предложи да му направи ростбиф.

— Защо в неделя никога не ядем ростбиф, мамо? Толкова отдавна не съм хапвал ростбиф. Ами йоркширски пудинг? Бих го излапал целия.

По-рано родителите му се гордееха с апетита му. Смееха се и твърдяха, че момчето им яде като слон — и винаги му слагаха допълнително. Този път обаче майка му не се засмя, даже не му отговори. Остана за миг неподвижна, после захвърли пазарската си чанта и се скри в спалнята, без да каже нито дума. Баща му дълго стоя загледан в стълбите, после скочи и без да даде някакво обяснение, грабна шапката си, изскочи навън и шумно затръшна вратата.

Имаше и други неща, които не бяха както по-рано. Често, когато се връщаше у дома, Джо забелязваше, че майка му и баща му се гледат сърдито. Щом влезеше, те преставаха да говорят, но по лицата им личеше, че пак са се карали.

Веднъж се събуди късно през нощта и ги чу да говорят в кухнята. Това не беше обичайното тихо мърморене, което познаваше от миналите дни, този път си разменяха остри думи, зли и гневни, а когато Джо седна в леглото, чу сърдития глас на баща си:

— Казвам ти, обиколих навсякъде и дори на двацет мили оттук няма никаква възможност...

Много неща не бяха както по-рано. Да, накрая Джо почна да мисли, че нищо, ама нищичко не е както преди. И колкото и да размишляваше, стигаше все до едно и също: Ласи.

Когато Ласи беше при тях, домът им беше уютен, топъл, красив и дружелюбен. Сега, когато я нямаше, всичко се беше объркало. Отговорът изглеждаше прост: ако Ласи се върнеше при тях, животът щеше да бъде същият както по-рано.

Джо размишляваше усилено. Майка му го убеждаваше да забрави Ласи, но това беше невъзможно. Можеше само да се преструва, че я е забравил, можеше да престане да говори за нея. Но дълбоко в него Ласи продължаваше да живее.

Той поддържаше упорито спомена за нея. Седеше на чина си в училище и мечтаеше за своето коли. Може би, казваше си той, може би един ден мечтата ще стане действителност: той ще излезе от училище, а тя ще го чака пред портата. Представяше си я толкова отчетливо, сякаш беше до него. Виждаше златно кафявата козина да блести на

слънцето, виждаше умните ѝ очи, наострените уши, вдигнати и издадени напред, за да уловят всеки звук. Защото слухът на кучето е по-развит от зрението му и пръв му подсказва, че господарят му е наблизо. Ласи щеше да размаха опашка, за да го поздрави и да отвори муцуната си за щастливата „усмивка“ на колитата.

После щяха да тръгнат към къщи, да тичат по главната улица, весели и щастливи както по-рано.

Така си мечтаеше Джо. Макар че вече не можеше да говори за кучето си, той не преставаше да мисли за него и да се надява, че някой ден отново ще бъдат заедно.

Ранният северно английски здрач вече се спускаше над хълмовете, когато Джо се върна вкъщи. Когато влезе, майка му и баща му вдигнаха глави.

— Защо се прибираш толкова късно? — попита майката с рязък глас. Джо разбра, че родителите му пак са се карали. Това се случваше все по-често в последно време.

— Трябваше да остана след часовете — отговори Джо.

— Какво си направил, та те оставиха наказан?

— Учителят ми нареди да седна, а аз не го чух.

Майка му се подпря на масата.

— А защо беше станал?

— Погледнах през прозореца.

— Погледнал си през прозореца? Защо е трябвало да гледаш през прозореца?

Джо не отговори. Как да им обясни? По-добре да не казва нищо.

— Не чу ли какво те попита майка ти?

Баща му беше ядосан.

— Добре, тогава отговори: защо по време на урока си станал да погледнеш през прозореца?

— Просто трябваше!

— Това не е отговор. Какво означава: просто трябваше?

Положението беше безнадеждно — баща му, който обичайно показваше разбиране, сега беше по-сърдит от майка му. Джо не можа да удържи думите, които се изплъзнаха от устата му.

— Наистина трябваше да го направя. Беше почти четири часът — времето, когато тя идваше да ме вземе. Чух кучешки лай. Толкова ми заприлича на нея, та си помислих, че е тя. Наистина повярвах, че е дошла. Не знам точно как стана, дори не помислих какво правя, мамо. Наистина. Изправих се и погледнах през прозореца, за да видя тя ли е, или не, и не чух как господин Тимс ми заповяда да си седна. Мислех, че е Ласи, но не беше тя.

Майката на Джо не може да удържи гнева си.

— Ласи, Ласи, Ласи! — повиши глас тя. — Не желая да чувам повече името ѝ! Никога ли няма да има спокойствие в тази къща?

Добре майка му не го разбираше!

Това беше най-страшното от всичко. Защо поне майка му не разбра?

Изведнъж му дойде много. Усети как кръвта запулсира в слепоочията му. Обърна се и хукна към вратата. Прекоси с два скока градината и се скри в настъпващата нощ. Не спря да тича, докато не стигна блатото.

Не, нещата нямаше да се променят. Никога.

Беше вече съвсем тъмно, когато Джо чу шум от стъпки и гласа на баща си.

— Ти ли си, Джо, момчето ми?

— Да, татко!

Баща му вече не беше разгневен. Изведнъж Джо усети каква утеха се излъчва от близостта на грамадната, силна фигура, която изникна от мрака.

— Разходи ли се, Джо?

— Да, татко — отговори момчето.

Знаеше, че баща му трудно „влиза в разговор“. Сам Караклоу имаше нужда от време, за да намери думите, с които да изрази мисълта си.

Той усети бащината ръка върху рамото си и двамата тръгнаха бавно през блатистата равнина. Дълго не проговориха. Очевидно им беше достатъчно да са заедно. Най-после бащата заговори отново:

— Хубаво е да се поразходи човек, нали, Джо?

— Да, татко.

Бащата кимна и изглежда остана доволен от въпроса си и от отговора на момчето. Закрачи по-бързо и Джо трябваше да прави

огромни крачки, за да се пригоди към сигурната, мъжка походка на баща си. Двамата изкачиха безмълвно един хълм, после тръгнаха по сипея и скоро стигнаха до скалите. Тук приседнаха на една каменна плоча. Лунният сърп се издигна между облаците и двамата вече можеха да видят цялото блато, разпростряло се в краката им.

Джо видя как баща му пъхна в устата си късата глинена лула, а после разсеяно претърси джобовете си, докато осъзнае какво прави. Накрая отпусна ръце и засмука празната лула.

— Нямах ли тютюн, татко? — попита Джо.

— Не, момчето ми. Аз... ами, тъй като времената са такива, каквито са, реших да се откажа от пушенето.

Джо смръщи чело.

— Ти си се отказал, защото сме бедни и не можеш вече да си купуваш тютюн, така ли, татко?

— Не, момчето ми, не сме бедни — отговори твърдо баща му. — Само... времената вече не са каквито бяха и... ами, аз и без това пуших прекалено много и смятам, че ще ми се отрази много добре, ако за известно време престана да пуша.

Джо седеше до баща си, потънал в мислите си, и се взираше в мрака. Татко му се опитваше „да направи нещата по-леки за него“. Момчето знаеше много добре, че баща му желае да му спести грижите, които измъчват възрастните. Изведнъж Джо усети, че е благодарен на баща си за това — на своя голям, силен татко, който го беше последвал в блатото, за да го утеши.

Той протегна ръка, за да се докосне до баща си.

— Не ми ли се сърдиш, татко?

— Не, Джо. Един баща никога не се сърди сериозно на момчето си. Никога! Той просто иска да разбере как стоят нещата. Това беше, което исках да ти кажа. Не мисли, че сме твърде строги с теб. Не сме имали такова намерение. Само трябва да знаеш, че винаги трябва да си останеш честен и почтен, Джо, през целия си живот. Никога не го забравяй, каквото и да се случи. При всички обстоятелства трябва да останеш честен.

Джо не каза нищо. Баща му говореше спокойно, като на себе си, без жестове и мимики; просто седеше съвсем тихо и говореше спокойно в мрака на нощта.

— А тогава, когато имаш най-малко, Джо, трябва да полагаш двойно повече усилия, за да останеш почтен — защото честността е всичко, което ти е останало. Щом като и без това нямаш нищо, остани поне честен. Честността е нещо много особено: няма два вида честност, само една-единствена. Честният си остава винаги честен. Разбираш ли ме?

Не беше разбрал всичко. Но веднага проумя, че то е от голямо значение за баща му, след като е произнесъл цяла реч. Обикновено той казваше само „да“ и „не“, но сега полагаше усилия да обяснява. И Джо имаше достатъчно разум, за да схване онова, което баща му се опитваше да обясни.

— Чуй ме, Джо. Седемнадесет години работих в мината „Уелингтън“. Седемнадесет години, в добри и в лоши времена, на цели смени и на половин смяна, докато я затвориха завинаги. Бях добър работник и всеки от другарите ми може да го потвърди. През тези седемнадесет години срещнах много дебелоглави хора, Джо. Дузини, които работеха заедно с мен. И нито един от мъжете, с които работех, не би могъл да каже днес, че Сам Караклоу поне веднъж е взел нещо, което е принадлежало на друг, или е казал нещо, което не отговаря на истината. Никога не забравяй това, Джо: в цялата западна област няма нито един човек, който да може да каже, че Сам Караклоу някога е постъпил нечестно. Това исках да кажа, когато ти обясних, че трябва да държим на онова, което имаме. Има само един начин да си честен, няма два. А ти си достатъчно голям, за да разбереш, че когато си продал нещо на някого, получил си пари и си ги похарчил, вече нищо не може да се промени. Стореното си е сторено. Ласи беше продадена и с това престана да съществува за нас.

— Но, татко, тя...

— Тихо, Джо, не казвай нищо. Вече не можем да променим нещата. Колкото и да ми възразяваш, аз ще ти отговоря пак: тя е продадена. Взехме парите на херцога и ги изхарчихме. Ласи е негова и толкоз.

Сам Караклоу помълча малко, после отново заговори като на себе си:

— Може би така беше най-добре. Откровено казано, беше ни трудно да я изхраним. Куче като Ласи яде не по-малко от едно здраво дете.

— По-рано можехме да я храним добре.

— Да, Джо, но трябва да се примириш с някои неща. По-рано имах работа. Но сега... Всъщност, по-добре е да ти го кажа направо — сега получавам помощи за безработни. А с тях не може да се храни куче — не може да се издържа дори семейство. Ето затова е по-добре, че я продадохме. Погледни на нещата и от другата им страна, момчето ми. Нали не искаш Ласи да се разболее, да изглежда занемарена и слаба? Сигурно не искаш да стане като кучетата на някои от съседите ни, нали?

— Никога нямаше да я оставим да гладува, татко. Все щяхме да измислим нещо. Аз щях да ям по-малко и...

— Виж, Джо, не бива да говориш така.

Двамата мълчаха дълго, след това мъжът заговори отново:

— Погледни го по този начин, Джо. Ти обичаш много това куче, нали?

— Нали знаеш, татко.

— Добре, тогава би трябвало да бъдеш доволен, че Ласи води по-добър живот, отколкото при нас. Само си помисли, Джо: сега ѝ дават много ядене, има си цял кучкарник на разположение, широка площадка за разходка... Има и хора, които се грижат за нея. Разбери, Джо, тя живее като принцеса в собствен дворец с парк. Така си е, Ласи е истинска принцеса. Това е добре за нея, нали?

— Но, татко, тя щеше да бъде много по-щастлива, ако...

Мъжът издаде дълбока въздишка.

— Ах, Джо! Ти никога не си доволен. Добре, тогава ще ти кажа просто и ясно как стоят нещата. Най-добре си избий Ласи от главата, защото никога вече няма да я видиш.

— Но тя може пак да избяга и...

— Не, момче, не! Ласи вече няма да бяга. Последният път беше наистина последен. Ласи няма да се върне при теб — никога!

— Какво са ѝ направили? — прошепна с мъка Джо.

— Ами, последния път, когато я върнах, херцогът направо побесня. Разкрещя се и на мен, и на Хайнс, и на целия свят. Тогава аз също му се разкрещях, нищо, че е херцог, защото аз не му дължа нито пени. И го заплаших, че ако Ласи избяга още веднъж, никога вече няма да я види. Тогава той ми каза, че ако кучето наистина избяга, мога спокойно да си го задържа, но той щял да се погрижи Ласи никога вече

да не бяга. Скоро след това я отведе в имението си в Шотландия. Щял да я подготви за изложбата на кучета. Хайнс отиде с него, а също и половин дузина други елитни кучета. След изложбата ще я отведе отново в Шотландия и никога няма да я върне в Йоркшир. Тя ще остане цял живот там и това означава сбогуване завинаги, и мисля, че това е късмет за нея. Ласи няма да се върне. Не исках да ти го казвам, момче, но сега мисля, че е по-добре да го знаеш. Това е положението и ти трябва да свикнеш, момче. Нещо, което не може да се промени, трябва да се изтърпи, Джо. Затова покажи, че си мъж, и нека не говорим повече за това — особено пред майка ти.

Джо скочи от скалния блок и се запрепъва напред в мрака. И сам не знаеше как слезе от скалите. Опомни се, когато вече вървяха по пътеката през блатото. Баща му не го утешаваше, той просто крачеше до него и продължаваше да смуче празната си лула. Едва когато приближиха селото и видяха първите осветени прозорци, Сам Караклоу заговори отново:

— Преди да си влезем, искам да те помоля за нещо, Джо. Искам да бъдеш по-внимателен към майка си. Ти ставаш голямо момче и трябва да се опиташ да се държиш като мъж и да разбираш жените. Жените не са като мъжете, Джо. Те трябва да си стоят в къщи и да се задоволяват с онова, което им предлага животът. А онова, което им липсва — ами, не им остава нищо друго, освен да седят и да си мечтаят за невъзможни неща. А когато нещата се объркат, те не знаят какво друго да направят, освен да повишат глас и да наговорят лоши неща на мъжете. Но който е истински мъж, ще им даде тази малка възможност да се утешат. Защото истинският мъж знае, че жената не го прави от злоба, когато гълчи и го ругае и дава воля на езика си. Затова не си го слагай много на сърцето, когато майка ти се кара с мен или постоянно те кори. Тя носи тежък товар и това поставя търпението ѝ на голямо изпитание. Ето затова трябва да бъдем търпеливи, Джо, ти и аз. И може би — някой ден — положението ще се промени и времената ще станат по-добри. За всички ни. Разбираш ли ме, момче?

Бащата на Джо протегна ръка и улови студените пръсти на сина си. Притисна ги здраво, за да му вдъхне кураж.

— Да, татко — отговори Джо. После замислено погледна към светлинките на селото. — Татко, далече ли е Шотландия?

Мъжът спря и сведе глава към широките си гърди. Дишаше тежко, на тласъци.

— Пътят е дълъг, Джо, много, много по-дълъг, отколкото някога ще изминеш ти, мисля. Много дълъг път.

След тези думи двамата заслизаха към селото.

ОСМА ГЛАВА

ПЛЕННИЦА В ШОТЛАНДСКИТЕ ПЛАНИНИ

Пътят от селото Грийнал Бридж в Йоркшир до имението на херцог Рюдлинг в шотландските планини наистина беше, както каза на сина си Сам Караклоу, „много, много дълъг“. Много по-дълъг, отколкото човек е в състояние да измине пеша.

За да се стигне дотам, трябва да се тръгне право на север — първо през блатата и после през равната йоркширска земя. По-късно трябва да се завие на изток и първо да се прекоси пустинна, почти непроходима местност, след нея обширни, грижливо обработени поля. Ако вземе влака, човек скоро ще види през прозореца отдясно Северно море, което блести някъде далече долу в подножието на стръмните скали. От лявата страна се издигат кулите на старинни градове. Над промишлените центрове на Дърхем се е разпрострял дебел пласт сажди. По устията на реките са разположени големи товарни кейове и пълните с въглища влакове изпразват товара си в силозите на пристанищата.

Там слънцето залязва рано и изгрява късно, защото вече се намираме далеч на север. Влакът продължава да се носи в мрака, изтрещява над няколко моста, а накрая преминава река Туид, което означава, че оставяме Англия зад гърба си.

Влакът лети в нощта и сега колелата му тракат през промишлените градове на шотландската равнина, където високите пещи и ковачниците светят по-ярко през нощта, отколкото през деня. Могъщи мостове са се опънали над широките речни устия.

Влакът се втурва срещу настъпващото утро и ни отнася още по на север. Местността наоколо вече се е променила. Не се вижда нито един очернен със сажди град. Вместо това пред погледа ни се ширва великолепната шотландска земя, която поетите възпяват от столетия

насам, сини планини и езера, заобиколени с буйна зеленина и заоблени хълмове, където овчарите пасат безбройните си стада.

Влакът продължава пътя си и земята става все по-първобитна, хълмовете се издигат остри и назъбени към небето, езерата са обградени от гъсти гори. Става все по-самотно — навсякъде се простира степ, в която твърде рядко се срещат хора, само дивечът се движи необезпокояван от нищо. Трябва да продължим пътя си чак до края на тази северна страна.

И там, почти на самия северен бряг, се намира голямото шотландско имение на херцог Рюдлинг, мрачна каменна къща, обърната към морето и Шетландските острови — тези странни късчета земя, заобиколени със скали, където животът е толкова труден, а времето толкова сурово, та човек е готов да повярва, че природата е оформила по нов начин създанията си, за да ги запази живи.

Конете и кучетата са по-дребни, отколкото по другите места, но са извънредно силни, за да понасят суровия живот в тази северна страна със страшен климат.

Там далече на север беше новата родина на Ласи. Хранеха я обилно, грижеха се да е в добро състояние. Получаваше само прясна храна. Всеки ден я решеха и четкаха, подрязваха ноктите ѝ, учеха я на безупречно държание, защото много скоро ѝ предстоеше да вземе участие в голямата изложба на кучета и да донесе нова слава на херцог Рюдлинг и кучкарника му.

Ласи търпеше грижите на Хайнс, сякаш знаеше, че няма никакъв смисъл да му се противопоставя. Ала всеки следобед, малко преди четири, нещо се събуждаше в нея — навикът от предишния живот я караше да дърпа телената мрежа на затвора си, за да я разкъса, или да скача срещу решетката и да се опитва да се прехвърли през нея.

Не, Ласи не беше забравила.

Херцог Рюдлинг яздеше по склона зад къщата и се наслаждаваше на чистия, здрав и хладен високопланински въздух. До него Присила яздеше своето живо и весело пони. Кончето изви глава и буйно я разтърси.

— Трябва му здрава ръка — изръмжа херцогът. — Опъни внимателно юздите. Казах, трябва му здрава ръка!

Присила се усмихна. Дядо ѝ се смяташе за неоспорим авторитет по отношение на всички животни и при всяка езда я засипваше с цял

поток поучения. Дълбоко в себе си обаче той се гордееше с умението ѝ да язди и тя го знаеше много добре.

— Затова природата ни е дала ръце и крака — изгърмя той. — Крака, за да подкарваме коня напред, и ръце, за да го обуздаваме. За язденето трябва ръце и крака — повтори той.

Херцогът се надигна на седлото и се опита да ѝ даде пример, но тромавият му, силен жребец продължи да се клатушка мирно напред. Ако всичко ставаше според желанието на херцога, той щеше да продължава да язди най-буйните коне, въпреки напредналата си възраст, но цялото му семейство се беше обединило срещу него и, макар и неохотно, той трябваше да се задоволява с кроткия жребец, който и днес го носеше на гърба си. Присила знаеше и това, но кимна и му се усмихна, сякаш тромавият му кон току-що ѝ беше демонстрирал великолепен галоп.

— О, да, дядо, разбирам какво искаш да кажеш — извика тя.

Херцогът се изпъчи гордо. Защото — и това беше истината — той се чувстваше щастлив. Твърде малко бяха нещата, които му доставяха такова дълбоко удовлетворение като компанията на внучка му, и той не можеше да си пожелае нищо по-добро от тази всекидневна разходка на коне през шотландското му имение.

— Виждала ли си някога такова време? Великолепно, нали? Прекрасно! — Той произнесе това с гордото изражение на собственик, сякаш единствено той, херцог Рюдлинг, беше отговорен за ароматния въздух и меката топлина на слънцето.

— Няма нищо по-хубаво от това да бъдеш през цялото лято тук — обяви доволно той. — Цялото лято. А през есента ще се върнем в Йоркшир. И там ще ни бъде много добре, ще видиш.

— Но тази есен заминавам за Швейцария, забрави ли, дядо? Ще бъда много далече, ще уча и ще живея в пансион.

— В Швейцария!

Херцогът изкрещя думата толкова разярено, че понито на Присила се уплаши и отскочи настрана.

— Но, дядо, нали трябва да ходя на училище!

— Глупости! — изгърмя херцогът. — Да изпрацат момичетата на училище в чужбина и да ги карат да бърборят на чужди езици като маймуни! Никога не съм могъл да си обясня защо съществуват такива глупави неща като чуждите езици — и защо хората със здрав разум се

стараят да ги овладеят и да говорят на тях. Я ме погледни. Английският ми е достатъчен. Никога през живота си не съм казал и една дума на чужд език и както виждаш, справям се отлично и без това. Не е ли вярно?

— Но, дядо, нима желаш да си остана необразована?

— Необразована! Имаш си достатъчно образование. Цялата тази модерна глупост няма нищо общо с образованието — тази мода да се обучават момичетата на чужди, безполезни езици. Как ще бърбориш на някакъв си език, който е разбираем само за чужденците! Модерни глупости, така ги наричам аз! По мое време възпитанието беше много по-правилно.

— Какво ще рече „правилно“, дядо?

— Момичетата се учеха да управляват домакинството, ето това значи правилно. В моята младост възпитаваха момичетата да изпълняват задълженията си — а основното им задължение беше да се справят с домакинството. Днес обаче тъпчат в главите им само глупости. Пфу — това модерно поколение! Толкова е безсрамно. Възравява на родителите си, няма уважение към старостта, това е то. Ти също ми възравяваш — да знаеш, че от днес нататък ти го забранявам най-строго! Няма да търпя нахалство. Защото ти също си нахална, нали?

— Да, дядо.

— Да? Как така да? И имаш нахалството да ми го казваш в лицето?

— Трябваше, дядо. Ти току-що ми забрани да ти възравявам. Ако бях казала не, това щеше да бъде възражение, нали?

— Хмм...

Херцогът засука триумфално дългия си бял мустак, сякаш беше спечелил важна битка. Погледна внучката си, чиято коса с цвят на лен беше нападала от дръзката жокейска шапчица и се беше разсипала като водопад по крехките рамене, закашля се, подсмръкна и отново засука мустака си. Накрая се усмихна и кимна.

— Ти си едно нахално хлапе — рече той. — Но смятам, че от теб ще излезе нещо. На твоята възраст бях същият. Ти си мое копие и това е чистата истина. Метнала си се на мен — единствената в семейството, която се е метнала на мен. Затова казвам, че от теб ще излезе нещо.

Копитата на конете изтрополяха по павирания двор, а когато едно момче притича да поеме конете и да ги отведе в обора, херцогът се изпъчи недоволно.

— Не, не! Остави юздите! — изкрещя той. — Мразя да държат коня ми, когато слизам от седлото. Мога да се справя и без чужда помощ.

Присила разхлаби колана на седлото и отведе понито си в обора.

Това го накара да изреве с най-любезния си тон:

— Ето така трябва! Момиче, което не знае как се оседлават и хранят коне, просто не бива да язди. Ако сам не знаеш как става, никога не можеш да обясниш на другите как да го правят.

Все още в най-добро настроение, старият мъж и внучката му се запътиха към къщата. Минаха покрай оборите, а когато стигнаха до една ниска каменна постройка, Присила спря. Пред тази постройка бяха площадките за разходка на кучетата. Във всяко заградено място кучето скачаше и започваше да лае яростно, когато ги виждаше да минават — само в клетката, определена за красивото трицветно коли, остана тихо. Това куче нито скочи, нито излая, а си остана неподвижно, устремило поглед на юг, загледано в далечината.

Присила посвети вниманието си именно на това куче.

— Какво има пък сега? Какво ти хрумна изведнъж? — попита раздражено херцогът.

— Виж колито там. Защо е вързано?

Херцогът се сепна и бързо се обърна към кучето. За известно време цареше тишина, после сякаш удари гръм. Гласът му прокълтя с такава сила, че оборите и кучкарниците потрепериха.

— Хайнс! Хайнс! Къде се е скрил този човек? Къде е изчезнал?

— Идвам, идвам — чу се гласът на Хайнс и скоро пазачът се появи от отсрещната страна. — Ето ме, Ваша светлост.

Херцогът се обърна като ужилен.

— Не смейте да се промъквате зад гърба ми! — изрева той. — Защо онова куче е вързано с верига?

— Ох, Ваша светлост, просто трябваше да я вържа. Непрекъснато дращеше и късаше телената мрежа. Десетки пъти съм я кърпил, но тя всеки следобед се захваща отново да я къса. Вие ми заповядахте да внимавам за...

— Никога не съм заповядвал да я връзвате. Нито едно от моите кучета не живее вързано с верига — запомнете това!

— Да, Ваша светлост...

Херцогът се обърна ядосано и за малко не настъпи крака на Присила. Момичето го дръпна за ръкава и го принуди да погледне надолу.

— Дядо, кучето не изглежда добре. Мисля, че има нужда от повече движение. Не можем ли да я разхождаме с нас, когато яздим? Толкова е красива!

Херцогът поклати глава.

— Няма да стане, сърчицето ми. Така няма да влезе във форма.

— Каква форма?

— Нали искам да я покажа на изложбата! Тя е великолепен екземпляр. Ако обаче я пуснем да се движи свободно, козината ѝ ще се сплъсти, а гривата ще се разроши и разбърка. Не бива, разбираш ли?

— Но все пак е нужно да се раздвижва от време на време, не е ли така?

Двамата се обърнаха към кучето, което стоеше непосредствено зад мрежата. Гордо изправено, то гледаше отвъд тях, както кралица гледа поданиците си, толкова по-нискостоящи от нея, че просто не заслужават да им се обръща внимание.

Херцогът потърка брадичка.

— Да, разбира се, малко повече движение ще ѝ се отрази добре. Хайнс!

— Да, Ваша светлост?

— Раздвижете това куче. Погрижете се всеки ден да прави дълга разходка.

— Но тя ще се опита да избяга.

— Ще я водите на каишка, глупако! Вие лично ще излизате с нея. Задачата ви е да я раздвижите. Желая формата ѝ да е безупречна.

— Както желаете, Ваша светлост.

Херцогът и Присила продължиха пътя си към къщата. Хайнс остана загледан след тях, докато ги изгуби от очи. После ядно нахлупи шапката си, избърса устата си с ръка и пристъпи към решетката.

— Значи милостивата госпожа има нужда от движение, така ли! — изсъска той. — Много добре. И аз ще я извеждам на разходка. О, разбира се, че ще я извеждам!

Кучето не реагира, сякаш не беше чуло гласа му. То стоеше в края на опънатата верига и продължаваше да се взира неподвижно в далечината. Още дълго остана така, с поглед, устремен на юг.

ДЕВЕТА ГЛАВА

НАЙ-ПОСЛЕ НА СВОБОДА

За всичко беше виновен инстинктът за време.

Цял живот я бяха възпитавали да се подчинява на заповеди. Ако това се беше случило в друг час, тя сигурно щеше да се покори на Хайнс и да отиде при него, покорна на властния му глас. Но този път не го направи.

Това се случи по време на една от разходките, разпоредени наскоро от херцога. Ласи, с въже, вързано около врата ѝ, крачеше послушно редом с Хайнс — нито го теглеше напред, нито изоставаше, за да го кара да я влачи. Поведението ѝ беше на добре обучено куче. Придържаше се в непосредствена близост до лявата пета на мъжа, главата ѝ почти докосваше коляното му.

Всичко вървеше толкова добре, колкото можеше да се желае. Обаче Хайнс още не беше преглътнал гнева си, че го принуждават лично да извежда на разходка Ласи, за да я поддържат в добра форма. Пазачът гореше от нетърпение да се върне при чая си — а още повече искаше да покаже на Ласи „кой е господарят тук“.

Точно затова, без всякакви основания, той изведнъж опъна въжето с все сила.

— Напред, марш! — извика той и щракна с пръсти.

Ласи усети натиска върху врата си и се поколеба. Беше малко объркана, но знаеше от времето на дресировката си, че е редно да се прави точно това, което се изисква от нея. Очевидно този мъж желаше нещо друго. Само дето тя не знаеше какво.

В този момент на нерешителност тя забави крачка. Хайнс беше почти щастлив, когато го забеляза. Обърна се бързо и отново потегли въжето.

— Напред! Напред, казвам ти! — изкрещя ѝ той.

Ласи се отдръпна назад, стресната от заплашителния му тон. Хайнс отново дръпна въжето с все сила и Ласи направи онова, което би

сторило всяко куче в това положение: пригответи се да издържи на следващото теглене и сведе глава.

Хайнс дръпна с такава сила, че примката се плъзна през главата на Ласи.

Ето че беше свободна!

Само след частица от секундата Хайнс разбра какво е сторил и реагира според характера си — не и според опита си на куче гледач. Скочи към Ласи, за да я сграбчи. Това беше груба грешка, защото кучето инстинктивно отскочи настрана, за да го избегне.

С поведението си Хайнс постигна само едно: събуди у Ласи желанието да стои далече от него. Ако беше заговорил с нея, каквото е нормалното поведение в такива случаи, тя вероятно щеше да отиде при него. Да, ако просто ѝ беше заповядал да го следва, тя щеше да се върне в кучкарника, без да е вързана с въже, водена единствено от въглпения ѝ навик да се подчинява на човека.

Хайнс все пак имаше достатъчно опит като куче гледач, за да проумее това и да разбере, че е допуснал глупава грешка. Ако продължеше да я заплашва, щеше да я стресне още повече. Затова направи само онова, което трябваше да извърши още отначало.

— Ела тук, Ласи, ела при мен! — заповяда той.

Ласи се колебаеше. Единият инстинкт настояваше да се подчини. Ала споменът за внезапния скок на мъжа беше още пресен в паметта ѝ.

Хайнс забеляза и това. Повиши глас и забърбори успокояващо, за да я примами:

— Добрата ми Ласи, доброто ми кученце! Добро кученце, стой си на мястото, не се безпокой за нищо. Не се движи, остани там!

Той подгъна колене и щракна с пръсти, за да отклони вниманието на кучето. После бавно закрачи напред.

— Стой на място! — заповяда отново той.

Дресировката, която Сам Караклоу беше приложил към Ласи още в най-ранните ѝ години, оказа своето въздействие. Ласи не можеше да понася Хайнс, но беше научена да се подчинява на хората, които ѝ заповядваха нещо.

Но в гърдите ѝ се надигна още един, прастар инстинкт, макар и слаб — усетът за време.

Неясен, неопределен, той затрептя в нея. Тя не го осъзнаваше, не се опитваше да си го обясни или да размисли, както би сторил всеки

човек. Бавно, много бавно усетът за време се събуди, отначало съвсем слаб и далечен. Беше време — време — време...

Хайнс се приближаваше все повече. Тя го наблюдаваше как се придвижва крадешком. Главата ѝ леко се повдигна.

Беше време — време — време, за да...

В следващия момент човекът щеше да бъде достатъчно близо, за да я хване — да зарови пръсти в гъстата ѝ грива и да не я пусне, докато не нахлузи въжето около шията ѝ.

Ласи го наблюдаваше и напорът в съзнанието ѝ ставаше все по-ясен.

Беше време — време — време...

Хайнс се приготви за скок. Сякаш усетила това, Ласи отстъпи две крачки назад, за да се предпази от промъквания се мъж. Трябваше да остане свободна, за да си припомни.

— Проклет звяр — изръмжа неволно мъжът. Като забележа грешката си, той започна още веднъж отначало.

— Добра Ласи, стой на място, остани където си. Добре, така е добре, не се движи! Остани на място!

Ала Ласи вече не го слушаше. Само една малка част от сетивата ѝ беше заета с него, с приближаването му. Всичко останало беше съсредоточено върху онова, което се вълнуваше в нея и добиваше все по-определени очертания. Трябваше ѝ още малко време. Усещаше, че не бива да позволява на този мъж да се промъкне към нея, защото щеше да ѝ причини зло.

Тя отново отстъпи назад. В този момент Хайнс се хвърли напред. Ласи се стрелна настрана.

Побеснял от гняв, мъжът се изправи. Тръгна отново към нея, говорейки гальовно. Ласи продължи да отстъпва назад. През цялото време запазваше разстоянието между себе си и Хайнс — разстоянието, така добре премерено от животните, — разстоянието, което ги пази от внезапното нападение на врага.

Инстинктът ѝ заповядваше: стой далече от него. Не му позволявай да се доближава до теб. Защото има и нещо друго: дойде време да... Време да тръгне към...

И тогава Ласи разбра какво трябваше да направи. Разбра го изведнъж, сигурно и точно като стрелка на часовник, която показва четири без пет.

Беше време да вземе момчето от училище!

Тя обърна гръб на Хайнс и тръгна на юг — така безгрижно, сякаш трябваше да измине само няколкостотин метра. Откъде можеше да знае, че мястото на срещата е отдалечено от нея на стотици километри и ще ѝ коства много дни път. Само ясното, определено чувство за дълг я владееше и тя тръгна да изпълни задължението си колкото се може по-добре.

Хайнс се затича след нея, разкрещя се и Ласи премина от бавна крачка към лек тръс. Не изпитваше страх. Знаеше съвсем сигурно, че това двукрако същество никога не би могло да я настигне. Нямаше нужда дори да бърза. Ушите ѝ останаха опънати назад, за да ѝ казват на какво разстояние е Хайнс. Освен това очите на кучето, както и на повечето животни, са разположени много по-настрани от тези на човека; само леко обръщане на главата им е достатъчно да видят какво става зад тях.

Ласи не се тревожеше от преследването на Хайнс. Тя тичаше по пътя си спокойно, без бързане. Слезе надолу по алеята за автомобили и прекоси моравата. За миг сърцето на Хайнс заби в радостна надежда. Може би, каза си той, може би кучето ще се прибере в кучкарника.

Но клетката, където Ласи беше прекарала толкова часове вързана с тежка верига, не беше дом за нея. Тя я мразеше, а в този момент изобщо не мислеше за нея. Надеждата на Хайнс много скоро угасна, защото я видя да завива към главната порта.

Сърцето на пазача отново заби по-силно: портата беше винаги затворена, а дебелите каменни стени, които обграждаха принадлежащия към къщата парк, бяха заплашително високи. Може би щеше да успее да сгаци кучето в някой ъгъл.

Присила и дядо ѝ бяха яздили по пътя, който водеше от рибарското село към имението, и вече приближаваха желязната порта.

— Аз ще отворя, дядо — рече момичето.

Тя се плъзна гъвкаво от седлото, без да се вслушва в ръмжащите протести на херцога. Знаеше, че може да скочи много по-бързо от него, да отвори и отново да се метне на седлото. Защото въпреки всичките си възражения дядо ѝ си оставаше един старец и възседането на коня, колкото и добродушен да беше той, означаваше за него тежка задача,

съпроводена от ругатни, пъшкане и стонове. Момичето стисна здраво юздите с едната си ръка, издърпа резето и налегна с цялата си тежест върху кованата порта, за да я накара да се отвори.

В този момент се чу шум. Присила вдигна поглед и видя как Хайнс тича като безумен към портата. А пред него тичаше прекрасното коли.

— Затворете портата, госпожице Присила! — изкрещя задъхано пазачът. — Затворете портата! Кучето се освободи от въжето. Не го пускайте навън! Затворете портата!

Присила се огледа наоколо. Голямата порта пред нея зееше отворена. Трябваше само да я затвори и Ласи щеше да остане пленница в парка.

Тя хвърли бърз поглед към дядо си. Той още не беше забелязал царящото наоколо вълнение. Крясъкът на Хайнс не бе стигнал до глухите му уши.

Присила направи опит да затвори тежката порта. Потегли я с всичка сила и зад гърба ѝ се разнесоха учудените укори на херцога.

Ала само след миг момичето забрави целия свят. Пред духовния ѝ взор застана едно селско момче, малко по-голямо от нея, застанало пред телената мрежа на кучкарника, което казваше на своето куче: „Остани завинаги тук и вече не се интересувай от нас. Никога, никога не се връщай вкъщи“.

И докато момчето казваше това, тя знаеше, че цялото му същество крещеше точно обратното.

Когато тази картина изникна в паметта ѝ, Присила спря и отново се вслуша в думите на момчето, сякаш те бяха току-що произнесени. Портата си остана отворена. Дядо ѝ се ядоса още повече, защото разбра, че става нещо, което е недостъпно за старите му сетива. Хайнс продължаваше да крещи:

— Затворете портата, госпожице Присила! Затворете я, бързо!

Присила постоя още малко в нерешителност, после изведнъж се разбърза и блъсна с все сила тежката порта, за да я отвори докрай. Някаква сянка се стрелна покрай коленете ѝ и когато се обърна, за да погледне надолу по пътя, момичето видя как кучето препуска на юг в равномерен тръс, сякаш знаеше, че му предстои дълъг, дълъг път. Присила вдигна ръка и прошепна с обич:

— Добър път, Ласи, добър път и много щастие!

Херцогът седеше като закован на седлото и наблюдаваше втренчено внучката си, без да удостои колито дори с поглед.

— Човек никога не знае какво го чака! — процеди през зъби той.
— Какво доживях да видя на стари години!

ДЕСЕТА ГЛАВА

ЗАПОЧВА ЕДНО ДЪЛГО ПЪТУВАНЕ

Докато Ласи тичаше надолу по прашния път, започна да се смрачава. Тя тръгна по-бавно, движенията ѝ издаваха нерешителност. По някое време спря и се обърна в посоката, от която беше дошла. Вдигна глава, обзета от смущение. Инстинктът за време я тласкаше напред. Кучето не е човек и не знае какво е това карта или разстояние. Ласи знаеше само, че по това време отдавна трябваше да е посрещнала момчето и двамата да са на път към къщи — а там я чакаше храна.

Беше време за хранене. Това го казваше дългогодишният навик. Ако беше в кучкарника, сега щяха да ѝ донесат чиния с ухаещо месо и царевича. Но в кучкарника я чакаше и веригата, която я правеше пленница.

Ласи не можеше да реши. Скоро в нея се събуди и друго усещане. Това беше поривът да се прибере вкъщи — един от най-силните импулси, които движат животните. А „в къщи“ не беше кучкарникът, от който бе избягала. „В къщи“ беше малката стая, където лежеше на килимчето пред камината, където беше топло и ръцете и гласовете на човешките същества бяха топли и гальовни. Трябваше да потърси именно това място.

Когато желанието да се прибере в истинския си дом се събуди в нея, Ласи вдигна глава. Пое дълбоко въздух, сякаш искаше да надуши вярната посока. После без колебание тръгна по пътя, който водеше на юг. Никой човек не е в състояние да обясни, откъде Ласи знаеше, че трябва да тръгне точно на юг. Може би преди много хиляди години човекът е притежавал същия инстинкт и е съумявал да се върне в къщи, където и да се е намирал; но дори да е притежавал същия инстинкт, той отдавна го е загубил. С цялата си високоразвита душевност човек и до днес не е в състояние да обясни как става така, че птиците или другите животни, които са били затворени в кошници и пренесени на километри разстояние, се връщат право у дома, и то

веднага щом ги освободят. Човекът знае само, че животните умеят да правят онова, което той не може нито да извърши, нито да обясни.

Ласи не се поколеба нито за миг. Сетивата ѝ изпитваха огромно задоволство, напрежението изчезна. Прибираше се в къщи. Беше щастлива.

Нямаше кой да ѝ каже, че начинанието ѝ е почти отвъд границите на възможното, нямаше как да ѝ обяснят, че прибирането в къщи означава да измине стотици и стотици километри необлагородена земя — че пътешествие като това би уплашило повечето хора.

Освен това, докато са на път, хората могат да си купуват храна. Но нима кучето има пари, за да си плати? То не плаща с пари, а само с любовта към господаря си. Човекът чете пътеводителите — кучето трябва сляпо да се доверява на инстинкта си. Човекът знае как да прекоси големите езера, които се простират от запад към изток и заемат почти цялата площ на страната. Тези големи езера скоро щяха да ѝ прережат пътя на юг. Освен това, откъде може да знае едно куче, че е ценно и скъпо и че в градовете и селата живеят стотици хора със зорки очи, които веднага ще оценят стойността му и ще се опитат да го заловят?

Има толкова много неща, които едно куче не може да знае. Единствено опитът може да го научи.

Щастлива, Ласи затича напред. Дългото пътешествие започна.

Вечерите на север са дълги. Двама мъже седяха пред къщата си в настъпващия здрач. Домът им беше като всички селски къщи, от двете страни на старата тясна улица.

Единият, старец в груби ръчно тъкани дрехи, запали бавно лулата си, духна облак дим и доволно се облегна назад. Загледа се в облачетата, които се къдреха в спокойния вечерен въздух, но изведнъж усети как пръстите на младия се впиха в ръкава му.

— Уили, я виж там долу!

Старият погледна в посоката, която сочеше момъка. Остана така известно време, докато очите му проникнат през сгъстяващия се здрач. Едно куче се движеше право към тях.

По-младият мъж, който носеше дълги гамаши и бархетен жакет, скочи на крака.

— Изглежда много добре, Уили — рече той.

— Да, Джорди, много красиво коли.

Мъжете проследиха кучето с поглед, докато то се приближаваше. Младият се раздвижи нетърпеливо.

— Гръм и мълния, Уили, това ми прилича на красивата кучка на херцога. Да, тя е, наистина е тя. Мога да се закълна в това. Видях я преди два дни, когато с Макуейн говорехме за лова на съомги.

— О, но херцогът дава...

— Дава награда за онзи, който...

— Да, точно така.

— Да вървим, бързо!

Младият мъж изкрещя последната дума през рамо, защото вече тичаше към улицата, за да препречи пътя на кучето.

— Ела, ела! — примами я той. — Ела тук, мило куче! Хайде! — И той се потупа дружелюбно по коляното.

Ласи вдигна глава и го изгледа внимателно. Беше уловила дума, която звучеше почти като името ѝ. Ако мъжът беше тръгнал спокойно към нея, тя вероятно щеше да му позволи да я докосне. Ала той се движеше твърде бързо и неприятно ѝ напомни за Хайнс. Тя направи няколко крачки встрани и мина спокойно покрай него, без да намали темпото. Мъжът се хвърли върху нея. Мускулите ѝ се напрегнаха и като добър ръгбист тя просто увеличи темпото, така че преследвачът не улучи целта. Направи няколко скока и се върна отново към уверения си тръс.

Решен да я хване, мъжът се затича след нея по селската улица. Ласи увеличи темпото още малко и премина в равномерен галоп. Колкото по-упорито я преследваше мъжът, толкова по-силно ставаше желанието ѝ да се отърве от него. Вече никога нямаше да позволи на човек да я докосне. Да гониш едно куче означава само да го накараш да бяга по-бързо.

Когато шотландецът разбра, че никога няма да настигне кучето, той спря и вдигна един камък. Възнамеряваше да го хвърли на пътя пред Ласи, да я стресне и да я накара да хукне в обратна посока. Замахна и метна камъка към нея.

За съжаление се беше прицелил лошо и едва не улучи Ласи по рамото. Още докато камъкът летеше към нея, Ласи рязко зави и влезе в канавката край пътя. Продължи да бяга с още по-голяма скорост, като коремът ѝ почти опираше земята. Намери една дупка в живия плет, мушна се през нея и се втурна към пустинната степ, която се простираше отвъд улицата.

Щом се отдалечи достатъчно от мъжете, тя се обърна отново на юг и премина в обичайния си тръс.

Ласи беше научила нещо много важно. Трябваше да избягва хората. По причина, която тя не можеше да схване, хората бяха недоволни от нея. Гласовете им звучаха сурово и гневно. Те крещяха и я замерваха с камъни. Те представляваха опасност. Затова трябваше да ги избягва.

Тази мисъл заседна здраво в главата ѝ. Ласи беше научила първия си урок за този ден.

Когато падна нощта, тя продължаваше пътя си на юг. Макар че беше вече петгодишна, тя никога не беше излизала нощем сама. Нямахте опит, който да ѝ помогне в този момент, трябваше да разчита единствено на инстинкта си.

А той я предупреждаваше да бъде нащрек и да наблюдава внимателно какво става наоколо. Самоуверена и спокойна, тя пое по една пътека през степта. Следваше я с истинско задоволство, защото пътеката водеше на юг. Ласи тичаше неуморно.

Накрая стигна едно възвишение и забеляза в близката падина неясните очертания на селска къща. Изведнъж спря, издаде напред уши и ноздрите ѝ потрепераха. Острите ѝ сетива прочетоха цялата история на обитаваното кътче под нея с такава лекота, с каквато хората четат книги.

Тя различи коне в обора, овце, едно куче, храна, хора. Бавно и предпазливо започна да се спуска по склона. Миризмата на храна беше приятна, тя беше изминала дълъг път, без да сложи нищо в устата си. Разбираше обаче, че трябва да бъде нащрек, защото там долу живееха хора. А мисълта, че трябва да стои далече от хората, беше здраво заседнала в съзнанието ѝ. Трябваше да бъде много предпазлива докато слиза надолу по пътеката.

Изведнъж прозвуча предизвикателният лай на друго куче. Ласи спря и зачака. Може би чуждото куче беше приятелски настроено.

Но не беше така. Настръхнало, с опънати назад уши, непознатото куче се втурна стремително към нея. Ласи се приведе и зачака. Когато кучето скочи срещу нея, тя се стрелна настрани. Другото куче се обърна и яростно излая насреща ѝ. Това означаваше: „Тук е моят дом — а ти си натрапник. Тук е моят дом и трябва да го защитавам!“

Откъм селската къща долетя приглушен мъжки глас:

— Какво става, Тами? Дръж го!

При звука на човешкия глас Ласи обърна гръб на къщата. Трябваше да се отдалечи от това място. Нейният дом беше другаде. Тук нямаше да я приемат.

В момента, когато Ласи се обърна, овчарското куче, покрито с дебела, груба козина, се втурна към нея и оскуба хълбока ѝ. Ласи се обърна светкавично и оголи белите си зъби. Заплахата беше достатъчна. Кучето побърза да се оттегли.

Ласи продължи пътя си в обичайния равномерен бяг. Селският двор скоро се скри в мрака. Трябваше да прекоси непознатата степ по пътеките на дивеча. Най-последно подуши вода. Слезе в долинката, намери бистър, студен поток и жадно се напи. Небето на изток просветляваше. Ласи се огледа внимателно. Спря пред една скала и предпазливо разрови земята с предните си лапи. Камъкът зад гърба ѝ щеше да я защити от неочаквано нападение. Главата ѝ трябваше да остане отвън. Докато спеше, обонянието и слухът щяха да я предупреждават за приближаваща опасност.

Ласи сложи глава върху предните си лапи и въздъхна с истинска човешка въздишка.

На следващата сутрин тя се отправи на път много рано. Оставяше зад себе си километър след километър, без да променя постоянния си, равномерен тръс. Мускулите ѝ се движеха в безупречен ритъм. Не почиваше, нито се колебаеше. Когато видеше пътека на юг, тръгваше по нея. Когато пътят се отклоняваше от посоката, тя го изоставяше. Движеше се по невидимите пътеки на дивеча, които прекосяваха пустата степ.

Когато пътят я извеждаше в близост до градче или селски двор, тя го изоставяше веднага. Заобикаляше отдалеч къщите, за да не се мярка пред очите на хората. Щом подушеше човешки жилища, удвояваше вниманието си и се стараше да се прикрива. Плъзгаше се

напред като призрак, в сенките на гъстите храсталаци, винаги готова да изчезне между високите треви.

Най-често пътят я водеше нагоре, защото пред нея се издигаше верига сини планини. С непоколебима увереност Ласи намери най-дълбокия проход и тръгна по него. Когато денят напредна и тя се изкачи високо в планината, небето се забули с оловно сиви облаци.

Изведнъж ярка светкавица прониза тъмата, отекна глух гръм. Ласи се поколеба и изскимтя кратко и въпросително. Няма никакъв смисъл да обвиняваме кучето, че се страхува. Едно куче ни дава толкова често доказателства за смелост и кураж, че не е редно да го упрекваме, ако от време на време проявява страх. Истината е, че твърде малко колита понасят светкавиците и гръмотевиците.

Много кучета не се боят от шума. Ловните кучета дори са истински щастливи, когато загърмят изстрелите. Не е така обаче с колито. Изглежда, че тази раса, която от столетия насам придружава хората, се е научила да усеща в тези остри, груби звуци опасност и болка. А трясъкът на гръмотевицата ги кара да търсят прикритие. Те са готови да се опълчат срещу всеки враг, но не смеят да се изправят срещу опасността, която се крие в силния непонятен звук.

Затова и Ласи се колебаеше. Търкалящите се по небето гръмотевици отекваха в близките планини, скоро заваля проливен дъжд, разрази се една от страшните северно шотландски бури. Ласи положи много усилия да се пребори със страха си, но не успя. Проходът беше целият в стръмни сипеи и тя скоро намери място, където надвисналите скали образуваха сух заслон. Мушна се в една дупка, притисна гръб до скалата и зачака, докато гръмотевиците биеха оглушително и ехото им се удряше в околните планини.

Ласи беше прекъснала пътешествието си, макар и не за дълго. Когато бурята отгърмя надолу по планинската верига, тя скочи на крака. Постоя малко с високо вдигната глава, като и душеше въздуха. После отново затича напред в обичайния си лек тръс.

Дъждът и разкаляната земя изцапаха прекрасната ѝ гъста козина. Без да обръща внимание на нищо, Ласи тичаше напред, в спокойно, равномерно темпо, все на юг, все на юг.

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

БОРБА ЗА ОЦЕЛЯВАНЕ

През първите четири дни Ласи продължи пътя си без прекъсване, почиваше само нощем, и то за малко. Трескавото ѝ желание да се придвижи бързо на юг не допускаше появата на никакво друго чувство. На петия ден обаче кучето се изправи пред ново предизвикателство: мъчителния глад. Инстинктът за движение досега беше заличавал всяка мисъл за храна. Сега обаче гладът излезе на преден план.

Ласи нямаше трудности с намирането на вода, за да утолява жаждата си. Но набавянето на храна беше проблем, твърде далечен за живота, който беше водила досега. Откакто се помнеше, не ѝ се беше налагало да се грижи за храната си. Тя се появяваше пред нея в точно определено време. Хората я поставяха пред муцуната ѝ в специална чиния. Бяха положили големи усилия да ѝ втълпят, че това е нейната част и че никога не бива да яде храна, която е захвърлена на улицата. Година след година я бяха приучвали към това и бяха постигнали успех. Не, Ласи никога не се беше грижила за прехраната си. Това беше задължение на хората.

А сега изведнъж навикът и наученото в досегашния живот се оказваха безполезни. Следобед никой човек не поставяше пред нея съдинка с ядене. Сега това благородно животно трябваше да се научи да се грижи само за себе си.

Ласи учеше добре. Тя не разсъждаваше като хората. Хората имат фантазия — те могат да си представят някакво събитие и съпътстващите го обстоятелства, още преди да се е случило. Едно куче не може да стори това — то може само да чака, докато събитията го връхлетят, и тогава да направи онова, което е във възможностите му, за да ги овладее.

Инстинктът я тласкаше да продължи пътя си на юг. Той ѝ подсказваше как да избягва населените места, как да върви по ръба на

пропастите или да се промъква по корем през откритите хълмове. Инстинктът я научи и как да си намери храна.

Когато на петия ден от пътешествието си Ласи продължаваше пътя си в обичайния бърз, лек тръс, сетивата ѝ я предупредиха, че трябва да бъде предпазлива. Тичаше по една невидима пътечка през степта, оставена от дивеча, когато изведнъж спря. Издаде глава напред и застина неподвижна, стараяйки се да разгадае със слуха и обонянието си знаците, които все още бяха съвсем слаби и един човек никога не би могъл да ги забележи.

Обонянието ѝ първо реши загадката: топъл, добре познат мирис на храна.

Старият навик я тласкаше да изтича открито към миризмата, без да се бои от нищо. Ала инстинктът победи навика. Тя приклепна и бавно и предпазливо запълзя към миризмата. Движеше се през степта съвсем безшумно, миризмата ставаше все по-силна. Изведнъж видя онова, което беше подушила. По същата пътечка се движеше една невестулка, гъвкава като змия. Главата ѝ беше високо вдигната, тя влачеше след себе си току-що убит заек. Плячката беше по-голяма от невестулката, но зверчето беше силно и я влачеше напред с учудваща скорост. Сега вече и невестулката усети враг и се обърна светкавично. Цялата ѝ поза изразяваше заплаха. Тя пусна плячката си и се изправи срещу Ласи, за да погледне опасността в очите. Оголи острите си зъби и нададе пронизителен писък, който прозвуча като предупреждение.

Снишила глава, Ласи следеше движенията ѝ. Никога преди това не беше виждала такова животно. Освен това ѝ липсваше ловният инстинкт, който би я накарал да се хвърли като светкавица върху невестулката, и то по-бързо, отколкото се оформят човешките мисли. Тя произхождаше от расата на работните кучета и се отличаваше с миролюбивия си нрав. Все пак инстинктът да се снабди с храна я тласна напред.

Козината ѝ бавно настръхна. Тя оголи белите си зъби, ушите ѝ се опънаха назад. Пригответи се за скок и почти в същия миг вече летеше напред. Стресната, невестулката изпищя и отскочи настрана. После си проби път през преплетените степни треви, безшумна, бърза, гъвкава като течаща вода, и изчезна.

Ласи се обърна да види къде е избягал неприятелят, но сетивата ѝ насочиха вниманието си към нещо друго — към топлата миризма на

кръв, която идваше от убития заек, изоставен на пътеката.

Тя стоя дълго, без да изпуска от очи плячката. После сниши глава и направи няколко крачки напред, през цялото време готова да отскочи. Защото, макар че ароматът на кървавата храна я удари право в носа, миризмата на невестулката все още висеше във въздуха. Бавно, много бавно Ласи протегна муцуна, все по-близо и по-близо, докато докосна скоро убития заек. Но светкавично се отдръпна и започна да описва кръгове около мястото, където лежеше мъртвото животинче. След малко отново се приближи, сведе глава и захапа плячката. След това се изправи и зачака.

Струваше ѝ се, че дори тук, в дивата степ, изведнъж ще прозвучи гласът на господаря ѝ:

— Пфу, Ласи, остави това! Пфу!

Не се случи нищо.

Ласи постоя още малко в нерешителност, после изведнъж взе решение. Трябваше да отнесе заека надалеч. Огледа се надясно и наляво и продължи пътя си. Скоро откри каквото търсеше: гъст храсталак от жълтуга, който представляваше много добро скривалище. Затича се към него, легна така, че да е защитена от три страни, сви се на кълбо и пусна заека пред себе си на земята. После го подуши внимателно. Миришеше толкова добре. Миришеше на храна.

Още един урок. Вече познаваше миризмата на заека. Инстинктът ѝ подсказа как да се справи по-нататък. Когато продължи пътя си, тя започна да ловува. Винаги когато острият ѝ нос улавяше миризмата на дивеч, тя се втурваше след него. Тичаше и търсеше, а когато го намираще, се хвърляше върху него, убиваше го и го изяждаше. Водеше я мъдрият закон на природата. Не убиваше произволно, както често правят хората. Убиваше, за да живее, и само по тази причина. Храната ѝ стигаше едва колкото да оцелее, за нищо повече. Вече нямаше загрижени очи, които следяха теглото ѝ, проверяваха цвета на устата, наблюдаваха състоянието на козината. Нямаше кой да каже:

— Отслабнала е — сложи в храната ѝ малко говежди дроб!

— Струва ми се, че нещо не е наред — добре ще е на сутринта да ѝ дадем купа мляко. Ако ѝ хареса, разбий вътре и едно сурово яйце!

— Хм... Цветът на устата ѝ не ми харесва. Струва ми се, че няколко дни трябва да ѝ даваме по лъжичка рибено масло. Това ще я оправи бързо!

Къде беше сега кралското куче, за което всички се грижеха и което нощем спеше в сухия си кучкарник? Вместо него през степта тичаше едно коли с хлътнали, мършави хълбоци, с мръсна, сплъстена козина, с рошава опашка. Но под загрубялата външност се криеше кучето, което години наред е било обграждано с много грижи и обич и никога не е боледувало. Именно тези грижи сега даваха резултат. Ласи беше здрава и силна, с яко телосложение, мускулите ѝ бяха издръжливи и всекидневно я носеха на много километри на юг.

Сърцето ѝ беше смело, инстинктът — непогрешим. Така кучето продължи пътя си, ден след ден, все на юг през високите шотландски плата, през папрати и степни треви, през хълмове и равнини, през реки и гори — постоянно напред, постоянно на юг.

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

КАКВО ВИДЯ ЕДИН ХУДОЖНИК

Наближаваше средата на лятото. Лесли Фрайт седеше небрежно облегнат в гребната лодка. Пушеше доволно лулата си и следеше с поглед дима, който се издигаше на стълбчета в хладния утринен въздух и се носеше назад, където Макбейн спокойно държеше руля.

— Щеше да бъде по-добре, ако седях отзад, мистър Макбейн — отбеляза Фрайт.

— Не. Вече ви казах, че така лодката лежи по-добре във водата. Нали знаете, че моята лодка е необикновена — отговори мъжът.

Фрайт отново засмука лулата си и се отдаде на красотата на деня. Нямахше смисъл да се разправя с този твърдоглав шотландец.

Щом Макбейн желяеше пътникът му да седи на носа, тогава нека бъде така.

Очите му поглъщаха жадно великолепно шотландско утро и Фрайт се чувстваше истински щастлив. Езерата, този примамлив ловен обект за страстните английски рибари, бяха придобили съвсем друго значение за него. Има места, чиято красота е отдавна оценена от шотландците; едва сега обаче те са започнали да упражняват привлекателната си сила и върху английските художници. Лесли Фрайт беше един от тези, които никога не се уморяваха да наблюдават вечната смяна на светлини и сенки по водната повърхност и розовеещите се наоколо хълмове. Той идваше тук всяко лято, за да рисува и да възобнови приятелството си с добрия лодкар Макбейн и семейството му. Сухи и сдържани, те го приемаха с „добре дошъл“ в уютната атмосфера на дома си и с готовност разчистваха просторния каменен хамбар, за да му направят място за ателие.

Доволен от гледката пред себе си, той седеше на носа на лодката, която вече стържеше в пясъка на малкия остров. Помогна на Макбейн да разтовари принадлежностите му за рисуване, статива, платното, металната кутия с бои. Разтвори статива, сложи платното върху него и

постави отпред сгъваемото столче. После склони глава встрани и огледа започнатата картина.

— Ще се върна да ви взема по обед — обади се шотландецът.

— Разбрано, мистър Макбейн. Предстои ми още много работа. Смятате ли, че се е получило добре?

Макбейн направи няколко крачки с тромавата си походка, докато намери най-удобната поза, присви едното си око и заклати глава. По време на дългите зимни вечери в малката кръчмичка до езерото шотландецът разказваше с часове, че неговият мистър Фрайт бил един от най-големите пейзажисти на Англия. Да, ако били живи, даже известните художници от холандската и френската школа щели да се преклонят пред него. Ала в присъствието на художника Макбейн се въздържаха да произнесе присъдата си — без съмнение, твърде пристрастна.

— Да... Хм, ако питате мен, бих казал, че е малко прекалено пъстро. Водата е твърде ярка и, знаете ли, никога не съм виждал планинските върхове в този цвят. Облаците ви пък са направо застрашителни. Някои други неща обаче без съмнение са се получили превъзходно.

Лесли Фрайт се усмихна. Той беше свикнал с критиката на Макбейн, даже я ценеше, защото сухият шотландец имаше добро око и хранеше постоянно възхищение към любимата си страна. Затова и Фрайт кимна, а очите му се отместиха от картината към местността, която искаше да изобрази. Изведнъж осъзна колко тихо е наоколо. Никакво движение освен тихото плискане на водата, която се удряше в дъното на лодката. Никакво движение — освен...

Той засенчи очите си с ръка.

— Я вижте там, мистър Макбейн! Дивеч ли е това?

Шотландецът погледна в посоката, която му сочеше протегнатата ръка на художника. Погледът му претърси северния бряг. Смръщи гъстите си червено руси вежди, сякаш те можеха да защитят сивосините очи под тях.

— Дивеч ли е това? — повтори въпроса си художникът.

Макбейн поклати глава, без да отговори. Очите му бяха свикнали със светлината и бяха по-остри от тези на англичанина.

— Това май е... — проговори най-после той.

— Какво е?

— Куче — отвърна възрастният мъж.

После засенчи очите си с ръка. Художникът направи същото.

— Точно така! Сега и аз го виждам!

След като вече знаеше какво е живото същество на брега, Фрайт понечи да се заеме с живописиста, но старият шотландец продължаваше да се взира упорито в далечината. Вниманието му накара и художника да прояви любопитство.

— Кучето е коли — обясни Макбейн. — Какво ли търси по тези места?

— О, вероятно принадлежи на някого от съседите. Селско куче.

Шотландецът поклати глава. После отново се загледа към животното, което влезе във водата и заплува навътре. Измина няколко метра и се върна, втурна се напред по брега и избра друго място, за да влезе отново във водата. Повтори това няколко пъти, сякаш се надяваше да намери място, където водата ще изчезне и под краката му ще се появи здрава земя.

— Господи, мистър Фрайт! Това куче се опитва да прекоси езерото.

— Сигурно е решило да ни посети на острова.

Двамата мъже проследиха внимателно странното поведение на кучето.

— Не, опитва се да стигне до другия бряг.

Сякаш за да разсее и последните им съмнения, кучето нададе въпросително скимтене, което обикновено следва онзи висок лай, когато кучето се озове пред някакво препятствие и не може да прецени как да продължи пътя си.

— Да, иска да отиде на другия бряг — повтори шотландецът. — Мисля да мина покрай него с лодката и да...

Докато говореше, той закрачи към брега и леко повдигна носа на лодката. Прибраните гребла заскърцаха в ключовете си и шумът се разнесе над спокойната повърхност на езерото. В този миг Лесли Фрайт видя как кучето вдигна глава и обърна гръб на водата.

— То си отиде, Макбейн! — извика художникът.

Шотландецът вдигна глава и се надигна на пръсти. Двамата мъже проследиха как колито изчезна в ниската гора. Все пак можаха да го видят още няколко пъти да тича между храстите, спокойно и уверено, все покрай брега. Очевидно беше взело решение.

— Ще обиколи езерото — отсъди Макбейн. — Бедното животно. Ако знае колко дълъг и труден е този път...

— Наистина ли смятате, че ще продължи по брега? Но това са много, много километри...

— Ще му се наложи да измине почти сто и петдесет километра, преди да достигне отсрещния бряг.

Художникът го изгледа недоверчиво.

— Нима наистина смятате, че едно куче ще пробяга сто и петдесет километра, за да стигне до отсрещната страна на езерото? Не, това е невъзможно!

Фрайт избухна в смях, но Макбейн го прекъсна с глас, който не търпеше възражение.

— Мистър Фрайт, колито е по произход шотландско куче. Затова и притежава смелостта и упоритостта на нашата страна.

Гласът на Макбейн звучеше неодобрително и Фрайт разбра какъв смисъл се крие в думите му. Умът му заработи:

— Мистър Макбейн...

— Да?

— Как мислите, защо кучето иска да премине оттатък? Каква ли е причината?

Шотландецът мълча дълго. Накрая рече:

— Кой може да знае? Само едно е сигурно: нещо го вика и то следва този вик, без да моли никого за помощ. И...

Макбейн се качи в лодката. Едва тогава продължи:

— Кучето ни дава пример за твърд характер и мисля, че ще направим добре, ако постъпваме като него.

Фрайт се усмихна под мустак. Сухият шотландец имаше навика да извлича от всяко нещо поука за поведението на човека. Художникът се обърна отново към картината си и само с ъгълчето на окото си проследи как лодката се отдалечава към брега. Макбейн загребваше с мощни движения и скоро Фрайт остана съвсем сам на острова.

Ласи, обзета от желание да се върне вкъщи, беше тръгнала по права линия на юг, към селото Грийнал Бридж. Понякога правеше завой, отклоняваше се, за да избегне някой град или твърде висока планина, която представляваше наистина непреодолимо препятствие,

но после отново се връщаше към инстинктивно избраната посока. Така прекоси шотландските планини. Ден след ден упорито, безкрайно придвижване на юг.

За съжаление тя не знаеше как изглежда областта, която се простираше пред нея. Дори не подозираше, че правата линия, която водеше към дома, много скоро ще я изправи пред страшно препятствие — големите шотландски езера.

Ако разгледаме географската карта, ще установим, че тези езера са наистина непреодолимо препятствие за всеки, който се е отправил на юг. Те представляват огромни, дълги водни площи, които се простират от изток към запад и разделят страната на две равни части. Макар че на картата изглеждат като стройни, тънки пръсти, в действителност съвсем не са толкова тесни. Те са широки, разпрострели се надалеч водни повърхности, които никое животно не би могло да прекоси с плуване. Колкото и тесни да изглеждат на картата, човек почти никога не може да види другия бряг, в най-благоприятния случай той е само тънка мъглива ивица в далечината.

Накратко, езерата са ужасни препятствия. Хората ги прекосяват с лодки и корабчета, но за кучето това е невъзможно.

Все пак, когато стигна до брега на голямото езеро, Ласи не се отказа от начинанието си. Инстинктът я водеше на юг. Тъй като тази безкрайна вода беше препречила пътя ѝ, трябваше да намери друг. Така започна голямото ѝ пътуване покрай езерото. Ден след ден тя вървеше на запад, без да се отдалечава от брега, независимо от трудностите на местността, избягваше селата и самотните стопанства и бавно, но упорито, напредваше.

Понякога ѝ се струваше, че препятствието свършва и пътят пред нея е свободен. Тогава, без да се колебае, тя се втурваше бързо в така желаната южна посока.

За съжаление стигаше само до някой вдаден в езерото скален нос, или до по-голям полуостров. Ласи преминаваше бързо разстоянието до най-южния му край, скачаше във водата, обръщаше глава на юг и издаваше въпросително скимтене. После се връщаше отново назад и продължаваше пътя си на запад покрай езерото, като се придържаше към брега.

Откри десетки полуостровчета и преживя десетки разочарования. Една седмица след като Лесли Фрайт и Макбейн бяха

наблюдавали странното поведение на непознатото куче, Ласи продължаваше пътя си на запад. А голямото езеро край нея все още нямаше край.

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА КОГАТО КУЧЕТО СТРАДА

Ласи излезе от един гъсталак и се приближи към брега. Движенията ѝ бяха по-бавни отпреди, защото лапите ѝ бяха изранени, а в чувствителното място между пръстите на предния ѝ крак се беше забил един трън. От доста дни насам Ласи не ходеше с гордо вдигната глава, движенията ѝ отдавна не издаваха старата самоувереност.

Понякога ѝ се струваше, че е забравила какво я е подтикнало към това безкрайно пътуване. Но това никога не траеше дълго и когато споменът се върнеше, стъпките ѝ отново ставаха сигурни, тя ускоряваше темпото и разпределяше тежестта си така, че да не натоварва твърде много ранената си лапа. А и сега надеждата ѝ се бе върнала, защото голямата, непроходима водна площ от лявата ѝ страна най-после беше изчезнала. Езерото се беше стеснило и се бе превърнало в река. Буйна, бърза река, която се биеше в каменното си корито.

Ласи застана на наклонения бряг и отново обърна глава на запад. Там обаче, не много далече от нея, имаше село. На моста играеха няколко момчета — ловяха риба, вдигаха шум, дочуваше крясъците им. Ласи все още се боеше от хората. И днес ги удостои само с дълъг, подозрителен поглед.

После отново съсредоточи вниманието си върху бялата, разпенена вода. Бученето ѝ беше толкова неприятно за ухото. И все пак тя се поколеба само секунда. Пригответи се за скок и смело се хвърли далече навътре в реката.

Течението я пое, както вятърът улавя късчетата хартия, изхвърлени от движещ се влак. Водата я повлече. Стихията на реката за малко не я удави, но тя изскочи на повърхността и се устреми към другия бряг. Вдигна високо глава, четирите лапи заработиха равномерно и я понесоха напред.

Течението я носеше с унищожителната си сила, въртопите я теглеха към дъното. Но отличната ѝ способност да се ориентира не я

напусна нито за миг и винаги, когато излизаше на повърхността, тя продължаваше да плува упорито към южния бряг.

Реката я носеше към селото. Момчетата на моста забелязаха кучето, повлечено от силното течение, и се разкрещяха възбудено. С жестокостта на младостта, която понякога не познава граници, те награбиха камъни и започнаха да ги хвърлят по Ласи. А когато тя премина под моста, хукнаха към противоположната му страна и продължиха това безсмислено мъчение.

Ласи упорито плуваше напред. Най-после наближи желания бряг. Малко по-надолу имаше водопад. Лапите ѝ се движеха равномерно и умело, но ѝ липсваше необходимата сила. Течението отново я надви и Ласи бързо се завъртя в поредния въртоп. След миг тялото ѝ се удари силно в една скала и тя усети болезнено пробождане в хълбока. Водовъртежът я повлече към дълбокото и тя изчезна.

Момчетата на моста се загледаха надолу. След малко, макар че изминалото време им се струваше цяла вечност, нададоха силни викове. Далече под тях, в един вир, на повърхността се показва главата на Ласи. Лапите ѝ продължаваха да гребат. Течението на това място беше съвсем слабо и тя можеше да се справи с него. Заплува отново, напрегна всичките си сили и успя да достигне брега. Лапите ѝ усетиха твърда земя. Водата, напоила козината ѝ, тежеше много и Ласи се олюля; изтощените ѝ мускули нямаха сили да я държат изправена. Измъкна се от водата с пълзене и в следващия миг се изправи пред нова опасност. Малката група момчета се изсипа с див рев на речния бряг. Ласи събра последните си сили и се изтегли на дигата. Не си даде труд дори да отърси водата от козината си. Нито старата болка в предната лапа, нито новата, която пареше като огън в хълбока ѝ, можеха да я спрат. Волята ѝ беше съсредоточена само в едно.

Най-после беше преминала оттатък! Дни наред се беше движила в посока, която не беше правилната, а сега най-после пътят беше открит пред нея — пътят на юг. Препятствието беше преодоляно!

Уморена и тровава, тя закуцука напред. Крясъците на момчетата зад гърба ѝ заглъхнаха.

Сега, когато беше заобиколила голямото езеро, силите ѝ сякаш се възвърнаха и тя затича с удвоена сила в желаната посока. Селото и жестоките момчета скоро останаха далеч назад. След време Ласи изостави бързия галоп и премина отново към обичайния си

равномерен тръс, при който най-големите разстояния се преодоляват с най-малко усилие.

Болките в ударения хълбок и в предната лапа не проникваха в съзнанието ѝ. Доколкото беше възможно, тя пригаждаше крачката си към раненото тяло.

Скоро остави шосето и продължи пътя си през ливади и обработени поля. Когато слънцето залезе, все още беше на път. Изпитваше нужда да тича безкрайно дълго, след като беше изгубила толкова дни да търси изход на запад. Нощта отдавна беше превалила, когато тя намери скрито местенце под защитата на една бодлива жълтуга, чиито клони висяха над една скална стена.

Легна на земята и се сви на кълбо. Хладната пръст, недокосната от слънчевите лъчи, се отрази благотворно върху парещото място на хълбока ѝ. Тя облиза предната си лапа и се опита да достигне с език до мястото между пръстите, където трънът вече гноеше. Мъчи се така почти час, но трънчето беше забито доста дълбоко и не искаше да излезе.

Ласи положи муцуна върху предните си лапи и затвори очи.

Когато се събуди, още не беше започнало да се зазорява. Прозя се и понечи да се изправи. Успя само да забие предните си лапи в земята, но не можа да раздвижи задните. В продължение на един дълъг миг лежа неподвижна, изненадана от новото си състояние. После отново напрегна мускулите си, вложи всичките си сили в натиска на мощните си рамене. За миг успя да се задържи в изправено положение. Направи крачка напред, опряна на здравия заден крак. Другият се влачеше мъчително.

През нощта раненото място се беше схванало и цялата ѝ страна беше неподвижна. При удара в скалата беше счупила ребро, а мускулите и ставите на задния крак бяха натъртени. И сега бяха толкова сковани, че не беше в състояние да ги раздвижи.

Куцайки силно, Ласи се опита да се върне под защитата на бодливата жълтуга. След малко се отпусна тронаво на земята, сви се на кълбо и дълго остана така, докато очите ѝ се взираха в червената ивица на зората над полето. Не можеше да продължи пътя си. Така я съветваше инстинктът. Трябваше да лежи.

Някои хора вдигат голям шум за едно нараняване или лека болест и с удоволствие ги излагат на показ, за да могат другите да

разберат, че са зле, и да изразят симпатията си. При животното, което расте в естествената си среда, е точно обратното. То не иска съчувствие от никого и смята всяка проява на физическа слабост за нещо, от което трябва да се срамува. Ако се разболее, то се скрива в някое отдалечено място и там самотно дочаква изхода — оздравяване или смърт.

Същата тази сила прикова Ласи към скривалището ѝ под бодливата жълтуга. Желанието да продължи по начертания път беше мъчително силно, но инстинктът на животните, който им повелява да останат скрити по време на болестта, надделя.

Дни наред тя лежа свита на кълбо в скривалището си, с помътнели, неподвижни очи. Навън светът следваше обичайния си ход, мракът сменяше дневната светлина, пееха птици. Веднъж наблизо минаха полски работници. Понякога вятърът донасяше до нея примамливия мирис на заек. Един ден в жълтугата се втурна невестулка, тръгнала да претърсва нивите. Острите ѝ очи веднага забелязаха кучето, ноздрите ѝ потрепериха. За момент спря като вкаменена, после спокойно продължи пътя си, сякаш знаеше, че болното животно няма да тръгне да я преследва.

Каквото и да ставаше наоколо, Ласи не се помръдваше. Треската изгаряше изтощеното ѝ тяло и напълно завладя съзнанието ѝ.

Цели шест дни тя лежа почти без да се помръдне. После, един следобед, когато слънцето бавно се спускаше на запад, най-сетне вдигна глава. Бавно, с несигурни движения, започна да ближе лапата си. Природата беше извършила своето. Гнойта беше изхвърлила трънчето от раната. Ласи я близа толкова дълго, докато я почисти основно. Вдигна бавно глава и се огледа. После се изправи с усилие. Раненият заден крак висеше във въздуха. Излезе, накуцвайки, от скривалището си и тръгна напреки през полето. Слезе по склона на един хълм и отиде право там, където беше подушила вода. Намери малко поточе, сведе глава и започна да пие жадно. Пиеше за първи път от седмица насам.

Водата я освежи. Полегна до поточето, но вече можеше да държи главата си изправена. Изопна муцуна и излая остро и ядно. После се надигна и отново закуцукана нагоре по хълма. Вцепенението беше изчезнало от крайниците ѝ и можеше да се придвижва на три крака без особени усилия. Върна се обратно под защитата на жълтугата, излегна

се под цветчетата и търпеливо зачака нощта. Така изкара още два дни в пълна почивка, като предприемаше само кратки разходки до поточето, за да утоли жаждата си. Не намери нищо за ядене и изглежда нямаше нужда.

Девет дни, след като бе прекосила с огромни усилия буйната река, Ласи излезе от скривалището си и отново се запъти към поточето. На пръв поглед можеше да се помисли, че тя използва и четирите си крака, макар че не беше съвсем така — раненият заден крак не носеше никаква тежест, той само се движеше в ритъма на другите, макар и малко забавено, но Ласи не стъпваше на него.

Колито се напи с прясна вода, после както винаги вдигна глава и устреми поглед на юг. Нещо се размърда в паметта ѝ. Инстинктът за време.

Беше време — време да...

Ласи си спомни много бързо. Беше време да се яви на срещата при училището, а училището... то беше там, в онази посока. Трябваше да тръгва.

Тя обърна отново глава и огледа внимателно храсталаците и скалната стена. Поколеба се още миг, после закуцука през поточето. Прекоси го и без бързане потегли на юг. Ласи беше отново на път.

Животното, което препускаше в тръс през полето, нямаше нищо общо с гордото коли, достойно за изложбата на кучета. През полята тичаше само едно слабо, измършавяло коли, мръсно от дългия път, изтощено от дългия пост и прекараната треска. Гордият тръс сега представляваше мъчително влачене. И не се знаеше колко време ще продължи то.

Скоро след залез слънце Ласи спря отново — този път в едно добре укрепено убежище. Беше попаднала на ловджийски заслон, мястото, където се крият ловците, докато подгонените горските обитатели изскочат пред преградата. Ласи не знаеше нищо за този вид лов. Знаеше само, че мястото е подходящо скривалище, топло и сигурно.

Тя не знаеше, че е само на пет километра от предишното си скривалище под жълтугата. Мозъкът на животното не прави разлика късо или дълго разстояние е изминато. Ласи знаеше само, че е доволна. Беше успяла да измине още една част от пътя, който я приближаваше

към мечтания дом, и това ѝ се струваше много по-важно от всичко друго. Въздишката ѝ издаде тихо задоволство.

Изведнъж Ласи наостри уши, носът ѝ подуши мрака. Миризма на заек, ясна и отчетлива!

Храна! Най-после тя придоби отново значение за нея. Врълхлетя я остър глад, устата ѝ се напълни със слюнка. Измъкна се иззад ъгъла на преградата. Скоро щеше да си напълни стомаха и да продължи напред с нови сили. Запълзя предпазливо към гората.

Ако се окажеше, че е твърде слаба и бавна, за да се снабдява с храна, щеше да умре. Защото гладът скоро щеше да я изтощи докрай. Ако напрегнеше силите си и успееше да улови заека с необходимата бързина и сръчност, щеше да оцелее.

Ласи се придвижи напред като призрак и запълзя безшумно към плячката си.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

ПОД ПОДОЗРЕНИЕ

Двама мъже клечаха в груба каменна хижа. През дупката в стената проникваше мътна лунна светлина и очертанията им бяха неясни и размити. Двамата бяха облечени еднакво, в груби костюми от ръчно тъкан туид. Облеклото им се различаваше само по това, че младият беше нахлупил на главата си островърхо кепе, а възрастният — голяма вълнена шапка.

Известно време се чуваше само равномерното им дишане, после младият се раздвижи. В същия момент възрастният вдигна ръка, за да го предупреди да не мърда.

Двамата замряха неподвижни.

— Чу ли нещо, Андрю? — пророни по-младият.

— Мисля, че да.

Двамата се изправиха безшумно и се вгледаха напрегнато през четириъгълния отвор на стената. Пред очите им се простираше огряната от луната равнина, в слабата, димна синева на мъглата поляните приличаха на алеи от добре поддържан парк.

Мъжете се взираха дълго и напрегнато навън.

— Не, Андрю, нищо не се чува.

Възрастният мъж кимна и огромната му вълнена шапка се размърда.

— Стори ми се, че чух нещо.

Сега, когато напрежението отмина, младият извади лулата от джоба си. Старият го погледна неодобрително.

— Аз не бих пушил, Джок. Онези ще те усетят.

— Разбира се, прав си. Само ако знаеш как ми се пуши. За съжаление онези ще го усетят веднага, нали?

Джок направи многозначителен жест по посока на голямата кошара сред гюлето под тях. Там, огряно от лунната светлина, почиваше голямо стадо овце. Животните се бяха скупчили гъсто едно

до друго, неподвижни и спокойни, къдравите им гърбове образуваха сиво море.

— Те долавят и най-лекия шум много преди нас — продължи Джок и се обърна на другата страна. — Или поне моят Дони.

Едното от двете кучета в къщурката вдигна глава, щом чу името си. Другото въздъхна и също се вслуша внимателно в гласовете, за да разбере дали дългата нощна стража най-после ще свърши.

— Наистина не проумявам защо ги държим вътре с нас, Андрю. Трябваше да ги оставим навън, при овцете.

— Не, не, Джок. Ако ги оставим отвън, онези дяволи никога няма да дойдат. Те са хитри, Джок, много по-хитри, отколкото може да се очаква.

— Възможно е — съгласи се по-младият. — Вече шест нощи седим на пост и от тях няма и следа. На седмата вечер се прибираме въкъщи, за да си отспим, и веднага щом затваряме очи, те пристигат тук, гладни и жадни за кръвта на бедните овчици. Седем агнета и две овце майки! Само си помисли: седем агнета! И защо никога не идват в нощта, когато ги дебнем?

Старият не обърна внимание на въпроса.

— Трябва да си благодарен, Джок. В събота Арчи Форсайт загуби шестнадесет. А на Маккензи изядоха тринадесет.

— О, тези зверове! Все им е едно неделя ли е или работен ден. Тези дяволски изчадия! Само да ми паднат в ръчичките...

Остатъкът от изречението остана недовършен.

— Какво ги кара да правят това, Андрю?

— Ами, момчето ми, това е едно от онези неща, които не сме в състояние да обясним. Но аз съм на мнение, че кучетата са като хората, Джок. Повечето са честни и на тях може да се разчита. Но понякога се раждат и такива, които са алчни, жестоки и безсъвестни. Денем пазят овцете, но щом се стъмни, приемат истинския си лик — на грабливи дяволи.

— Така е, Андрю. Всеки знае, че аз много обичам кучетата. Бих направил всичко за моя Дони, давам му онова, от което има нужда, и напълно му вярвам. Обаче онези дяволи, дето крадат овце — те вече не са кучета. Знаеш ли какво си мисля понякога, Андрю?

— Какво, Джок?

— О, ще ми се смееш. Понякога ми се струва, че крадците на овце не са кучета, а духовете на убийци, обесени за злите си дела, които са се върнали при нас в образа на животни!

Младият мъж произнесе тези думи с толкова тайнствен тон, че и двамата потрепериха. Ала старият побърза да се отърси от страха си.

— Не, не, Джок. Кучета са, крадливи кучета, лоши и зли. И не бива да имаме милост към тях.

— Разбира се, че няма да проявя милост — стига само да ги видя. Ако мога да им пратя няколко куршума...

— Шшт!

Двамата замръзнаха по местата си. След малко старият вдигна ръка.

— Ето го!

— Къде?

— Преди секунда се появи на хълма, Джок. Вземи пушката, бързо, чуваш ли!

Младият грабна пушката си, облегната на стената до него, и зачака. Възцари се тишина.

— Май си видял призрак, Андрю — обади се най-после младият. — Нощта е дяволски тъмна и ако продължаваме да стоим тук, нищо няма да направим. Дяволите знаят, че ги дебнем. Сигурен съм, че го знаят.

— Шшт, Джок, моля те, не говори!

Младежът изпълни молбата на другаря си и повече не се помръдна. Минутите се влачеха бавно. Скоро му стана непоносимо досадно и отново се обади:

— Андрю?

— Да!

— Знаеш ли какво си мислех. Много е странно, че кучетата са едновременно най-добрите ни помощници и най-страшните врагове.

— Така е, Джок. Точно защото са достатъчно умни, за да ни помагат, те ни причиняват голямо зло, когато станат лоши, Джок. Не забравяй какво ти казах. Това важи дори за твоя любимец, дето го хвалиш с такава жар. Само веднъж да опита овча кръв, и той ще стане убиец.

— Не и моят Дони!

— Е, мисля, че това се отнася и за моя Вик. Но въпреки това е вярно. Щом веднъж започне да убива, кучето не може да спре. Избива овцете не защото е гладно, а от жажда за кръв.

— Моят Дони никога не би направил това!

— Откъде си толкова сигурен, Джок? Има кучета, които пазят грижливо собственото си стадо, но щом падне нощ, бягат надалеч, срещат се с други като тях, сякаш предварително са се уговорили. После се нахвърлят върху най-близкото стадо като същинска глутница вълци, убиват, разкъсват и преди хората да са успели да сторят нещо, изчезват в мрака. После се разделят и всяко куче се прибира при стопанина си. На следващия ден пак пазят собственото си стадо, сякаш не са в състояние да убият и муха.

— О, ако моят Дони направи такова нещо...

Двамата помълчаха малко, но Джок не изтърпя и се обади:

— Тъжно е, Андрю, много тъжно — толкова обичаме кучетата, а сега трябва да ги избиваме.

— Така е, но ако цяла нощ бързим, нищо няма да свършим. Онези никога няма да се появят.

Отново се възцари тишина. Петното лунна светлина продължи пътя си по пода на каменната къщурка.

Най-после възрастният мъж заговори отново и този път гласът му трепереше от вълнение:

— Ето ги!

Другият скочи, зае поза за стрелба и опря пушката си на перваза.

Двамата затаиха дъх и се вгледаха напрегнато в тихата местност, старайки се да различат нещо в мрака.

— Да, там са!

Джок се прицели. Нещо се движеше оттатък покрай стената. В мерника на пушката се появи куче. Но то не се прокрадваше, а вървеше открито. То прескочи ниската стена и продължи спокойно пътя си през откритото място.

Това беше Ласи. Беше минала цяла седмица, откакто бе напуснала убежището си, и все още куцаше. Тя премина поляната, огряна от мътната светлина на луната, и продължи напред, сякаш следваше предварително начертан път.

Скритият в къщурката мъж изпусна шумно дъха си.

— Застреляй го, Джок — прошепна дрезгаво той.

Младият отново се прицели, но не стреля.

— Къде са другите?

— Какво те интересува сега? Дай му да разбере!

— Но това е коли! Не виждаш ли, че е коли?

— Глупости! Това е убиец! Едно от онези подивели кучета, дето нападат овците ни. Не го изпускай, момче. Трябва да го уцелиш.

Джок обърна глава.

— По време на войната се научих да си служа добре с оръжието. Няма да го пропусна, особено като се има предвид, че сам плащам мунициите си.

— Тогава не се мотай, Джок!

Младият мъж вдигна отново пушката и се прицели. Спря да диша и проследи движението на кучето — през мерника се виждаха тъмните връхчета на зреещото жито. Над тях се движеше дребната фигурка на колито. Тръсът му беше бавен, главата му винаги оставаше над житните класове. Пушката го следваше неотстъпно.

Джок сне предпазителя. Усети как петлето се опъна под пръста му.

— Бързо, Джок, какво чакаш!

Джок вдигна глава и пусна пушката.

— Не мога, Андрю.

— Стреляй, човече, стреляй, чуваш ли!

— Не, Андрю, не. Това куче не е като онези дяволи. Само го погледни, то не се интересува от овците. Нека да видим ще се приближи ли към стадото. Досега се движи така, сякаш не ги забелязва. Виж го само!

— Сигурен съм, че е убиец. Имаме право да го застреляме!

— Нека поне изчакаме да се приближи до стадото. Ако го направи...

— Ти си един жалък глупак! Застреляй го най-после!

Гласът на стария прозвуча заклинателно. Викът му отекна в нощта и стигна чак до Ласи. Тя спря като закована и обърна глава. Изведнъж мракът оживя и се нахвърли върху нея — човешки викове, човешка миризма, раздвижване зад дупката в стената на каменната къщурка. Да, там имаше хора — и тези хора щяха да я вържат с верига или да хвърлят камъни по нея. Трябваше да им избяга.

Тя се обърна светкавично и хукна да бяга с големи скокове.

— Ето ти на! Видя ни! Дай му да разбере!

Внезапното бягство на Ласи убеди по-младия мъж, че се е излъгал в кучето. Онова, което направи Ласи, издаваше чувство за вина.

Той вдигна бързо пушката, прицели се и стреля.

Стресната от оглушителния шум, който разкъса нощта, Ласи полетя напред. Грозното изсвирване на куршума, който прелетя над лявото ѝ рамо, я накара да се обърне светкавично надясно и да хукне с все сила през полето. Последва втори изстрел и тя усети пронизваща болка в хълбока.

— Готово! Улучих го!

— Невъзможно! Виж го как бяга!

Кучетата в къщурката нададоха бесен лай и заглушиха виковете на мъжете.

— Пусни ги!

Старият изтича до вратата и я отвори. Кучетата изскочиха навън и се втурнаха по следите на Ласи. Мъжете ги последваха.

— Напред, дръж! — изкрещя Андрю.

Кучетата се втурнаха надолу по склона с див лай, коремите им почти докосваха земята, телата им сякаш бяха станали двойно по-дълги под напора на скоростта. Мъжете се опитаха да ги настигнат, но скоро изостанаха. Внезапно кучетата смениха посоката и залаяха още по-яростно. Следата беше повече от ясна — топлата миризма на прясна кръв.

Ласи хвърчеше като стрела. На два пъти спря за миг, за да оближе хълбока си, където куршумът беше засегнал мускулите. Чуваше бесния лай на преследващите я кучета, но не ускоряваше темпото, защото не се страхуваше от себеподобните си. Най-важното беше да остави хората далече зад себе си. Сетивата ѝ подсказваха, че те са много назад. Човешките ръце не само знаеха как да я вържат за веригата и да я затворят в оградено място, но правеха и този оглушителен шум, от който я заболяваха ушите. Сякаш бяха изплющели с дълъг, невидим камшик, който ѝ причини страшна, мъчителна болка.

Човекът представляваше смъртна опасност.

Тя продължи да се отдалечава в равномерен тръс с надеждата скоро да се скрие от преследвачите си.

Само че другите кучета бяха свежи и отпочинали. Те не бяха изминали стотици километри, не бяха полумъртви от глад и изтощение. Скоро Ласи ги усети зад гърба си. Лаят им издаваше решителност и макар че Ласи увеличи скоростта колкото можеше, те я настигнаха много скоро. Едното се вкопчи в хълбока ѝ, опита се да го разкъса със зъби и я блъсна с рамо, за да я повали на земята.

Макар да беше загубила много от качествата си, Ласи беше опазила нещо много важно. Въпреки че беше прегладняла и изтощена, тя не се страхуваше от нищо. Обърна се като светкавица и безстрашно се опълчи срещу нападателя. Гривата ѝ настръхна, устните ѝ се вдигнаха високо и оголиха едрите бели зъби. Двете кучета, в чиито вени също течеше кръв от коли, макар че произхождаха от по-низша раса, отстъпиха крачка назад. Бяха разбрали предупреждението. Имаха насреща си не някой бездомен уличен пес, който бягаше като заек.

Повярвала, че се е отървала от незначителната според нея пречка, Ласи им обърна гръб. Трябваше да продължи пътя си — на юг и все на юг.

Двете кучета обаче схванаха това като признак на уплаха и отново я нападнаха, този път едновременно. Профучаха покрай нея и на минаване я удариха с лапи. Едно коли има свой собствен начин на бой. То не се хвърля върху жертвата си, за да я притисне под тежестта си. Не се бие като булдозите, нито пък като териера, който сграбчва плячката си, разтърсва я и я души. Колито обикновено минава покрай неприятеля, като се стреми да остави по кожата му дълги кървави ивици, за да го изтощи от загуба на кръв.

Така се биеше и Ласи и затова знаеше инстинктивно как да се предпазва. Обърна се, за да се защити срещу единия нападател, в това време другият се стрелна към нея от срещуположната посока и ноктите му раздраха хълбока ѝ. Но Ласи се изви като змия, обърна се и зачака първия си противник. Вдигна високо глава и остро ѝ зрение не пропусна нито една подробност от придвижването му. Кучето зад нея нападна отново. Тя го отблъсна, решена да продължи пътя си. Второто куче се хвърли върху нея и тя се обърна с лице към него. Нападението беше толкова стремително, че едва не я събори на земята. Преди да е успяла да се съвземе, и двете кучета бяха отгоре ѝ. Трите животни се затъркаляха по земята, вкопчени едно в друго, сред бесен вой и ръмжене. Ласи успя да се освободи. Играта започна отново.

Едното куче нападна, другото се хвърли върху нея, докато тя се обръщаше да отблъсне първото.

Битката беше трудна и продължителна. Не беше свършила, когато мъжете, задъхани от дългия бяг, най-после пристигнаха на мястото на боя. Те спряха и се загледаха в представлението.

— Не стреляй сега, Джок — произнесе предупредително Андрю. — Като нищо можеш да улучиш моя Вик.

Джок кимна и вдигна пушката в готовност. Протегна глава напред, за да не пропусне нищо от неравния бой, който умореното от дългия път животно водеше срещу две силни, здрави кучета, закалени от дългогодишния живот на открито. Никой от мъжете не се съмняваше, че двете ще победят.

Ала Ласи имаше едно голямо предимство пред противниците си: в жилите ѝ течеше благородна кръв. Тя беше чистокръвно куче и зад нея стояха няколко поколения от най-гордите и силни представители на расата ѝ.

Теорията за наследствеността при кучетата не е безсмислица. Всеки, който отглежда кучета, знае, че когато обикновеното куче започва да скимти и да се измъква, чистокръвното продължава да се бие с неотслабваща смелост.

Тази благородна кръв извоюва победата за Ласи. Когато едното от кучетата скочи върху нея, тя парира светкавично нападението; без да я е грижа за второто, което се стремеше да се вкопчи в хълбока ѝ. Ласи свали първия неприятел на земята. Ударът беше толкова силен, че кучето остана да лежи безпомощно.

Тогава Ласи извърши нещо съвсем необикновено. Вместо да се опияни от лесната победа и да стисне врага за гърлото, тя само постави предната си лапа върху тялото му, за да го задържи неподвижен, както правят борците на ринга. Докато не се помръдваше, нямаше да го сполети нищо лошо.

Когато разбра, че кучето няма да посмее да се съпротивлява, Ласи обърна глава към втория неприятел. Вдигна муцуната си към него, оголи блестящите си зъби и от гърдите ѝ се изтръгна дълбоко ръмжене.

Другото куче я гледа известно време, после и то легна на земята и се зае да облизва раната на лапата си. Това означаваше примирие.

Кучетата останаха така доста време — едното лежеше в цялата си дължина под здравата лапа на Ласи, другото ближеше раната си и изражението му сякаш казваше: „Аз нямам нищо общо с цялата тази история!“ Желанието за бой в гърдите на Ласи скоро угасна. Ръмженето заглъхна в гърлото ѝ и тя си припомни какво ѝ предстоеше да направи. Обърна се спокойно и се понесе напред в лек тръс.

Възрастният мъж затропа възбудено с крака и издигна глас:

— Сега! Застреляй го, Джок!

Младият обаче не помръдваше. В съзнанието му беше оживял един паметен ден. Докато стоеше и размисляше, колито изчезна от погледа му.

— По дяволите, Джок! Защо не стреля?

— Не можах, Андрю.

— И защо не?

— Изведнъж си спомних какво стана през март... през март 1918 година, Андрю, когато ни нападнаха и полкът мина в отбрана. Точно така беше и с колито. То се биеше по същия начин като Черния полк, Андрю, тогава, през март 1918 година...

— Ти да не си полудял!

— Не, Андрю.

— Значи март 1918 година — произнесе подигравателно старият.

— Все едно, колито беше смело куче, Андрю. И... имам чувството, че има точно определена цел. А аз и без това не можех да стрелям, защото бях забравил да заредя пушката.

— Пфу! Това вече е прекалено. Забравил да зареди пушката! А аз си мислех, че един стар фронтовак никога не пропуска да зареди оръжието си след като е стрелял.

— О, мислех за толкова други неща, Андрю — отговори помладият.

Когато тръгнаха обратно, Джок отвори безшумно затвора на пушката, извади патрона и го скри в джоба си. Кучетата ги следваха по петите. Мъжете се върнаха в каменната къщурка на огрения от луната хълм и отново седнаха да чакат.

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

ПЛЕННИЦА В РАВНИНАТА

Местността се променяше. Високите плата и степта изчезнаха заедно с меките хълмове и обширните пасища за овцете. Ставаше все по-равно и единствените възвишения бяха огромните купища камъни, изсипвани от вагонетките на откритите каменовъглени мини.

Срещаха се все повече градове, равнината беше опасана с безброй пътища и едно куче вече не можеше да ги заобикаля незабелязано. Не можеше и да избягва хората, защото те бяха навсякъде. Колкото и да се стараеше, Ласи трябваше да търси пътя си между тях, за да продължи на юг.

Затова и поведението ѝ спрямо хората се промени. Стараеше се да стои колкото се може по-далече от тях, а когато трябваше да ги подмине, просто не им обръщаше внимание.

Иначе тя се движеше много по-свободно между жителите на тази област, които в много отношения приличаха на хората, сред които беше израснала.

Лицата на мъжете бяха черни от въглищния прах както в Грийнал Бридж. Дрехите им бяха мръсни, в ръцете или на челата си носеха миньорски лампи. И още нещо, от хората и градовете се носеше мирис на човешки същества, които работят под земята. Този мирис много приличаше на миризмата, която се излъчваше от господаря ѝ — само че мъжете, които срещаше по пътя си, нямаха нищо общо с него. Те просто приличаха на миньорите от родното ѝ село.

Затова и Ласи се държеше с тези хора както с обитателите на Грийнал Бридж: примиряваше се с присъствието им, но не се поддаваше на уловките им, не се подчиняваше на виковете им, не им позволяваше да я докосват.

Все повече хора спираха вниманието си върху Ласи. В индустриалната равнина на Шотландия има — както и в Йоркшир — доста хора, които познават и обичат кучетата. Тези хора могат от пръв поглед да различат благородното животно от обикновените и веднага

познават кога едно куче е без стопанин. Все по-често се случваше някой от тези мъже да каже:

— Я виж, Арчи, едно безстопанствено куче! И на това отгоре от добра порода. Хайде, добричкият ми, ела при мен!

После протягаха ръка, щракаха с пръсти и я примамваха с любезни думи. Ала Ласи не се хващаше на уловките им, макар че нерядко един или друг звук във виковете им ѝ напомняше за собственото ѝ име. Ако някоя протегнатата ръка се приближеше твърде много до главата ѝ, тя се изплъзваше изпод нея като живак. Ако тръгнаха да я преследват, в умореното ѝ, разбито тяло се вливаха нови сили и макар и с мъка, преминаваше от обичайния равномерен тръс в бърз галоп, който скоро я извеждаше далече от обсега на двукраките преследвачи.

Щом успееше да се откъсне, тя минаваше отново в тръс и тръгваше право на юг.

Много скоро обаче се видя принудена да се движи по-бавно, защото новите места донесоха със себе си и нови препятствия: Ласи не можеше вече да си намира храна. Доскоро имаше зайци, но те ставаха все по-редки и по-редки и сега беше истинско събитие, когато носът ѝ усетеше топлия мирис на заек. Струваше ѝ все повече усилия да продължава пътя си. Беше ѝ все по-трудно и да избягва хората. Накрая нарастващата умора я направи равнодушна към тях, освен когато някой се опитваше да се приближи твърде близо до нея.

Така, макар и бавно, Ласи прекоси шотландската равнина. Пътят ѝ прекоси черната индустриална област, докато следваше неугасимия пламък в себе си: желанието да върви на юг, все на юг. Минаването ѝ бе съпроводено с разни случки. Във все повече домове и кръчми се заговори за нея.

Една млада жена седеше до масата в къщичката си, която се намираше в малък миньорски градец. Гледаше как съпругът ѝ вечеря и разказваше:

— Днес имах много странно преживяване, Айвор, с едно куче.

— Куче ли? Чие куче?

— Нямам представа на кого принадлежи. Седях с малкия отвън, за да се порадваме на слънцето, и то изведнъж изникна в края на

улицата. Беше ужасно мръсно и изглеждаше толкова изтощено и жалко, че чак ме заболя сърцето. И в същото време беше много мило, по някакъв особен начин...

— Как може да бъде мило и ужасно едновременно?

— Не мога да ти обясня точно, но беше така. И беше страшно уморено. Също като мъжете, когато излизат от смяна — уморено до смърт и все пак продължаваше да се движи. Викнах му, но то не се приближи. Само спря и ме погледна — мен и малкия Айвор. Тогава извадих една купа с вода и я поставих пред него. Кучето се приближи и я излиза до последната капчица. После донесох чиния с остатъци и я поставих пред краката му. То я разглежда в продължение на няколко минути, като през цялото време я обикаляше, ту от едната, то от другата страна. Най-после пристъпи по-близо, помириса я и започна да яде. Ако знаеш как прилично се хранеше, макар да съм готова да се закълна, че умираше от глад. Изглеждаше толкова измършавяло, толкова нещастно. И изведнъж, макар че не беше дояло всичко, спря и вдигна глава. А после хукна надолу по улицата, сякаш си беше припомнило, че има някаква уговорка.

— Е, а ти какво очакваше? Че ще остане и ще ти каже благодаря ли?

— О, не... Но да си остави хубавото ядене и да избяга! Защо ли го направи?

— Но, Пеги, откъде мога да знам? Едно обаче е ясно: ти си готова да нахраниш всяко бездомно куче, всеки просяк и всеки скитник, който ти се изпречи на пътя.

При това мъжът избухна в добродушен смях и жената също се засмя, защото в гласа му имаше топлина, която показваше, че е доволен от нея. И тя забрави бездомното куче, за което се беше погрижила.

В друг град, на десетина километра южно от първия, една жена написа с острия си почерк писмо на мъжа си, който бе заминал по работа:

„Преди няколко дни имахме ужасно преживяване. В градчето ни се появи бясно куче. Полицаят Макгрегър го забелязал пръв. Веднага заподозрял нещо, защото от устата му капеше пяна. Опита се да го хване, но кучето му се изплъзна. Видях го да тича надолу по улицата — страшно създание, повярвай ми, хвърчи насреща ми със зейнала муцуна, истински див звяр. Полицаят и много момчета го гонят и крещат като безумни. Влетях в магазина за платове на Джеймисън и не излязох оттам цял час. Направо ми спря сърцето.

По-късно научих, че го сгащили в Алеята на Фенъл. И когато повярвали, че ще го хванат то успяло да прескочи задната стена, а тя е почти два метра висока, както знаеш. Сигурно е било бясно, защото никое нормално куче не би решило да прескочи тази стена.

Оттогава хората се страхуват до смърт, че ще ги хване бяс, и всички бездомни кучета са изловени и предадени на полицията. Мисля, че е най-добре да ги застрелят. Човек никога не знае какво може да очаква от тях. Толкова съм разтревожена от случилото се, че много ми се иска да се върнеш по-бързо, разбира се, когато приключиш със сделките си...“

Истории за подлост и страх, истории за любов и доверие придружаваха Ласи по дългия път, който я отвеждаше към Англия.

Реката, която тече покрай индустриалните области на Шотландия, е широка и дълбока. Бреговете ѝ са обградени с високи стени и телени мрежи, защото земята покрай реката е много скъпа.

Огромни като кули кранове издигат във въздуха тежки метални детайли и ги спускат в корабостроителниците, където стърчат железни скелети. Мъжете по цял ден се катерят по тях, пробиват дупки и занитват. Непрестанното дрънчене се смесва с мощните удари на парните чукове. Така се създават големите кораби, които по-късно ще прекосяват Атлантика.

Корабостроителниците и градовете са завладели всяко местенце по брега на голямата река. За да прекосят реката, хората използват

малки корабчета и прастари мостове, които вече столетия носят на гърба си движението между севера и юга.

И точно по един от тези оживени мостове вървеше Ласи. Дни наред беше търсила място на северния бряг, където да прекоси реката, но най-после не ѝ остана друг избор, освен да мине там, където вървяха и хората.

Тя крачеше в края на тротоара и тъй като мостът беше много оживен, често се случваше хората да обръщат глава и да ѝ подвикват, но тя не ги удостояваше с внимание, пробиваше си път през множеството и се стараеше да остане незабелязана в навалищата.

Двама мъже обаче не я изпускаха от очи. Те минаваха моста с камион, когато мъжът на предната седалка смушка с лакът приятеля си, който шофираше, и му показва кучето. Другият не отговори. Само кимна, сякаш изразяваше съгласие, и намали скоростта, така че кучето да бъде винаги в полезрението им. Ласи прекоси спокойно моста и ускори ход, защото отново вървеше в правилната посока. Реката остана зад нея. Тази победа ѝ вдъхна нови сили, опашката ѝ се вдигна малко по-високо, целият ѝ вид изразяваше задоволство. Продължи по тротоара на юг, без да забелязва камиона, който спря точно до нея. Шумът и миризмите на града бяха толкова многообразни, че дори острият ѝ слух и обоняние не намериха време да я предупредят. Животинският инстинкт се обади едва в последния момент и тя направи скок встрани. Нещо профуча през въздуха. Ласи зарита с крака, но не успя да се освободи. Беше хваната в мрежа и всичките ѝ усилия бяха напразни.

Все пак тя не се отказа толкова лесно. Цяла минута тегли и къса мрежата, която я обгръщаше отвсякъде. Нищо не помагаше. Един от мъжете, слезли от камиона, коленичи до нея и я сграбчи с движение, издаващо дълъг опит. После немилостиво стегна муцуната ѝ с кожен ремък и затвори челюстите ѝ. Втори ремък се уви около врата ѝ. С третия овързаха краката ѝ.

Ласи не можеше да се помръдне. Скоро я наобиколиха и други хора.

Тя усети как някой вдигна мрежата и се дръпна с все сила, за да се изтръгне от нея. Предните ѝ лапи излязоха навън! Едната задна лапа също се освободи! Само след миг щеше да избяга.

Тя зарита с крака, изви се като змия, опита се да се пребори с мъжа, който я държеше здраво. Сега и другият се хвърли върху нея с цялата си тежест. Само да успееш да се отърве от ремъка около муцуната си! Изпита силна болка, когато единият от мъжете я сграбчи за предната лапа. Другият замахна и я удари по главата.

Силният удар я зашемети. Едва когато се сви на кълбо в мрежата и вече не помръдна, мъжете спряха да я удрят. От тълпата се надигна звънък женски глас, ясен и възмутен:

— Но моля ви се, не е нужно да се отнасяте толкова жестоко с бедното животно!

Единият от мъжете, коленичил на тротоара, вдигна глава.

— Кого засяга това? — попита грубо той.

Някой от зрителите изхихика, но когато младата жена излезе напред, се възцари тишина. Гласът ѝ прозвуча съвсем спокойно:

— Ако си мислите, че безсрамието ще ви помогне, лъжете се. Наблюдавах много внимателно през цялото време и смятам да уведомя властите за това, че измъчвате животните и се отнасяте грубо с гражданите.

Мъжът веднага промени тона:

— Много съжалявам, мадам, но аз само изпълнявам дълга си, а човек не може винаги да бъде достатъчно внимателен. Знаете ли колко бесни кучета обикалят наоколо и колко хора са заети да ги ловят. Всичко се прави за защита на обществото.

— Глупости! Това куче не показва ни най-малък признак на бяс!

— Откъде сте толкова сигурна, мадам? Всеки вижда, че кучето е безстопанствено, а наше задължение е да залавяме всички скитащи кучета, които се мотаят из околността. Това куче няма контролен номер.

Младата жена понечи да отговори, но господинът до нея улови ръката ѝ.

— Човекът има право, Етелда. Не е редно цели орди безстопанствени кучета да скитат навсякъде. Трябва да има известен контрол, не разбираш ли?

— Точно така — съгласи се кучкарят.

Младата жена се огледа и упорито вирна брадичка.

— Все пак смятам, че не е нужно контролът да се извършва по този начин. Станете. Аз ще отведа кучето в камиона вместо вас.

— То веднага ще избяга, мадам!

— Глупости! Станете!

— Само ще ни накарате да започнем още веднъж от самото начало, мадам.

— Станете!

Коленичилите мъже вдигнаха глави към зрителите. Погледите им красноречиво говореха колко безсмислено начинание е да излезеш с разумни аргументи срещу жена, която си е втълпила в главата някаква глупост. Когато се изправиха, младата жена коленичи до кучето. Ласи усети как две ръце я милват нежно и успокояващо, а един мек глас ѝ говори кротко.

— Така е добре. Дайте ми въжето и махнете тази мрежа.

Мъжете се подчиниха. Жената внимателно сложи примката на вратата на Ласи. Едната ѝ ръка продължаваше да милва и успокоява кучето, другата предпазливо теглеше въжето.

— Хайде, стани! — заповяда тя.

Ласи направи онова, което беше научила през дългите години на обучението си. Подчини се и последва лекото теглене на въжето. Отиде до камиона, а когато мъжът отвори вратичката, жената вдигна изнемощялото коли и го сложи вътре. Решетката щракна. Ласи беше пленница.

— Ето така — проговори строго жената. — Не е нужно да се отнасяте с тях като с диви животни. Какво от това, че са безстопанствени?

После се обърна и продължи по пътя си, без да обръща внимание на мъжа, който забърза да я настигне.

— Как можа да направиш тази ужасна сцена пред толкова много хора, Етелда! — проговори с измъчен глас той.

Жената не отговори и двамата продължиха пътя си в мълчание. Изведнъж мъжът застана пред нея и я погледна.

— Моля те да ме извиниш — проговори меко той. — Искан ми се да си ударя някой шамар. Ти беше направо великолепа!

Двамата спряха до парапета и мълчаливо се загледаха към пълноводната река.

— Питам се защо ние, мъжете, изпитваме ужас от такива сцени — продължи след малко той. — Често ни се иска да направим нещо подобно, но не смеем. Най-вероятно е проява на страхливост. Жените

са много по-смели. Ти беше наистина великолепна — това беше първото, което трябваше да кажа.

Младата жена го погледна с разбиране и сложи ръка на рамото му.

— Не бях аз — рече тихо тя. — Кучето беше виновно. Знаеш ли, толкова силно ми напомни за Бони. Спомняш ли си колито, което имахме в детството ми?

— О, разбира се. Отдавна не си се сецала за него. Но вашето куче беше прекрасно животно, Етелда!

— И това беше същото, макар че не му личеше, Майкъл. Вярно е, че беше измършавяло от глад, но нещо в него ми напомни за Бони. Същото търпение и... и... изглеждаше така, сякаш разбира всичко и е много жалко, дете не може да ни накара да го разберем.

Мъжът кимна и извади лулата си. После се опря на парапета.

— Какво ли ще правят с кучето? — попита след малко жената.

— Кои? Онези от камиона ли?

— Да.

— Вероятно ще го отведат в полицията.

— Да, но какво ще го правят там? Нали си няма стопанин?

— Не знам, Етелда. Вероятно ще го оставят известно време в кучкарника, но не знам колко. Ако никой не се обади, за да го вземе, тогава... хм, тогава ще го отстранят.

— Наистина ли смяташ, че ще го убият?

— О, те се стараят да проявяват човечност. Чувал съм, че ги водят в газова камера. Твърди се, че е напълно безболезнено. Все едно, че заспиваш. Такива били законовите разпореждания.

— И никой ли не може да го спаси — искам да кажа, ако законният му собственик не узнае, че е затворено тук?

— Мисля, че не.

— Няма ли друг закон или някоя друга възможност — да се отиде в полицията и да се вземе кучето, разбира се, като се платят разходите по издръжката му и всичко останало?

Мъжът запали лулата си.

— Мисля, че има. Или поне би трябвало да има.

Той хвърли бърз поглед към младата жена до себе си и се усмихна.

— Да вървим — каза той.

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

„НИКОГА НЕ ВЯРВАЙ НА КУЧЕ!“

Камионът с решетката влезе в един двор. Желязната врата, вкопана в сивата стена, се затръшна зад него. Камионът продължи пътя си и спря непосредствено пред висока входна врата.

Ласи лежеше спокойно в един ъгъл. В камиона имаше и други кучета. Докато пътуваха през града, те не спираха да лаят и да вдигат шум. Ласи обаче не се помръдваше. Лежеше неподвижна и изключваше околния свят, също както по времето, когато боледуваше в скривалището си. Само очите ѝ бяха нащрек.

Не промени достойното си държание и когато решетката на камиона бе свалена. Останалите кучета, повечето мелези, залаяха буйно и се втурнаха навън. Двамата мъже ги хващаха едно по едно и ги хвърляха в една голяма бетонна клетка. Ласи обаче не се помръдна, докато в колата не остана нито едно куче.

Може би спокойствието и кралското ѝ изражение заблудиха единия кучкар. Може би той си спомни с каква лекота младата жена я бе отвела до камиона.

Въоръжен с късо въже с примка на края, той се качи при нея, но Ласи и сега не помръдна. Беше твърде горда, за да се противи като другите кучета и да надава вой за изгубената си свобода. Така и сега покорно позволи на чуждите ръце да ѝ надянат примката на врата. Когато въжето се опъна, тя се изправи послушно и последва мъжа, както я бяха учили. Двамата слязоха по задния капак на камиона и тръгнаха по коридора. Стъпките им отекваха шумно по цимента, но Ласи нито дърпаше въжето, нито караше да я теглят.

Това още повече приспа вниманието на мъжа и малко преди да стигнат мястото, където помощникът му държеше решетката отворена, той се наведе да развърже въжето.

И Ласи остана свободна.

Тя се втурна да бяга като падащ към земята слънчев сноп. Мъжът направи огромен скок, за да ѝ пререже пътя, но в сравнение със

скоростта на животното, човекът имаше реакции на охлюв. Още преди да е успял да се помръдне, Ласи профуча между крака му и стената. Хукна надолу по коридора, но скоро се изправи пред непреодолимо препятствие: проходът се стесняваше и свършваше с дебела стена. От другата страна нямаше нищо освен заплашително зейналата дупка на камиона, с който я бяха докарали тук. Той беше спрял толкова близо до входа, че не беше оставил дори сантиметър свободно пространство. Ласи се обърна и хукна обратно — право срещу мъжете, които я преследваха. Избягна протегнатите им ръце, промуши се между краката им, видя стълбата вляво и хукна по нея. Стълбата извеждаше в широк коридор.

Грамадната постройка, в която беше попаднала, скоро се огласи от викове на изненада. Коридорът се напълни с хора. Множество ръце посягаха да я хванат, когато профучаваше покрай отворените врати. Без да спира, Ласи се озова чак в другия край на коридора. Но тогава трябваше да спре. Коридорът завършваше с гладка стена. Високо горе имаше прозорец, но беше затворен.

Ласи се обърна светкавично. Дългият коридор се беше напълнил с хора. И всички крачеха към нея. Кучето се огледа тревожно. От двете страни на коридора имаше много врати, но всички бяха затворени. Нямаше къде да избяга!

Хората, които я гонеха, очевидно бяха стигнали до същото заключение, защото двамата мъже с островърхи шапки, които вървяха начело, се обърнаха към останалите преследвачи и гласът на първия прозвуча заповеднически:

— Моля всички да останат по местата си. Ей сега ще я хванем. Само не мърдайте, моля ви, за да не може да се върне по коридора. Няма да ви ухапе, не се бойте, тя не е зло куче.

Мъжът се обърна и тръгна бавно към плячката си. Помощникът му го следваше с мрежата. Вече бяха съвсем близо.

Ласи вдигна гордо глава и зачака. Разбираше, че е обкръжена, но не изпадна в паника.

И използва първата възможност за бягство. Точно до нея се отвори една грамадна врата и проехтя внушителен чиновнически глас:

— Какво става отвън? Не знаете ли, че се провежда съдебно заседание и...

Гневният чиновнически глас не можа да продължи. В следващата секунда покрай него се стрелна нещо като огнено кълбо и едва не го събори на земята, защото хвърчеше със скоростта на изстреляно от оръдие гюлле. Лицето на мъжа се изкриви, чертите му изразиха ужас и обидено служебно достойнство. Той хвърли изпълнен с презрение поглед към двамата мъже с островърхите шапки и затръшна вратата.

Вътре обаче се вдигна адски шум, защото Ласи тичаше насамнатам из голямата зала и търсеше възможност да се изплъзне. За съжаление не намери изход. Всички врати бяха затворени. Накрая я обкръжиха в един ъгъл. Все пак тя остана господарка на това малко пространство, защото хората не смееха да се доближат. Крясъците и тътренето на столове лека-полека заглъхнаха и единственият шум, който остана, беше удрянето на едно чукче.

— Добре ли разбрах — това ли е непознатият свидетел, с който защитата обеща да ни изненада?

Голямото помещение му отговори с луд смях. Младите мъже в тъмни роби се ухилиха до ушите. Даже внушителната фигура с огромна бяла перука зад съдийската маса си разреши една кратка усмивка, защото съдията беше известен надлъж и нашир със своето остроумие. Освен това днешното съдебно заседание беше дълго и уморително. Забележката на съдията щеше да бъде отпечатана във вестниците и щеше да стане известна на цялата страна: „За кой ли път съдия Маккайър, този известен с остроумието си правист, даде блестящо доказателство, че притежава чудесно чувство за хумор. По време на съдебното заседание срещу...“

Великият мъж кимна дружелюбно и перуката се смъкна на челото му. В този момент Ласи му отговори с кратък лай.

Съдията засия.

— Приемам, че това е утвърдителен отговор. И ще добавя, че това е най-интелигентният свидетел, който е заставал пред мен през последните двадесет години. Той е първият, който умее да отговаря с недвусмислено да или не.

Залата отново се огласи от гръмки смехове. Младите мъже в дълги роби закимаха като китайски мандарини и се наведоха напред.

Старият Маккайър днес беше в чудесно настроение.

Сега обаче съдията реши, че той единствен има право да определя колко да трае смехът, и удари с чукчето си. Челото му се

набръчка. Очите му изпущаха мълнии.

— Разсилен! — извика той. — Разсилен!

Един униформен служител се втурна към съдийския стол и отдаде чест.

— Разсилен, какво е това?

— Куче, милорд.

— Куче! — Съдията хвърли поглед към Ласи, която все още беше обкръжена в ъгъла. — Потвърдихте собственото ми подозрение, разсилен. Наистина е куче — съгласи се благосклонно той. После повиши глас: — Е, как мислите, къде трябва да се намира то?

— Мисля, че знам какво има предвид Ваша светлост.

— И какво имам предвид?

— Милорд желае кучето да бъде отстранено.

— Точно така. Махнете го оттук! Веднага!

Разсилният огледа залата, засегнат в честолюбието си, но още повече смутен. Толкова отдавна служеше в съда, но никога не се бе сблъсквал с подобен проблем. Може би през цялата история на съдебните заседания не беше възниквал такъв проблем. Може би в правните книги и разпоредби изобщо не беше отбелязан служебно признат метод, според който да се реши един такъв случай. Беше помислено за всяка дреболия — но за кучета? Служителят не си спомняше нищо подобно.

„Кучета. Как се извеждат кучета от съдебната зала?“ Може би някъде имаше упътване по този въпрос, но разсилният го беше забравил. А щом не разполагаше със служебно предписание, той не можеше...

Изведнъж лицето на разсилния се разведри. Беше намерил решението. Служебната йерархия. Обърна се към мъжа, който беше отворил вратата и неволно бе пропуснал Ласи да влезе.

— Маклош! Махнете това куче оттук! Откъде влезе?

Пазачът почервеня от справедливо възмущение и изгледа яростно началника си.

— Без съмнение е избягало от Фергюсън и Донъл. Двамата бяха в коридора с мрежа в ръце.

Разсилният му обърна гръб и преведе чутото на съдията на служебен език.

— Кучето е избягало от полицията, милорд. Двама служители чакат отвън. И тъй като грижата за бездомните кучета е задължение на полицията...

— Не бих искал да го оформя като служебно разпореждане, разсилен, но извънслужебно, разбрахте ли ме — извънслужебно...

Младежите в дългите роби отново се ухилиха с възхищение.

— ... извънслужебно ще ви кажа, че наистина е тяхно задължение. Пуснете ги да влязат и им заповядайте да махнат това животно.

— Веднага, милорд.

Разсилният хукна към вратата.

— Махнете го оттук, бързо, преди да се е разлудувало отново — пошепна глухо той.

Кучкарите влязоха в залата с мрежа в ръце.

Целият състав на съда се надигна с интерес. Това беше истинско разнообразие посред досадното съдебно дело в този скучен ден.

Двамата мъже се запътиха към ъгъла бавно и предпазливо.

— Ей сега ще го махнем оттук, милорд — обади се притеснено единият.

Но още преди да е довършил изречението си, Ласи се втурна да бяга. Познаваше мрежата, този опасен неприятел. Трябваше да ѝ се изплъзне.

И залата отново се превърна в лудница. Младежите с готовност се възползваха от случая и се разkreщяха като ученици, подушили забавление:

— Ура, ето го тук!

— Я виж, Уотсън, там е, до съдийската маса!

— Олеле! Кой ме ритна по пищяла?

Те се надвикваха с удоволствие, скачаха насам-натам и в необузданото си веселие правеха всичко възможно да попречат на мъжете с мрежата. Всеки път, когато изглеждаше, че кучето ще бъде заловено, се хвърляха в краката им с оправданието, че им помагат да го заловят.

Все пак забавлението не продължи дълго.

Ласи беше заклещена до стената. Мъжете се наредиха в полукръг и запристъпваха към нея, плътно един до друг. Никъде не се виждаше пролука. Над нея имаше отворен прозорец. Тя скочи на перваза,

изправи се там и се поколеба. Бетонният двор се намираше най-малко на шест метра под нея, а на входа все още чакаше камионът, с който я бяха докарали.

Уверени в победата си, мъжете пристъпваха напред. Знаеха, че кучето няма да посмее да скочи, и разпънаха мрежата.

Ласи стоеше върху перваза и трепереше. От лявата ѝ страна беше покривът на камиона. Той беше само на три метра от нея, но и това разстояние изглеждаше непреодолимо. Тя се приведе, лапите ѝ потръпнаха, сякаш търсеха по-добра опора. Мускулите ѝ се напрегнаха.

Кучето не е като котката. То е научено да се бои от високото като човека. И въпреки това Ласи просто нямаше друг избор. Приведе се напред, напрегна всичките си мускули, застина неподвижна за миг и... скочи. Хвърли се колкото се може по-напред, за да падне върху покрива на камиона. Още докато летеше надолу, тя знаеше, че няма да успее. Инстинктите за време и равновесие ѝ подсказаха, че няма да се приземи добре.

Тя изпъна предните си лапи и с последни усилия се залови за покрива на камиона. Увисна за момент, задните ѝ лапи отчаяно се опитаха да намерят опора. Ласи падна тежко на земята и известно време лежа зашеметена.

Всички присъстващи в залата на съда се хвърлиха към прозорците. Един от кучкарите изкрещя победоносно:

— Сега вече го хванахме!

Той повика помощника си и хукна към вратата, но острата заповед на съдията ги накара да спрат. Маккайър ги изгледа със смръщено чело, а когато заговори, веселото настроение на деня се изпари в миг.

— Това е съдебно заседание. Бъдете така добри да напуснете съдебната зала спокойно и в мълчание. Господа, съдебното заседание продължава.

Чукчето удари по масата и никой не посмя да помръдне, докато отзвуча прастарият трикратен вик:

— Слушайте! Слушайте! Слушайте!

Мърморейки под носа си, двамата мъже излязоха от залата. Щом се озоваха в коридора, хукнаха като подгонени.

— Проклет дявол! — изпъшка по-възрастният. — Ще му дам да се разбере! Само почакай да го...

Когато слязоха в двора, учудването им беше безкрайно. Камионът си беше там. Точно до него беше мястото, където кучето падна и повече не помръдна. Само че кучето не беше там. Дворът беше празен.

— Това вече преля чашата, Донъл — изсъска старият. — Бях сигурен, че ще го намерим тук мъртво, а какво стана? Къде да го търсим сега?

— Прескочило е стената, мистър Фергюсън!

— Два метра — и при това след онзи страшен скок от прозореца! По дяволите, Донъл, това не е куче, това е някой вампир!

Двамата влязоха в едно помещение на партера и продължиха разговора си.

— Мистър Фергюсън, вампирът не е ли животно с крила?

— Точно така, Донъл. Точно това имах предвид. Едно животно трябва да има крила, за да се прехвърли през тази стена.

Донъл се почеса по главата.

— Веднъж гледах един филм за вампири — промърмори замислено той.

Старият го изгледа с укор.

— Стига, Донъл. Аз се опитвам да установя как можа да се случи всичко това, а ти ми разправяш за филми. Никога няма да напреднеш в службата, чуваш ли, ако продължаваш така. Въпросът сега е: какво ще правим?

Донъл прехапа уста.

— Не знам.

— Добре, тогава помисли. Какво щеше да направиш, ако беше сам?

Донъл потъна в дълбок размисъл. Най-последно по лицето му пробяга нещо като усмивка.

— Ще вземем колата, ще обиколим града и ще го потърсим!

Другият поклати глава, сякаш се беше отчаял от човешкия род.

— Донъл, няма ли най-последно да се научиш?

— Какво още имам да уча?

— Трябват ти допълнителни часове, това е то! — отговори натъртено Фергюсън. — Колко пъти съм ти казвал? Като служител на

обществото ти трябва да спазваш работното си време. Ако започнеш да работиш по всяко време на деня и нощта, няма да мине много дълго и от теб ще се очаква да си на разположение по всяко време.

— Прав сте. Не помислих за това.

— Не бил помислил! Ти въобще не мислиш. Вземи пример от мен и мисли за всичко, момчето ми. Само тогава ще напреднеш.

Младият мъж сведе засрамено глава.

— Сега ще напишем доклад — продължи по-възрастният.

Той взе хартия и молив и задъвка крайчето му. Това продължи доста дълго.

— Трудна работа, Донъл — проговори най-после той. — Днешната случка ще бъде нещо като черна точка за целия ни отдел. Тук съм от двадесет и четири години и през цялата си служба не съм изпуснал нито едно куче. Просто не знам как да съобщя за днешното бягство.

Донъл отново се почеса по главата. Това му помогна да се сети.

— Вижте какво, мистър Фергюсън, не бихме ли могли да го забравим? Не пишете нищо и толкова.

Възрастният мъж го изгледа с възхищение.

— Идеята ти не е лоша, Донъл. Най-после показва, че си научил нещо. Забрави обаче една много важна подробност. Случилото се в съдебната зала. Още дълго ще има да се говори за това.

— Така е — кимна възбудено Донъл. — Но вие спокойно можете да твърдите, че сме заловили онзи дявол. Ако решат да направят проверка, ще им покажем едрия уличен пес с червеникавата козина, дето го хванахме сутринта. В доклада си ще пишете с едно куче по-малко и така... отделът няма да получи черна точка.

— Отлично, Донъл!

Без да се бави, старият се зае за работа.

Писането му отне почти половин час и му струваше доста усилия. Тъкмо свърши, когато се позвъни. Вратата се отвори, влезе един полицаи. Зад него вървяха младата жена и мъжът, които бяха срещнали на моста.

— Тук е отделът за бездомни кучета, мистър — събщи полицаият.

Мъжът излезе напред.

— Казаха ми, че ако се поемат съответните разходи, мога да получа всяко куче, което не е потърсено от собственика си — заговори той.

— Вярно е, мистър.

— Добре, аз... или по-скоро тази млада дама, тоест... тя иска да вземе колито, което хванахте тази сутрин.

— Колито? — повтори машинално Фергюсън, докато трескаво размисляше. — Коли значи. Не, тази сутрин не сме улавяли никакво коли, мистър.

Младата жена пристъпи напред.

— Моля ви се, не се опитвайте да хитрувате! Много добре знаете, че присъствах, когато тази сутрин уловихте женско куче коли, и при това се отнесохте много лошо с него — много добре знаете това. Ако се опитате да ме излъжете, капитан Маккейт веднага ще се заеме със случая.

Фергюсън се почеса зад ухото.

— Добре, ще ви кажа точно какво стана. Кучето избяга.

— Какво?

— Кучето избяга, мадам. Всеки в тази сграда може да ви каже същото. Измъкна се от примката, качи се в съдебната зала, вдигна адски шум, скочи от прозореца, а после прескочи стената — и изчезна.

— Изчезна!

Жената го изгледа втренчено.

— Не съм сигурен, че казвате истината — намеси се младият мъж. — За да се уверя, ще подам писмено запитване.

Той записа нещо в джобното си тефтерче и се обърна към вратата. Жената го последва с весело лице.

— Съжалявам, Етелда — промълви меко той, докато излизаха от сградата.

Жената се усмихна.

— Няма нищо. И така съм доволна. Не разбираш ли, тя е свободна. Свободна, Майкъл! Макар че не мога да я взема, тя е отново на свобода!

Долу на партера Фергюсън даде воля на гнева си.

— Сега, разбира се, трябва да съобщя, че кучето е избягало! Онези глупаци непременно ще отправят запитване към властите и ще се наложи да обяснявам защо не съм могъл да им дам кучето. — Той

грабна изписания лист и гневно го разкъса. — Толкова добра работа свърших, и напразно. Нека това ти бъде за урок, Донъл. До какво заключение стигна след всичко случило се?

— Никога да не пиша фалшив доклад — отговори съвестно Донъл.

— О, не! — възрази презрително Фергюсън. — Никога няма да напреднеш, Донъл, никога. Поуката, която трябва да си извадиш, е следната: никога не вярвай на куче! Ето ти например днешната случка. През цялото време колито се държа като бебе в пелени — така да се каже. Повярвах й само за миг и тя изхвърча като огнено кълбо в деня на Страшния съд. Бях сигурен, че ще се уплаши и няма да скочи — а какво стори тя?

— Скочи — отговори Донъл.

— Правилно! Решихме, че е мъртва, а какво се оказа?

— Че е жива.

— Точно така! После си казахме, че няма да прескочи стената, а какво направи тя?

— Прескочи я.

— Ето ти на! А поуката от цялата тази история, Донъл, е следната: докато работиш тук, нямай доверие на проклетите кучета. Никога! Те са... ами, те просто не са хора!

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

ЛАСИ ПРЕКОСЯВА ГРАНИЦАТА

Ласи вървеше през полето — бавно и предпазливо. Вече не тичаше бодро в тръс, както преди, а се влачеше с усилие. Главата ѝ беше сведена, опашката висеше. Мършавото ѝ тяло се люшкеше от една страна на друга и кучето сякаш имаше нужда от цялата сила на волята си, за да принуди краката си да го слушат.

Но курсът си оставаше все същият. Пътят ѝ водеше на юг.

Когато прекоси една ливада, Ласи беше толкова уморена, че изобщо не обърна внимание на кравите, които пасяха наоколо и от време на време вдигаха глави, за да я изгледат как куцука покрай тях.

Колкото повече напредваше, толкова по-висока и сочна ставаше тревата. Следата, по която вървеше, лека-полека се превърна в отъпкана кална пътека.

После калта се превърна в локва, а локвата се оказа преход към брода на една река. Ласи спря върху осеяната с множество стъпки земя, точно на мястото, където добитъкът идваше на водопой и се охлаждаше в горещите дни. Близко до нея няколко крави бяха нагазили до колене в тихата, спокойна вода. Без да спират да преживят, те обърнаха глави и погледнаха към Ласи.

Кучето изскимтя тихо и вдигна глава, сякаш искаше да улови следата на отсрещния бряг. За миг се подхлъзна, но после уверено навлезе във водата. Опипвайки внимателно с предните си лапи, тръгна към дълбокото. Скоро изгуби здравата земя под краката си. Течението я пое. Ласи заплува и опашката ѝ затанцува след нея по вълните.

Тази река не беше бърза и буйна като планинската. Не беше и мръсна като реката в промишления град, която течеше покрай всичките му фабрики и беше останала далеч, далеч назад. Тази река се беше разпростряла нашироко между двата си бряга и силното течение отнесе Ласи далече от брода.

Уморените ѝ лапи работеха в пълен синхрон, предните загребваха равномерно. Южният бряг се изнизваше покрай нея и тя

просто не можеше да го достигне.

Слабостта я замая, движенията ѝ станаха по-бавни. Протегнатата ѝ глава се потопи под водата. Сякаш събудена от сън, тя започна да се бори за живота си. Главата се устреми право нагоре, предните лапи заработиха по-бързо и вдигнаха пръски блестяща пяна. Сърцето ѝ биеше до пръсване.

Ала главата ѝ се проясни бързо и тя отново започна да напредва равномерно.

Плуването беше безкрайно, изискваше много смелост и сила. Когато най-сетне достигна отсрещния бряг, Ласи беше твърде слаба, за да се изкатери по наклона. Първият път, когато опита, предните ѝ лапи се подхлъзнаха и тя падна назад. Брегът беше доста висок. Течението отново я пое, но Ласи не се отказа и направи втори опит. Пак падна шумно във водата. Течението я отнесе още по-надолу, където най-последно може да стъпи на твърдо дъно и да излезе на брега.

Напоената с вода козина беше непоносимо тежка и тази допълнителна тежест се оказа свръх силите ѝ. Ласи се олюля и с последни усилия изкачи наклона. Щом стигна на равно място, рухна на земята. Нямахте сили да продължи.

Ласи беше пристигнала в Англия, макар че не знаеше това. Тя беше куче, което се връщаше в къщи — не човешко същество, което умее да чете географските карти. Нямахте откъде да узнае, че пътят ѝ вече я е превел през цялата високопланинска и равнинна част на Шотландия и че реката, която бе прекосила с последни усилия, е Туид — границата между Англия и Шотландия.

Ласи не знаеше това. Всичко, което разбираше, беше, че докато се изкачва по наклонения бряг, с нея става нещо странно. Краката отказваха да ѝ се подчиняват, а когато се напъна да продължи пътя си, преуморените ѝ мускули се възпротивиха. Тя се свлече на земята, опитвайки да се овладее, но безсилно се килна настрани.

От гърлото ѝ се изтръгна тихо скимтене. Тя заби предните си лапи в земята и се изтегли лежешком напред — все на юг и на юг. Озова се сред висока трева. Продължи да пълзи — един метър — тридесет сантиметра — още мъничко. И тогава мускулите окончателно отказаха да ѝ служат.

Ласи лежеше на една страна, с опънати крака, като мъртва. Очите ѝ се оцъклиха. Единствено неравномерното повдигане и

спускане на хлътналия ѝ корем издаваше, че е още жива.

Ласи лежа така цял ден. Мухите бръмчаха около нея, но тя дори не вдигаше глава да ги прогони.

Дойде вечерта и над реката проехтяха виковете на говедаря и ревът на добитъка. Последните песни на птиците замряха, само трелите на един дрозд продължиха да се реят през бавно падащата нощ.

Когато се възцари мракът, дойдоха и шумовете на нощта — крясъкът на бухала и тайнственото шумолене на ловуващата видра, далечният лай на селско куче и шепотът на дърветата.

Развиделяването дойде с нови шумове — една пъстърва подскочи с плясък нависоко, докато реката все още беше забулена в мъгла. После враните нададоха своя вечен предупредителен вик, защото отгатък полето един мъж излезе от къщурката си. Слънцето изгря и по тревата затанцуваха неясни сенки, докато високо горе блещукащите корони на дърветата се полюляваха под първия бриз на новия ден.

Когато слънцето достигна до нея, Ласи се надигна тронаво. Очите ѝ бяха мътни. Съвсем бавно, тя се отправи на път — отдалечи се от реката и тръгна на юг.

Малка и скромна дневна. На масата имаше запалена лампа. Даниел Фейдън беше преместил креслото си към масата и съсредоточено четеше вестника. До печката, в която тлееха въглища, седеше жена му в люлеещ се стол и плетеше. Тя се клатушкеше непрестанно напред-назад, докато пръстите ѝ хвърчаха над вълната и иглите, и сякаш всичките ѝ движения бяха в хармония — едно люлеене на стола, три бримки на иглата, и пак същото, и пак същото.

И двамата бяха стари и очевидно бяха живели толкова дълго заедно, че вече нямаха нужда от думи. Бяха доволни просто да седят и да мълчат, сигурни в близостта на другия.

Най-после мъжът бутна на челото си очилата с железни рамки и погледна към печката.

— Още малко въглища в огъня и ще стане много приятно — рече той.

Жена му кимна, докато отново залюля стола си и устните ѝ продължиха безшумно да броят. Тъкмо довършваше петата на чорапа и не искаше да сбърка бримките.

Мъжът се надигна бавно. Взе една кофичка и отиде до мивката. В сандъка под нея беше запасът им от въглища. Той го отвори и извади няколко брикета с малката лопатка.

— Знаеш ли, въглищата почти свършиха — отбеляза той.

Жената погледна към него и двамата започнаха да пресмятат на ум колко ще им струва да си купят още въглища. Много бързо бяха изразходвали последния центнер. Животът им беше пълен с такива проблеми. Всичко беше ужасно скъпо. А те нямаха нищо, освен малката пенсия, която правителството им плащаше за сина, паднал на бойното поле във Франция. Освен това получаваха пенсия за старост по десет шилинга седмично, осигурени също от държавата. Това не ги правеше богати, но те умееха да се оправят с парите и не дължаха никому нищо. Малката къща извън града, до шосето, беше съвсем евтина. В дворчето зад нея Фейдън садеше всички зеленчуци, които им бяха необходими. Беше си направил и кокошарник, гледаше няколко патици и един гъсок, който се „угояваше за Коледа“. Това беше само шега — една от малкото, които си позволяваха в тези години. Преди шест години Фейдън беше заменил шест яйца срещу един млад гъсок. Беше го отгледал с много грижи, като непрестанно се хвалеше колко тлъст ще стане до Коледа.

Така и стана — гъсокът беше наистина прекрасен и добре угоен. Няколко дни преди големия празник Фейдън взе брадвата и дълго седя пред камината. Мина доста време, преди жена му да разбере какво го тревожи. Тя го погледна с усмивка и рече:

— Дан, мисля, че тази година нямам голямо желание за печена гъска. Какво ще кажеш да заколиш едно пиле вместо...

— Права си, Дали — отговори Фейдън. — Това би било чисто прахосничество — една толкова голяма гъска за двама стари хора. Едно пиле тъкмо ще ни стигне.

Така гъсокът беше пощаден. Всяка следваща година обаче, щом приближеше Коледа, започваха да го угояват.

— Той трябва да повярва, че се каним да го заколим — обясняваше всеки път Фейдън. — Не мога цяла година да го храня само за да се разхожда гордо наоколо и да ми кряка, сякаш той е

господарят вкъщи. Пък откъде да знам, тази година може и да го заколя.

Но гъсокът продължаваше да си живее.

Жената и не очакваше друго. Когато Фейдън войнствено заявяваше, че нахалният гъсок ще се озове много скоро във фурната, тя се съгласяваше с готовност:

— Да, Дан. — А когато с много охкания и ахания в последния момент започваше да ѝ обяснява, че една гъска е твърде много за тях двамата, тя отново отговаряше: — Да, Дан. — Дълбоко в себе си беше уверена, че гъсокът ще ги надживее и двамата.

Разбира се, беше много скъпо да хранят един голям, вечно гладен гъсок, но можеха да пестят от друго. Едно пени тук, друго пени там. Можеха да купуват по-пресметливо и да разпределят още по-добре скромните си доходи.

Така минаваше животът им, почтено и тихо, изпълнен с мисълта за скъпоценните пенита — като тази вечер, когато пресмятаха каква е цената на въглищата и докога ще им стигнат запасите.

— О, не се мъчи да разпалваш отново огъня, Дан — проговори най-после жената. — Зарий го с пепелта и ще си легнем. Не е хубаво да се седи толкова до късно.

— Нека останем още малко — възрази Даниел, който знаеше, че неговата Дали много обича да седи вечер пред печката, да се люлее в стола си и да плете. — Още е рано. Ще сложа само няколко бучки. Сама виждаш колко мразовита е днешната вечер, а и вали отвратителен студен дъжд.

Дали кимна. Залюля се отново и се вслуша във воя на вятъра, който блъскаше източната стена на къщурката. Дъждът плющеше по капациите на прозорците.

— Скоро ще дойде есента, Дан.

— Да, да, несъмнено! Това е първият източен вятър. И колко е студен! Прониква през всички дрехи и пронизва до кости.

Жена му се полюляваше равномерно, мислите ѝ бяха някъде много далеч. Винаги, когато заговореха за лошото време, тя си спомняше за младия Дани. В окопите, оттатък Канала, сигурно не са имали дори огънове, за да се стоплят. Първата зима мъжете ноцували в мръсни землянки и често спели без покрив над главите си. Всеки нормален човек би казал, че никой не може да издържи дълго на този

живот. И все пак, когато Дани се връщаше в отпуска, той изглеждаше здрав и бодър и винаги бе весел. Когато майка му го молеше да внимава за себе си, да пази гърлото и гърдите си винаги сухи и топли, той започваше да се смее и да се тупа по коляното — мощен, силен, здрав смях.

— Някоя настинка не може да ме повали, мамичко, след като преживях тази първа зима във Франция — хвалеше се той.

И наистина, той не загина от студ или болест. Картечница, беше написал полковникът му в писмото, което Дали получи един ден и което пазеше грижливо до брачното си свидетелство.

Ох, тази война — война на машините! Всички били пометени от стрелбата: смелите и страхливите, слабите и силните, и с тях нейния Дани. Човек нямаше нужда от смелост, за да умре, защото и страхливците знаеха как се умира. Смелост му трябваше, за да живее — в онази кал, мръсотия и студен ужас, и не само да живее, ами и да опази сърцето и душата си. Това беше смелост. Колко пъти си беше представяла живота на сина си, докато вятърът виеше и от небето се лееше студен дъжд. Това беше станало толкова отдавна, но тя продължаваше да си го представя докато плетеше и се люлееше в стола си — лицево и опако, лицево и опако.

Изведнъж жената спря и се протегна напред. За момент остана неподвижна, после започна отново — да размишлява, да плете и да се люлее. Лицево и опако...

След минута отново прекъсна заниманието си.

Спря да диша, за да чува по-добре, опита се да изключи от съзнанието си и пращенето на огъня. Съскането на въглищата, пръскането на пепелта, която падаше през скарата на печката, шумоленето на вестника. Малко по-далечно беше потропването на един прозоречен капак, който се затваряше лошо, още по-далечен бе шумът на падащия дъжд. Онова, което се долавяше, беше отвъд него, сред воя на вятъра. Или може би беше само игра на въображението ѝ, защото мислеше за Дани и миналото?

Дали отпусна глава. След малко отново се изправи.

— Дан! Нещо не е наред с билетата!

Мъжът веднага стана.

— Хайде, хайде, Дали. На теб непрекъснато ти се причуват разни неща — укори я меко той. — Само вятърът вие навън. Знаеш, че

единият капак не се затваря добре. Трябва да го затегна.

Той седна отново на мястото си и продължи да чете, но дребната, посивяла жена остана приведена напред. След малко се обади пак:

— Ето, чух го отново! Там има нещо! — Тя скочи от стола си. — Ако не искаш да видиш какво става с билетата ти, Дан Фейдън, ще отида аз!

Тя грабна шала си, но мъжът я изпревари.

— Не бързай толкова! — изръмжа той. — Седни на мястото си. Щом настояваш да отида, ще се постарая да успокоя бедната ти душа. Ще огледам наоколо.

— Тогава си увий поне шала около врата, Дан — отговори жената. Проследи го с поглед, а когато остана сама, огледа малката им стая. Откакто живееха в тази усамотена къщурка, ухото ѝ беше привикнало да улавя всички шумове на природата. Чу отдалечаващите се стъпки на мъжа си, не след дълго го чу да се връща забързано през воя на бурята. Да, Дан направо тичаше. Жената скочи и се вгледа напрегнато във вратата, която се отвори с трясък.

— Вземи шала си и ела с мен — изрече задъхано мъжът ѝ. — Намерих го. Къде е фенерът?

Двамата излязоха заедно в нощта и се хванаха за ръка, за да устоят на напора на вятъра и проливния дъжд. Забързаха нагоре по шосето и там, под живия плет от глог, който растеше от двете страни на платното, мъжът спря, а после се смъкна по наклона. Жена му вдигна високо фенера. Най-после разбра какво е намерил мъжът ѝ. В канавката лежеше куче. Видя го да обръща глава и за миг светлината на фенера се отрази в очите му.

— Бедничкото — прошепна тя. — Кой е пуснал навън кучето си в нощ като тази?

Думите ѝ бяха отнесени от вятъра, но старият мъж чу звука на гласа ѝ.

— Много е изтощено и не може да ходи — извика той. — Вдигни фенера още малко!

— Да ти помогна ли?

— Какво?

Жената се приведе към канавката и изкрещя:

— Да ти помогна ли?

— Не, ще се справя и сам.

Тя проследи с поглед как мъжът ѝ се наведе и вдигна кучето. Уви се по-плътно в шала си, защото вятърът заплашваше да ѝ го отнеме, стисна по-здраво фенера и тръгна редом с мъжа си.

— Върви внимателно, Дан — проговори предупредително тя. — О, бедното, бедното животно!

Тя забърза напред, за да отвори вратата, и я държа докато мъжът влезе. Даниел изпъшка и прекрачи прага. Вратата се затръшна след него. Остави тежкия си товар на килимчето пред топлата печка.

Жената се изправи до него и двамата заразглеждаха кучето. Ласи лежеше със затворени очи.

— Мисля, че няма да преживее следващия ден — проговори мъжът.

— Това не е причина да се мотаем. Можем поне да се опитаме да я съживим. Свали веднага мокрите дрехи, Дан, не искам да простинеш и да се разболееш. Виж я как трепери — значи не е мъртва. Извади едно парче плат от шкафа, Дан, и я изтъркай хубаво.

Мъжът изпълни нареждането ѝ. Наведе се и несръчно затърка напоената с вода козина на кучето.

— Тя е страшно мръсна, Дали — промърмори недоволно той. — Хубавият ти чист килим ще стане само кал.

— Значи утре те чака доста работа — отвърна с усмивка тя. — Ще го окачиш отвън и ще го изтупаш. Питам се дали да ѝ дадем нещо за ядене...

Старецът вдигна глава. Жена му стискаше в ръка кутия с кондензирано мляко. Неизречени мисли прелитаха от единия към другия. Двамата често разговаряха без думи. Това беше последното им мляко.

— Е, ще прием сутрешния чай без мляко — заговори първа жената.

— Остави поне малко, Дали. Ти не обичаш чай без мляко.

— Няма значение — отговори невъзмутимо тя и се зае да стопли млякото във вода. — Не мислиш ли, че вършим много неща просто по навик, Дан — продължи след малко тя. — Чувала съм, че в Китай чаят се пие задължително без мляко.

— Може би китайците просто не знаят кое е по-добро — изръмжа в отговор Даниел.

Той изтри грижливо студеното тяло на кучето, докато жена му бъркаше млякото в малка тенджерка. В къщата цареше тишина.

Ласи лежеше неподвижно. Само смътно осъзнаваше какво става с нея. Беше смъртно уморена, но скоро я завладя неясно чувство на дълбок покой. Онова, което ставаше сега, ѝ напомняше за миналото и я изпълваше с безкрайна утеха.

Мястото, където беше попаднала, миришеше добре. Миризмата на догарящите въглища се смесваше с уханието на прясно печен хляб. А ръцете, които я докосваха — те не искаха да я вземат в плен и да ѝ причинят болка. Не, те я успокояваха, отпускаха разранените, болезнено опънати мускули. Тези хора не се движеха рязко, нито шумяха и хвърляха по нея тежки предмети. Те пристъпваха спокойно и не я плашеха.

Тук беше топло — и това беше по-важно от всичко друго. Приспиваща топлина, която замъгляваше сетивата ѝ и плъзгаше съзнанието ѝ по някакво меко течение, което преминаваше в забрава и смърт.

Ласи едва усети, когато поставиха до нея чиния с мляко. Сетивата ѝ нямаха желание да излязат от това полубудно състояние. Направи слаб опит да вдигне глава, но не успя дори да я раздвижи.

След малко усети как вдигнаха главата ѝ и наляха в устата ѝ малко топло мляко. Тя преглътна веднъж, втори и трети път. По тялото ѝ се разля топлина, която окончателно я приспа. Остана да лежи неподвижна и следващите лъжици мляко се разляха по килима.

Жената се изправи и застана до мъжа си.

— Мислиш ли, че кучето ще умре, Дан? Виж как престана да преглъща.

— Не знам, Дали. Възможно е да изкара нощта. Направихме всичко, което трябваше. Най-добре е да го оставим на спокойствие.

Жената гледаше замислено кучето.

— Знаеш ли, Дан, не е лошо да остана при нея.

— О, не, Дали. Ти направи всичко възможно и...

— Ами ако се събуди и има нужда от помощ! И... кучето е толкова красиво, Дан.

— Красиво! Този мръсен уличен пес...

— О, Дан. Това е най-красивото куче, което някога съм виждала.

Старата жена се настани удобно в своя люлеещ се стол и се приготви за нощното бдение.

Мина цяла седмица. Дали Фейдън седеше в своя стол, утринното слънце блестеше през прозореца и споменът за бурята изглеждаше само далечен сън. Тя вдигна поглед над очилата си и се усмихна на Ласи, която лежеше на килима с наострени уши.

— Да, той е — каза ѝ високо тя. — И ти го усети, нали?

Отвън се чуха стъпки и скоро вратата се отвори.

— Знаеш ли, Дан, тя вече познава стъпките ти — заяви гордо жената.

— Ами, ами — промърмори със съмнение мъжът.

— Да, да — настоя Дали. — Онзи ден, когато се появи просякът, трябваше да си тук, за да я чуеш как се разлая. Веднага му даде да разбере, че къщата не е необитаема, докато ти си в града. Но като те чуе да идваш, никога не се обажда — следователно познава стъпките ти.

— Ами, ами — повтори мъжът.

— Тя е умна — и е толкова красива — промълви унесено жената, обърната повече към кучето, отколкото към мъжа си. — Не е ли красива, Дан?

— Разбира се, Дали.

— А в началото каза, че е грозна.

— Е, това беше преди...

— Виж, намерих един стар гребен и я сресах.

Тя изгледа гордо Ласи, която лежеше в „лъвска поза“ с гордо вдигната глава. Колитата много обичат тази поза. Стройната муцуна се издигаше грациозно над гъстата грива, която отново беше блестящо бяла.

— Нали е много по-различна отпреди? — попита жената и отново огледа творението си.

— Точно там е проблемът, Дали — отговори мрачно мъжът.

Жената се обърна, стресната от злокобния му тон.

— Какво има, Дан?

— Ами, виждаш ли, Дали, точно там е работата. Първо смятах, че сме намерили някакво улично куче. Сега обаче... това е наистина великолепен екземпляр.

— Разбира се, че е великолепен — съгласи се зарадвано жената. — Липсвала ѝ е просто малко топлина. Освен това умираше от глад. Очевидно хората не са били добри с нея.

Мъжът поклати глава, отчаян от нежеланието на жена си да разбере какво ѝ се говори.

— Наистина ли не проумяваш, Дали? Тя е великолепно куче — особено сега, когато е чиста и нахранена, всеки може да види, че е ценно животно. И...

— И какво, Дан?

— Ами, такова ценно куче не може да няма собственик.

— Собственик! Хубав собственик, който оставя бедното животно да се скита само в дъжда. Не помниш ли каква буря вилнееше навън, когато я намерихме? Оставил я е да се скита, докато е изнемощяла от глад и е останала само кожа и кости. Чудесен собственик, няма що!

Мъжът поклати глава и приседна на един стол. После натъпка глинената си лула.

— Не, Дали, няма полза да говориш така. Тя е ценно животно и това личи от пръв поглед. Затова не се привързвай прекалено много към нея. Един ден ще се появи собственикът ѝ и...

Жената не каза нито дума, заета изцяло с тази нова, ужасяваща мисъл. Красивото ѝ куче — нейното куче!

Тя остана дълго загледана в огъня, а когато най-после заговори, гласът ѝ звучеше спокойно:

— Разбрах, Дан. Ако трябва да ни я вземат, по-добре е това да стане още сега. Ако наистина има собственик, ти трябва да го откриеш, Дан. Иди да поразпиташ в града.

— И аз мислех същото, Дали — отговори мъжът. — Утре ще се поразходя из града и ще попитам тук-там.

— Не, Дан. По-добре иди сега. Иначе няма да имам нито миг спокойствие и няма да мога да заспя, преди да знам каква е истината. Иди днес и разпитай навсякъде. Ако трябва да я върнем, ще я върнем. А ако не принадлежи на никого, поне ще сме спокойни, че сме изпълнили дълга си.

Мъжът продължи да пуши лулата си, но жената не му даде мира, докато не ѝ обеща да отиде още същия ден.

След като обядваха, той се облече и тръгна бавно по шосето към града, който се намираше на около пет километра разстояние.

През целия следобед жената седя в люлеещия се стол. Само понякога ставаше и отиваше до вратата, за да погледне към шосето.

Следобедът минаваше бавно. Старата жена имаше чувството, че времето просто се влачи. Когато най-последно чу стъпки, вече се смрачаваше. Още преди мъжът ѝ да е затворил вратата след себе си, тя попита:

— Е, какво стана?

— Разпитах навсякъде, Дали, наистина навсякъде, и никой дори не беше чувал за изчезнало куче.

— Тогава е наше!

Жената засия от радост и устреми поглед към легналото на пода коли. Ласи все още беше мършава, с хлътнали страни, но жената виждаше в нея само съвършеното олицетворение на расата ѝ.

— Наша е — повтори тя. — Дадохме възможност на собственика да си я върне, но сега е наша.

— По-полека, Дали. Може пък някой ден да мине случайно покрай нас и като види кучето... Не се радвай предварително.

— Най-последно е наша — повтори спокойно жената, сякаш не беше чула думите му.

През това време си мислеше, че няма да позволи на никого да мине покрай дома ѝ и да види хубавото куче. Тя щеше да се погрижи за всичко. Кучето щеше да си стои при нея в къщичката. Нямахте да го пуска да тича навън. Не, неизвестният, така застрашителен в представите ѝ, собственик нямаше да ѝ го отнеме, дори ако случайно минеше покрай тях!

ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА НАЙ-СКЪПОЦЕННИЯТ ПОДАРЪК — СВОБОДА

Ласи лежеше на килима. През трите седмици, прекарани в новия ѝ дом, тя беше възвърнала силите си. Сетивата ѝ се изостриха, мускулите ѝ станаха здрави както преди.

Беше си възвърнала и някои други неща, забравени, докато беше болна и слаба. Колкото повече се възстановяваше, толкова повече те се проявяваха — и ставаха все по-настойчиви.

Основната движеща сила на живота ѝ отново се събуди и вече не ѝ даваше мира.

Следобед напорът на спомена ставаше особено мъчителен. Когато стрелката наближеше четири часът, нищо не можеше да я укроти.

Инстинктът за време работеше в стария ритъм.

Беше време... време... време да отиде при момчето!

Ласи скочи на крака и изтича до вратата. Изскимтя тихо и вдигна глава.

— Ела тук, Бюти! — повика я старата жена с името, което ѝ беше избрала. — Вече излиза за днес, направи дълга, приятна разходка. Не е нужно да излизаш пак. Ела при мен и си почини.

Ласи не се подчини на заповедта. Подуши вратата, после отиде до прозореца и се изправи на задните си крака. Скочи обратно на пода и пак отиде към вратата. После се заразхожда неспокойно напред-назад, както правят животните в клетка. Това продължи безкрайно. Отиваше до вратата, обръщаше се, запътваше се към прозореца, обръщаше се, и пак към вратата. Напред-назад, напред-назад по каменния под на къщурката. Ноктите ѝ потракваха в същия ритъм, в който щракаха иглите на старата жена.

Мина почти цял час, преди Ласи да престане да се разхожда от вратата до прозореца и обратно. Времето отмина. Тя легна отново на

килима и се загледа с празни очи в огъня.

Ненапразно се казва, че животното е роб на навика. Но и животните променят навиците си. Това означаваше, че Ласи също можеше да забрави и да привикне с новия си дом. Двамата стари хора я бяха приели с безкрайна доброта и любов и я включиха без усилия в простия си живот. Тя ги слушаше, идваше, когато я викаха, позволяваше им да я милват и галят.

Но го правеше със съзнанието на куче, което има само един господар — и този господар не беше тук.

Защото Ласи не можеше да забрави. Дори напротив, колкото повече оздравяваше, толкова повече оживяваше миналото. Неспокойните разходки, които започваха в четири часа следобед, ставаха все по-продължителни, все по-възбудени.

Естествено, това направи впечатление на старите хора. Жената беше обикнала с цялото си сърце това ново същество, появило се така неочаквано в живота ѝ. То означаваше толкова много за нея, че тя улавяше всяко ново движение и реакция на кучето. Неспокойната разходка между вратата и прозореца, която Ласи предприемаше редовно, всеки следобед, не можеше да остане незабелязана.

Жената се надяваше, да, дори беше почнала да вярва, че кучето ще забрави външния свят и ще бъде щастливо в малкия, удобен, прост свят на старата къщичка, пилетата и гъсока. Скоро обаче проумя, че надеждите ѝ са били напразни. Когато Ласи започна да отказва храната, която ѝ се предлагаше, старата жена разбра, че повече не може да отлага.

Една вечер седя дълго до огъня, без да проговори. Най-последният ѝ глас разкъса тишината:

— Дан!

— Какво има?

— Тя не е щастлива при нас.

— Кой не е щастлив? За кого говориш?

— Много добре знаеш за кого говоря. За Бюти. Тя не е щастлива. Съсипва се.

— Ама че глупости. Ти се занимаваш прекалено много с това куче. Всеки път, когато примигне с очи, започваш да мислиш, че има шарка или чума, или кой знае какво още.

Жената през цялото време наблюдаваше своята Бюти. След малко поклати глава.

— Не, Дан. Не съм ти казала, но последните три дни не е яла нищо.

Мъжът вдигна очилата си на челото и също се загледа в кучето. След малко се обърна към вярната си спътница:

— Глупости, Дали. Мисля, че това е разбираемо. Ти й даваше толкова много ядене, та не бих се учудил, ако й е втръснала дори най-хубавата храна. Там е причината, не другаде.

— Не, Дан, не говоря глупости и ти много добре го знаеш. Защо, когато излизате вечер, я връзваш с въжето?

— Ами, това е само за в случай че... ами, докато свикне с новия си дом. Ако я пусна, може да се заблуди и тъй като не познава местността, няма да намери пътя обратно и...

— Не ми разказвай приказки, Дан. Знаеш не по-зле от мен, че ако остане свободно, кучето ще избяга, ще ни напусне и никога няма да се върне.

Мъжът не отговори. Жената продължи с решителен глас:

— Тя не е щастлива, Дан. Ти не си тук с нея по цял ден и не можеш да я видиш какво прави следобед — от прозореца към вратата, от вратата към прозореца, докато почна да се плаша, че ще протърка плочките...

— Е, и? Кучето просто ти дава да разбереш, че иска да излезе на разходка.

— Не, Дан, не е това. Нали се опитвах да я изведа. Връзвах я с въжето и... Тя никога не се съпротивлява, Дан, подчинява се на всяка дума. Знаеш ли какво мисля?

— Е, кажи какво?

— Държи се така, защото ни съжалява. Бяхме добри към нея и тя не иска да ни нарани, затова се държи така. Просто е твърде учтива, за да избяга, преди да сме й позволили да си отиде.

— О, моля те, Дали. Никое куче не може да разсъждава така — като човек.

— Не, Дан, нашата Бюти може. Ти просто не я познаваш достатъчно добре.

— И?

Жената понижи глас.

— Искам да ти кажа, че аз я познавам и забелязах нещо много важно.

— И какво е то?

— Дан, тя е пътник. Тръгнала е нанякъде.

— О, женичке, какви странни идеи се раждат в главата ти!

— Все ми е едно какво мислиш, Дан. Знам... аз и Бюти, ние двете знаем. Тя е била на път, Дан, уморила се е и е спряла за малко тук, сякаш е влязла в болница — или в някоя гостилница, както пише в книгите. Сега вече е по-добре и иска да продължи пътя си. Но е твърде учтива, твърде почтена и не желае да ни нарани. Сърцето ѝ обаче е далече оттук. Тя не е щастлива с нас, Дан.

Старият мъж не отговори. Изпразни глинената си лула в шепа и погледна замислено кучето. Най-после заговори:

— Добре. Права си, Дали. Ще направя каквото кажеш.

Има хора, чиито сърца се изпълват със страх и ужас при вида на едно ожадняло животно, от муцуната на което е потекла слюнка. Тези хора хукват да бягат и крещат: „Бясно куче!“ Има други, за които всяко минаващо покрай тях същество е враг и по него трябва да се хвърлят камъни. В живота на едно куче има обаче и хора, които проявяват към него дълбоко разбиране и искрена привързаност, хора, които са истински пример за добро отношение към животните. На такива хора целият кучешки свят трябва да бъде благодарен.

Такива бяха и възрастните хора, които на следващия следобед седяха в къщичката си и мълчаливо наблюдаваха своето куче. Когато малката стрелка наближи четири, Ласи скочи на крака, проследена от два чифта очи.

Когато застана до вратата и изскимтя, а после се запъти към прозореца, се чуха две тихи въздишки.

— Е, добре — промърмори мъжът.

Това беше всичко. Двамата се изправиха и жената отвори вратата. Хванаха се за ръка и бавно тръгнаха след Ласи към улицата.

Щом излязоха на шосето, кучето спря, сякаш не можеше да проумее, че най-сетне му е позволено да си тръгне. То постоя малко и се обърна към жената, която го беше галила, приласкавала и хранила.

Дали се изкуши да я повика обратно — да я върне при себе си и да се опита да заличи спомените от миналото. Ала беше твърде почтена, за да го стори. Изправи се и каза високо и ясно:

— Всичко е наред, милата ми. Щом трябва да вървиш, тогава върви.

Ласи улови много ясно думата „върви“, единствената, която имаше значение за нея.

Тя се обърна отново към старата двойка, погледна ги, сякаш си вземаше сбогом, после се обърна решително и затича напред — не по шосето, което минаваше по линията изток — запад, а направо през полето. Нейният път водеше на юг.

Ласи тичаше в обичайния си тръс — същия, с който смело бе преминала през шотландските планини. Нито бърз, нито бавен, равномерна крачка, която гълташе километрите и оставаше постоянна в продължение на часове. Прекоси полето, прескочи една стена и слезе надолу по наклонения бряг.

Старата жена, която стоеше на шосето, стисна здраво устни. След малко махна с ръка и се провикна след кучето:

— Желая ти добър живот, Бюти. Дано имаш късмет!

Дълго след като кучето изчезна от погледа ѝ тя остана на мястото си, докато мъжът не сложи ръка на рамото ѝ.

— Става студено, Дали — проговори меко той. — По-добре е да си влезем.

Двамата се прибраха в къщичката си и животът им потече постарому. Жената приготви простата вечеря и запали лампата. После седнаха на масата.

Ала никой от двамата не сложи и зальк в уста.

Най-после мъжът вдигна глава и заговори съчувствено:

— Ще сложа лампата на прозореца за през нощта, Дали. Кой знае, може би просто е искала да си направи дълга разходка и сега ѝ е трудно да намери обратния път...

Той знаеше, че кучето никога няма да се върне, но с тези думи искаше да помогне на жена си. Когато я погледна обаче, тя беше обронила глава на масата и плачеше. Даниел Фейдън скочи на крака.

— Недей така, Дали — опита се да я успокои той. — Тихо, тихо, не плачи!

Сложи ръка на рамото ѝ и я помилва.

— Хайде, не тъгувай, Дали. Чуй какво ще ти кажа. Сложил съм настрана няколко шилинга, освен това смятам да продам малко яйца. Ще отида на пазара, а там има едно място, където продават кучета. Ще ти намеря друго куче, искаш ли? Някое красиво малко животинче, което ще се радва да остане при теб и няма да иска да си отиде. Знаеш ли, Бюти беше твърде голяма за нас, наистина. Големите кучета ядат толкова много и... едно мъничко, хубавко...

Старата жена вдигна очи към мъжа си. Думите, които изрича всеки собственик, загубил кучето си, напиреха на устата ѝ: „Не искам друго куче, никога!“

Но тя беше деликатна жена и не каза нищо, за да не обиди мъжа си.

— Да, Дан, щеше да ни бъде много скъпо да я храним.

— Точно така. Някое малко кученце — или може би искаш котка? Тя няма да струва почти нищо.

— Да, Дан, това е по-добре. Котка. Ще ми подариш ли една малка, красива котка?

— Разбира се. Котките обичат да се сгушват пред печката и да си стоят вкъщи. Това е то! Ще ти намеря хубава котка — най-хубавата, която някога си виждала. Какво ще кажеш?

Старата жена го погледна и направи опит да се усмихне.

— О, Даниел, толкова си добър. — Тя изтри сълзите си и този път се усмихна истински.

— Ама че сме и ние. Вълнуваме се за нищо, а чаят ни изстина — рече мъжът с укор.

— О, Дан, не мога да хапна нищо.

— Изпий поне чаша чай.

— Е, добре — съгласи се тя. — Чаша чай ще ме ободри, и теб също.

— Разбира се. Още в събота ще имаме най-милата котка, която някога си виждала. Не е ли прекрасно?

Жената се усмихна смело.

— Да, разбира се, че ще бъде прекрасно — отговори тя.

ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА С РОУЛИ ПО ПЪТИЩАТА

Роули Палмър тъкмо беше свършил с бръсненето и почистваше старомодния си бръснач.

Той беше дребен, весел мъж с червено лице, което сякаш беше пълно с копчета. На копчета приличаха очите му, устните, а по челото и брадичката имаше причудливи издатини и брадавици, които също изглеждаха като копчета.

В облеклото това изобилие от копчета си беше напълно истинско.

Роули носеше плетена вълнена жилетка, която на всяко възможно място беше украсена със седефени копчета. Отгоре беше облякъл странен сюртук от памучно кадифе с кожени ръкави, по който бяха пришити безброй месингови копчета, които, ако човек се вгледаше внимателно, щеше да разбере, че са копчета, красили някога униформи от армията на Негово величество.

Лицето и фигурата на Роули бяха известни в цяла Северна Англия, защото той беше пътуващ търговец. Живееше във фургона, в който взеше и стоката си. Пред фургона беше впрегната стара кобила, която смело теглеше товара си по пътищата. Щом стигнеше някое село или град, Роули изваждаше дебела тояга и започваше да барабани с нея по едно от най-големите си гърнета — истинска грамада, украсена с кафява и жълта глазура. Получаваше се нещо като биене на камбана.

А после Роули отпускате гласа си и запяваше:

*Палмър грънчаря грънци докара. Гърнета и стомни,
делви огромни, паници и купи — кой ще си купи? Палмър
грънчаря грънци докара...*

Роули много обичаше да влиза с гръм и трясък в малките градчета, като барабани тържествено върху голямото гърне. Удряше го с такава сила по две причини — първо, за да обяви пристигането си, и второ, за да покаже на хората колко трайна е стоката му и как не се чупи дори при такива силни удари.

Веднъж в годината Роули предприемаше голяма обиколка. Когато разпродадеше цялата си стока, той се връщаше в родното си село, където по-големият му брат Марк произвеждаше грънците. Седнал наред големия хамбар, където оформяше старомодните си съдове, Марк вдигаше глава от грънчарското колело и кимаше. Роули натоварваше на колата си новата стока: от малките купички, в които майките поднасят овесената каша на децата, та чак до най-големите, които са почти един метър в диаметър и са много ценени от домакините на север, защото се използват за месене на хляб или за къпане на бебета.

Роули товареше колата си с кафяви и жълти съдове, чиято груба глазура блестеше, и продължаваше пътя си.

— Така. Време е да тръгвам — казваше той.

Марк вдигаше отново глава, кимаше му и продължаваше работата си.

А Роули потегляше на път. Денем обикаляше селата и градовете, вечер отсядаше в някоя крайпътна горичка.

Роули си живееше много приятно и щастливо, защото беше обзавел фургона си като истински дом. Невероятно много предмети му бяха необходими, за да преживява, и всички бяха прибрани в малката стаичка на фургона. От време на време, като израз на особено благоволение, Роули показваше царството си на някой клиент. Дори най-добрите домакини, на които беше разрешено да надникнат вътре, многословно изразяваха учудването си от безупречно поддържаното помещение.

Всяко нещо си имаше място. Бръсначът, който Роули току-що беше използвал, се поставяше на точно определена лавица. Легенът за миене също. Кърпата висеше на специална кукичка.

Леглото му беше подредено, закуската изядена, съдовете измити. Бес беше впрегната, торбата с овес окачена под колата. Роули скочи на капрата.

— Хайде, Бес, да тръгваме! — извика той.

Щом излязоха на пътя, Роули скочи от колата и тръгна редом с коня. Бес теглеше достатъчно тежък товар и нямаше смисъл да я товари допълнително. Пък и той много обичаше да ходи пеша, когато времето беше хубаво.

Днес беше чудесен ден. Утринните мъгли все още висяха над полята. Роули вървеше право срещу тях и пееше:

*Татко, татко гроб ми изкопай.
Нека отсега да е готов.
И на кръста гълъб издълбай,
че умирам болен от любов.*

Песента беше тъжна, но Роули не се интересуваше от съдържанието ѝ. Откровено казано, досега никога не се беше замислял върху думите. Пееше, просто защото преходите от град до град бяха дълги и собственият му глас му правеше компания. Нямаше с кого да си поговори, освен с кобилата Бес и кучето Туутс. А Туутс си беше особнячка, както обичаше да казва Роули. Тя се беше настанила удобно на капрата — малко бяло кученце, което можеше да бъде определено като пудел, фокстериер, шпиц или скай териер. Най-вероятно обединяваше в себе си всички тези раси.

Туутс беше известна почти колкото Роули. Тя умееше да стои на един крак върху преобърнатото гърне и да крепи друго гърне върху носа си. Скачаше върху дървена топка и се придвижваше напред, като балансираше върху нея. Умееше да вдига монети от земята и да ги носи на стопанина си. Можеше също да скача през обръчи.

Когато влезеше в някое по-голямо село, Роули даваше представление с Туутс — но не за да събира пенита като обикновен уличен артист, а просто защото обичаше да гледа веселите и засмени лица на децата, които се тълпяха около него.

Докато пътуваха, Туутс седеше сковано на капрата и наблюдаваше шосето, а Роули пееше с пълен глас тъжната балада за смъртта на селското момиче.

Мислите му обаче не бяха при думите, които пееше. Както винаги, сетивата му долавяха всяка промяна в околния свят. Роули пътуваше отдавна, обичаше живота под открито небе и това му беше

помогнало да събере обширни познания за света. Знаеше къде гнездят свраките и кога идват лястовиците. Умееше да различава от пръв поглед червеникаво блещукащата козина на лисицата и в това отношение можеше да се мери с най-добрите ловци.

Тази сутрин сетивата му също бяха нащрек и докато очите му обхождаха полето, песента спря изведнъж.

Роули се върна при фургона си и се качи на стъпалото до процепа. Постоя малко така, притиснат до предната страна на колата, за да огледа по-обстойно онова, което беше видял. Някакво куче тичаше през полето право към шосето.

Кучето се приближаваше, без да спира, сякаш колата със запрегнатия пред нея кон беше част от природата като дърветата или животните. Роули промърмори по-скоро на себе си:

— Ей, накъде ли си тръгнал, а?

Кучето се приближи още повече и изскочи на шосето точно в мига, когато колата минаваше покрай парчето неоградено торфище, което беше прекосило.

— Е, какво искаш? — попита високо Роули.

Кучето вдигна глава, после прескочи канавката и се върна обратно в торфището.

— Май компанията ми не ти харесва, а?

Роули скочи от стъпалото и продължи пътя си пеша. Очите му следяха кучето, което зави наляво, но остана почти на същата височина с него. Когато на пътя му се изпречи река, то се върна бавно към шосето, за да може да я прекоси по моста.

Роули влезе за малко във фургона си, а когато излезе, носеше в ръка няколко парчета черен дроб. Туутс вдигна носле и размаха опашката си, която не се поддаваше на описание.

— Не са за тебе, миличка — рече ѝ Роули. — Я да се направим, че не те виждаме — продължи по-високо той и отново запя с пълен глас:

*Старият татко каза ми: Сине, чуй ме, какъв съвет
ще ти дам: глупава младост бързо ще мине...*

— Хайде де, Бес, направи място. Не, не право в канавката! Хайде, дий! Дай малко по-бързо. Така е добре.
А после продължи песента:

*Ще помъдрееш и сам
ще разбереш, че няма причина
да страдаш по Мери цяла година...*

Така пееше Роули и в същото време управляваше колата си, така че да стигне до моста по същото време, когато го наближи и кучето. Пееше си и се преструваше, че изобщо не забелязва кучето. То забави ход, сякаш възнамеряваше да пропусне колата пред себе си. Роули дори не обърна глава. Само размаха парченцата дроб в ръката си, за да разпространи аромата им във въздуха. Пусна незабелязано едно парче на земята и премина моста. Едва тогава обърна глава, за да види какво ще направи кучето.

Ласи подуши парчето дроб и се поколеба. Ароматът му беше толкова примамлив. Гладът подежда, устата ѝ се напълни със слюнка. Обиколи внимателно парчето и отново се наведе да го подуши.

Дългогодишното възпитание обаче не можеше да се забрави толкова лесно. Сам Караклоу беше положил много усилия да я научи никога да не взема храна от чужди хора. Беше хвърлил парчета месо на няколко места — а в месото беше скрил зърна лютив черен пипер. Когато беше още малка, Ласи се нахвърляше лакомо върху месото, скоро обаче установяваше, че в него се съдържа нещо, което пари като огън. Освен това господарят ѝ не пропускаше да ѝ се скара.

— Това е грозно и жестоко, Джо — казваше Сам Караклоу на момчето си, — но е единственият начин, който познавам. Кучето трябва да се научи да не пипа чуждата храна — и по-добре е като малко да глътне няколко зрънца лютив пипер, отколкото да порасне и да умре от отровено месо, хвърлено му от някой ненормален.

Ласи беше запомнила добре урока си.

Кучето не бива да яде нищо, което лежи захвърлено на земята!

Гладът е много по-старо чувство от възпитанието, но този път възпитанието победи. Ноздрите ѝ се разшириха. Тя подуши отново

парчето дроб, после му обърна гръб. Без да се обърне нито веднъж, тя се втурна да прекоси моста.

Роули, който я наблюдаваше скритом от колата си, кимна с глава.

— Красиво куче и добре възпитано — отбеляза той. — Това ме радва, малка приятелко. Е, ще видим по-нататък...

Той продължи пътя си пеш и отново запя старата песен, но продължи да размахва дроба в ръката си, за да остави във въздуха подире си широка, силна и примамлива следа.

Без да се колебае, Ласи се втурна след миризмата на отдавна мечтаната храна.

Когато остави моста зад себе си, първото ѝ желание беше да изостави шосето и да продължи пътя си през полята. Ала не можа да се откъсне от миризмата на храна. Затича в тръс, прескочи канавката и продължи пътя си успоредно с колата.

Роули Палмър помилва своята Туутс и весело каза:

— Не ти ли се иска да си имаш другарче? Е, ще видим какво ще излезе от тази работа.

Роули Палмър продължи пътя си, без да спира. Само понякога обръщаше глава и винаги виждаше красивото коли да тича по полето почти успоредно с колата му. Веднъж го загуби от поглед в продължение на доста време, но след това то се появи отново, следвайки миризмата на месото. Всеки път, когато се явяваше в полезрението му, то беше малко по-близо до колата и до мъжа, който се държеше така, сякаш изобщо не забелязваше присъствието му.

Така беше през цялата сутрин. Колата пътуваше през равнинна пуста местност. Когато слънцето се изкачи високо в небето, Роули подкара колата към края на шосето и видя как кучето спря на няколко метра зад него.

— Време за ядене, Туутс — обяви той.

После извади малкия си мангал и разпали огън. Сложи водата да ври и си приготви чай. Стопли си в тенджерката готова супа, наряза дроба на парченца и ги сложи в една чинийка за Туутс. Започна да се храни, като през цялото време наблюдаваше кучето, което колебливо се приближаваше. После нахрани и Туутс, и то така, че другото куче да го вижда. Скоро колито дойде само на два метра от тях и Роули можеше да види, че следи с очи всяко негово движение.

Туутс залая пронизително, веднъж, два пъти, но Роули строго ѝ заповяда да мълчи.

Когато свърши с обяда, бавно се изправи.

— Е, ние също знаем няколко трика, нали така, Туутс? Сега ще видим ще яде ли или не.

Той извади от запасите си една чиния, напълни я с парченца дроб и тръгна към колито с такава увереност, сякаш го хранеше всеки ден. Застана пред Ласи и сложи чинията на земята.

— Това е обядът ти — проговори високо и ясно той. — Нахрани се добре!

Ласи го проследи с поглед чак до колата. После, тъй като той не даваше вид, че я наблюдава, се надигна и бавно пристъпи към чинията.

Кучето не бива да яде нищо, което се търкаля по земята!

Но това тук беше нещо друго. Тази храна не беше изхвърлена. Тя беше поставена в чиния, значи имаше разлика. Когато човекът поставяше пред нея чиния или някакъв друг съд, това означаваше, че ѝ е позволено да се храни без страх. Означаваше още, че в храната няма огнени зрънца.

Ласи сведе глава и предпазливо подуши черния дроб. После вдигна едно парченце с предните си зъби и жадно го задъвка. Радостта, че най-после има пред себе си истинска храна, я накара да забрави всичко друго и тя се нахвърли лакомо върху парченцата дроб. Изпразни чинията и дори я облиза. После приседна на задните си крака и погледна мъжа, сякаш искаше да каже:

— Това беше чудесно предястие, но какво ще кажеш за едно истинско ядене?

Роули поклати глава и отговори с висок глас:

— О, не! Ако искаш още, ще дойдеш с нас. Не ти ли казах, че познавам отлично кучетата, Туутс? Ако хвърлиш месото на пътя, няма да стане нищо. Някой те е възпитал много добре, мила госпожице коли. Сложих дробчетата в чиния — ето къде беше тайната! И тя си похапна добре. Хайде, да вървим, чака ни още много път!

Той отвърза торбата с овес и я окачи под колата. Изсипа жарта от мангала и грижливо я стъпка. Без да бърза, прибра съдовете и остатъците от обяда. През цялото време наблюдаваше колито с ъгълчетата на очите си. Ласи седеше и чакаше, сякаш искаше да провери дали чудото с великолепия обяд няма да се повтори. Най-

после Роули Палмър продължи пътя си. Огледа се и изръмжа доволно, защото кучето беше тръгнало с него. Вече не тичаше през полето, а непосредствено зад колата. Не се приближаваше до него, но Роули не искаше да настоява. Знаеше много добре, че всичко идва с времето си.

Минаха няколко дни, а Ласи продължаваше да следва колата на Роули Палмър. Както обикновено, тичаше зад задните колела, без много-много да се приближава. Роули се опита да ѝ обясни, че трябва да тича под колата зад края на оста, но Ласи не го послуша.

Освен това не можеше да свикне с шума и крясъците, когато влизаха в селата. Все пак се примиряваше, защото знаеше, че няма да трае дълго. Чувстваше се доволна докато Роули вървеше на юг. Веднъж, на един разклон, търговецът насочи колата си на изток. Скоро инстинктът му подсказа, че част от семейството липсва. Когато погледна назад, видя Ласи да седи наскрест на кръстовището.

Повика я няколко пъти и тя всеки път ставаше и тръгваше към него, след малко обаче правеше завой, връщаше се на кръстовището и сядаше в праха.

Най-после му омръзна да я вика и реши да отстъпи. Качи се на капрата, обърна Бес и тръгна по пътя на юг.

— Е, добре, щом искаш, ще минем през Годси вместо през Менслип — промърмори добродушно той.

По-късно обаче обясни на Туутс:

— Виждаш ли колко безпомощен е мъжът сред толкова жени! Ти и Бес и Нейно величество. Какво може да стори горкичкият мъж срещу три жени? Бес иска да се връщаме на север, защото там е родината ѝ. Нейно величество настоява да продължи на юг — сигурно за да прекара зимата на Ривиерата. А ти — само ти си доволна, защото си при Роули Палмър. Да, Туутс, ти си единствената, която ме обича заради самия мене!

А малкото куче размаха опашката си, която не беше нито къдрава, нито права, нито с къси косми, нито разкошна и дълга.

Хубаво беше да се движат така по самотните пътища на Северна Англия, далече от главните магистрали, където фучаха тежко натоварени камиони и леки коли, от които Роули с право се отвърщаваше.

Докато оставяха зад себе си километър след километър, Роули не преставаше да пее.

— Е, Ваше величество? Не е ли време ние, обикновените хора, да се занимаем с обикновените си дела?

Роули отправи тези думи към Ласи, която тичаше зад колата. Тя продължи пътя си, без да дава вид, че е чула.

— О, разбира се, знам, Ваше величество — продължи почтително Роули. — Вашите кралски уши са възмутени, че ги занимаваме с такива неприятни неща като парите, но ние, малките хорица, трябва да живеем. Затова, ако Ваше величество няма нищо против, ние с Туутс ще спечелим малко пари.

Роули беше възхитен от великолепното си хрумване. Вдигна шапката си и се поклони. После се зае с подготовката за влизане в селото. Извади голямото гърне и грабна дебелия тояга. Забарабани с все сила докато колата наближаваше първите къщи.

Ударите по гърнето отекнаха като звън на камбана. Роули издигна глас:

*Палмър грънчаря грънци докара.
Гърнета и стомни, делви огромни,
паници и купи — кой ще си купи?
Палмър грънчаря грънци докара...*

Жените наизскачаха от къщите си и Роули се поклони тържествено в отговор на поздравите им. Спря колата в центъра на селото. Домакините се събраха около него, започнаха да опипват грънците, да се пазарят и да се шегуват с цените.

— Толкова са здрави, нищо не е в състояние да ги разбие! — хвалеше стоката си Роули.

— Ами, гърнето, дето го купих миналата година, се счупи само след месец — провикна се една жена.

— Е, добра жено, все някога трябва да се счупи, нали? — отзова се Роули и очите му се смееха. — Ако ги правех абсолютно нечупливи, нямаше да имате нужда от нови съдове и много скоро щеше да ми се наложи да прекъсна пътуванията си.

Той примигна дръзко и жените избухнаха в луд смях. Почнаха да се мушкат една друга с лакти и да си шепнат:

— Симпатията е този Роули Палмър, нали!

— А сега, дами — заговори с усмивка Роули, когато сделките приключиха, — с удоволствие ще ви покажа уменията на кученцето ми.

Децата заръкопляскаха и се развикаха. Роули извади необходимите уреди от колата и ги постави на земята. Туутс скочи от капрата. Роули плесна с ръце, но нищо не последва. Кученцето седеше и чакаше.

— Какво има? — попита Роули. — Чакаш ли някого? О, да, мисля, че те разбирам. Нейно величество още не е готова за представлението. Ето я, най-после идва.

Обучена грижливо от Роули, Ласи излезе пред множеството и седна на задните си крака. Роули ѝ подаде парче дроб за награда.

— Добре, Нейно величество най-после е тук и представлението може да започне — обяви той.

Даде знак с ръка, Туутс излая възбудено и започна да изпълнява програмата си. Прескочи през обръча, с лай показа на колко е години, легна на земята в поза „мъртво куче“, избра най-красивото момиче сред зрителите — винаги подпомагана от тайните знаци на Роули. Завърши представлението с най-добрия си номер: балансира върху дървената топка с националния флаг в уста.

— Ами колито? То нищо ли не може? — извика едно дете.

— О, нима една кралица излиза на сцената като обикновена актриса? — отговори Роули. — Струва ми се, че е обявила седяща стачка.

Роули застана пред Ласи с Туутс на ръце.

— Искаш ли да работиш? — попита той. — Искаш ли да прибереш уредите, след като звездата завърши представлението си?

След като помълча малко, изведнъж извика гръмогласно:

— Вдигни нещата от земята!

Ласи обаче не се помръдна и децата се разкрещяха зарадвано. Роули се почеса зад ухото с добре изиграно смущение. После очите му блеснаха триумфално. Вдигна пръст към децата и се обърна към Ласи:

— Ще бъде ли Ваше величество така добричка да ми направи една услуга и да събере вещите от земята?

Този път направи на Ласи знак с ръка — защото думите не ѝ влияеха — и тя се изправи с достойнство. Събра обръчите един след друг и ги постави пред вратичката на фургона. Роули направи дълбок поклон. Ласи също приклекна и изпружи предните си лапи, както се протягат кучетата след събуждане.

— Виждате ли — заговори поучително търговецът, като се обърна отново към децата, — винаги казвайте „моля“ и ще постигнете много повече в този свят. А сега трябва да продължа пътя си. Не забравяйте Роули Палмър, пътуващия търговец! Следващата година ще дойда пак. Довиждане!

Децата замахаха с ръце и колелата затропаха по калдъръма. Роули отново подхвана песента си. Туутс доволно се сви на кълбо на капрата. Бес трополеше бодро с копита. Ласи тичаше безучастна отзад. Радваше се, че продължаваха пътя си. Не обичаше спиранията по селата, не се радваше и на представленията, в които имаше толкова малко участие. Не беше като Туутс, която се наслаждаваше на номерата си и с нетърпение очакваше всяко ново представление. Туутс беше родена циркова артистка. Ласи обаче не беше от нейната порода.

Роули Палмър знаеше това. Погледът му беше устремен към Туутс, която мирно дремеше.

— Да, тя е много изискано куче и кой знае откъде идва, но никога няма да се труди усърдно като теб, миличката ми.

Туутс му отговори с доволно ръмжене, което изразяваше същото като размахването на опашката.

Роули довърши вечерята си и се приготви отново да тръгне на път.

— Да, знам. Не ти се иска да тръгнем отново — обърна се той към Бес. — Но ни предстои дълъг път и трябва да изменим поне част от него. Още е светло.

Роули погледна към небето. Луната светеше ярко, въздухът обаче беше необичайно свеж.

— Задава се чудесно временце, ако наистина разбирам нещо от това — а след него ще дойде зимата и ще трябва да се връщаме вкъщи. Точно затова трябва да увеличим малко парата и да изменим още известно разстояние тази нощ.

Той изкара колата на пътя и скоро копитата на Бес зачаткаха равномерно по чакъла. Туутс спеше дълбоко на капрата. Щастлива, че

е отново на път, Ласи тичаше след колата.

Роули пресмяташе на ум. Още четири часа път, и щяха да стигнат до едно много удобно място за лагеруване край гората Ейпдън. Времето се застудяваше и една чаша горещ чай пред пламтящия огън щеше да му дойде много добре. А после право в леглото, за да стане сутринта още с първите слънчеви лъчи и да продължи пътя си.

ДВАДЕСЕТА ГЛАВА

ЕДНО СМЕЛО СЪРЦЕ И ЕДНО СБОГУВАНЕ

Двама мъже вървяха по пътя, скрити в сенките на дърветата.

— Ако не ти се ще, Сникърс, знаеш какво можеш да направиш!

Мъжът, който каза това, беше едър и груб. Широките му рамена опъваха памучния жакет. Кръглата шапка беше нахлупена над бруталното лице. Човекът, с когото разговаряше, беше дребен, с остри черти. На края на дългия му нос висеше кристална капчица и не се махаше, колкото и да подсмърчаше мъжът.

— Ти ще ме побъркаш, Сникърс, направо ще ме подлудиш с мърморенето си. Аз ти позволявам да бъдеш мой приятел, да се движиш с мен, правя всичко, за да можеш да живееш богато и пребогато, а как ми се отплащаш ти? През цялото време мърмориш и мърмориш. Уморен си, краката те болят, студено ти е! По дяволите...

— Майчице, Букълс, я виж там!

Грамадният мъж прекъсна речта си и погледна в посоката, която му сочеше другият. В мрака проблясваше ивица светлинка. Букълс бавно прокара ръка по устата си. После се огледа. Намери един голям клон в края на пътя, отвори ножа си и взе ожесточено да дялка страничните клонки. Когато свърши, опита тоягата на ръката си. Сникърс направи същото.

Двамата не бяха казали нито дума. Букълс само даде знак с глава и мъжете безшумно се запромъкваха по шосето. След пет минути се скриха в един гъсталак. Миризмата на запален огън повя право в лицата им.

— Търговецът на грънци Палмър — пошепна Сникърс, след като разчете надписа на фургона. — Този проклет пътуващ измамник!

— Измамник — отговори като ехо Букълс. — Значи ги носи със себе си.

— Точно така, Букълс, със сигурност ги носи със себе си. Такива хора не ги оставят никъде.

— Да вървим! — Букълс се надигна и бавно запълзя напред. Ала преди да е направил и десет крачки, тишината на нощта бе разкъсана от дълбокия, гърлен лай на куче, което бе подушило опасността.

— Той има куче — прошепна ужасено Сникърс.

— Какво ме е грижа! — изръмжа Букълс.

Сега, когато вече не можеха да се крият, той скочи на крака и дръзко закричи към полянката и към огъня, разпален в малкия мангал.

— Не пускай кучето, приятел. Всичко е наред. Нищо няма да ти сторим — извика Букълс.

Когато пристъпи към огъня, Ласи залая. Той я заплаши с тоягата, но тя отскочи настрана. Роули опита да я хване, но тя се изплъзна от ръцете му. Изръмжа и застана в края на осветеното от пламъците място. Сега и Туутс залая пискливо и шумът стана невъобразим.

— Тихо! — заповяда Роули. — Замълчете и двете!

Лека-полека лаят утихна. Букълс се ухили и чу как Сникърс се размърда зад него.

— Правилно, приятел — продължи Букълс с тон, който му се струваше любезен и обезоръжаващ. — Какво си сложил на огъня, чай ли? Ама това е прекрасно! Не би ли отделил глътчица — две, за да стоплиш двама бездомници, които са тръгнали да си търсят работа?

Той направи още една крачка напред и се усмихна. Роули, който седеше на един пън, се надигна. Думите на Букълс не можеха да го измамат. Той знаеше отдавна какви са хората, които се срещат по тези усамотени места. Ненаправно беше пътуват толкова години сам и се беше научил да различава искрените от неискрените.

— Какво, не искаш ли? — изкрещя Букълс.

Той скочи между Роули и колата, към която търговецът се беше опитал да се оттегли. Размаха заплашително тоягата, отказал се от всяка преструвка.

— Я да видим къде си ги скрил — продължи с измамна кротост той. — Ако си добричък и се разделиш с паричките, без да ни създаваш трудности, няма да ти сторим нищо, нали, Сникърс?

— Не, разбира се, че няма да му сторим нищо.

— Точно така. Ако обаче се противиш, ще се наложи да действаме доста по-грубо. Я да видим къде си ги скрил!

— Добре, ще ви ги донеса — започна Роули, но рязко прекъсна думите си и направи огромен скок към колата. В ръката му внезапно се

появи тояга, също така здрава и дебела като тази на Букълс. Опря гръб на колата и плю на ръцете си. Не каза нито дума, но не беше и нужно.

— Значи си решил да се биеш, а? — изръмжа Букълс. — Добре тогава!

Той замахна с тоягата си и се нахвърли върху търговеца. Роули отрази удара, замахна на свой ред и улучи пищяла на грамадния мъж. Букълс изрева от болка.

— Напред, Сникърс, какво стоиш там. Мини му от другата страна, проклети страхливецо!

Двамата мъже се хвърлиха заедно върху плячката си и Роули, опрян на колата, се опита да не ги допуска твърде близо до себе си. По главата и раменете му се посипаха силни удари. Беше безпомощен.

Разбрал, че е в безизходица, той погледна към Ласи, която стоеше от другата страна на огъня и лаеше.

— Ела тук! Дръж! — изрева той.

Ласи се стрелна напред като светкавица, после изведнъж се хвърли върху големия мъж. Той се обърна бързо и стовари тоягата си върху нея. Ударът я улучи по рамото и тя едва не се претърколи. За секунда мъжете престанаха да се бият и двамата нападатели се обърнаха към кучето. То стоеше неподвижно и ги гледаше.

У Ласи се бореха различни чувства, но надделя едно.

Отново се беше озовала срещу мъже, чиито ръце ѝ причиняваха зло. Те се протягаха надалеч, нананяваха я, причиняваха ѝ болка. Ръцете им щяха да посегнат към нея, да я заловят и затворят. Трябваше да избягва такива хора. Така беше постъпвала винаги досега. Едно куче трябваше да стои по-далече от хората и да не се мярка много пред очите им.

В този момент Букълс направи крачка към Ласи и вдигна тоягата си.

— Махай се! — изкреця той. — Докато не съм те фраснал пак!

Ласи се отдръпна назад, обърна му гръб и изчезна в близките храсти. После безшумно се заизкачва по склона, който водеше към гората.

Букълс се обърна към Роули.

— Ама ти си имал страхотно куче! — изрева той. — Виждаш ли, приятелче, дори най-добрият ти другар те напусна. Дяволски добро

куче, няма що. Хайде, дай ни парите без повече приказки и ще забравим случилото се.

Роули, който беше проследил с болка изчезването на Ласи в гората, разбра, че трябва да се бие сам. Плю отново в шепите си и изпъна рамене.

— Елате и си ги вземете! — отговори упорито той.

Мъжете се втурнаха отново напред и замагнаха с тоягите си. Движеха се в полукръг, огрени от пламъците на огъня. Бяха разбрали, че търговецът не е някой слабак, а и тъй като стоеше с гръб към колата, можеше да държи малкото пространство пред себе си свободно.

Докато господарят ѝ се биеше, отразяваше страшните удари и умело им отговаряше, малката, вярна Туутс тичаше като обезумяла насам-натат, лаеше пронизително и му помагаше, доколкото можеше.

За съжаление кученцето не можеше да стори почти нищо — беше направо смешно как се стрелка напред с писклив лай, като малко бяло вързопче, кипящо от енергия.

Решена на всичко, тя се хвърляше срещу нападателите и най-после успя да забие острите си зъби в глезена на грамадния Букълс.

След миг на изненада мъжът се отърва от кученцето с един-единствен яден ритник.

— Проклет плъх! — изсъска вбесено той.

Туутс отново се вкопчи в крака му и този път Букълс вдигна тоягата си. Стовари я с все сила върху гърба на кученцето, малкото тяло се претърколи няколко пъти и падна безжизнено в храстите.

Роули изрева от ярост като видя това, хвърли се напред и безумното му нападение накара мъжете да отстъпят. Тоягата му свистеше във въздуха и за миг изглеждаше, че ще успее да ги надвие.

Мъжете бяха принудени да отстъпят, но това не трая дълго. В гнева си Роули бе забравил всяка предпазливост и бе напуснал защитеното си място пред колата. Сега беше изложен на нападение от две страни. Букълс, който не бе останал пощаден от дебелината на тояга на търговеца, се възползва от невниманието на Роули и с един яростен удар по раменете го свали на колене. Докато се изправяше, Роули прикри главата си с ръката, в която стискаше тоягата. Усети удар отзад, обърна се светкавично, сграбчи Сникърс и увисна на него. Намерението му беше да използва единия мъж като щит срещу другия докато главата му се избистри. Усети как по челото му се стича топла

кръв и капе в лявото му око и разбра, че е получил сериозна рана на главата.

Когато Букълс я заплаши с тоягата, Ласи се скри в храсталака и побърза да се отдалечи от огъня. Без да съзнава какво прави, тя пое обичайния си курс на юг.

Знаеше, че е длъжна да продължи пътя си, но докато вървеше напред, не усещаше обичайното спокойствие, което я завладяваше винаги, когато поемаше в желаната посока. Нещо не беше наред.

Изведнъж тя спря и се обърна назад. Огънят почти не се виждаше през дърветата, но ясно чуваше крясъците на мъжете и лаенето на Туутс. Пискливият лай на малкото кученце я викаше обратно по-силно от всичко друго. Той беше сигнал за тревога, зов, пълен с гняв и мъка.

Ласи се обърна и се плъзна безшумно през храстите. Когато стигна до края на пътя, лаят на Туутс замлъкна изведнъж. Ласи видя мъжете да се люлеят насам-натам пред собствените си огромни сенки. Видя и как Роули рухна на земята.

Две противоречиви сили се бореха у нея — едната я принуждаваше да остане далече от двамата мъже, другата обаче я тласкаше да защити новия си дом. Защото колата и огънят бяха станали за нея нещо като дом. Този инстинкт беше по-стар — инстинкт, който идваше много, много отдалеч, от предците ѝ. Плахостта ѝ от хората беше по-скорошна, тя бе започнала да я проявява едва през последните месеци. Старият инстинкт победи. Никога през живота си не беше нападала хора, не беше и жадна за кръв. Но сега, когато трябваше да решава, не се поколеба, нито прояви предпазливост. Издаде заплашителен, грозен лай, от гърдите ѝ се изтръгна дълбоко ръмжене. Козината ѝ настръхна и тя се стрелна надолу по склона.

Първото, което разбойниците видяха беше ярко кълбо козина, което профуча като светкавица през осветеното от огъня място. Ласи прелетя над мангала и хласна Букълс в гърдите. Силата на първото нападение го свали на земята. Ласи не спря нито за миг. Изскочи от светлия кръг и щом стигна пред храсталака, се обърна и нападна от

друга посока. Профуча покрай Сникърс, който още се извиваше в яката хватка на Роули, и зъбите ѝ се впиха в крака му.

Ласи толкова се беше засилила, че зъбите ѝ се забиха дълбоко в прасеца на мъжа и нощта се огласи от болезнен вик.

След като обезвреди единия противник, тя се насочи отново към Букълс.

— Аха, значи си се върнала — изскърца със зъби мъжът.

Смятайки, че Ласи ще го нападне по същия начин както преди, той замахна с тоягата. Оказа се обаче, че е подценил кучето. Ласи се сви, за да избегне страшното оръжие, и профуча покрай нападателя, като на минаване одра прасеца му. Стигна чак до края на полянката, върна се и отново нападна. Всеки път, когато изскачаше в осветения от огъня кръг, острите ѝ нокти оставяха кървави следи по краката на двамата негодници. Ласи владееше отлично тактиката на колитата. След всеки допир с противника тя се скриваше в сянката на близките храсти, обръщаше се и подновяваше нападението от друга посока.

Роули ѝ подвикваше ободрително и тоягата му се стоварваше с нова енергия върху гърбовете на двамата разбойници. Подгони ги по полянката и около огъня. Скоро навсякъде, накъдето се втурваха обезумелите от ужас мъже, на пътя им се изпречваше трицветно чудовище. То изникваше внезапно от мрака, раздираше краката им с ноктите си и изчезваше, преди да се успели да вдигнат тоягите си срещу него. Понякога им се струваше, че се бият срещу две или три кучета, защото в която и посока да се обърнеха, към тях се втурваше по един звяр.

Срещу тази тактика мъжете бяха безпомощни. Накрая, изтощени и победени, двамата минаха в отстъпление. Сникърс беше първият, който се втурна да бяга, без дори да помисли за спътника си. Призракът, който бе разранил краката му, го изпълваше с ужас. Паниката му беше толкова силна, че се хвърли слепешком към близкия храсталак. Скоро зад него се чу шум. Букълс също се беше втурнал да спасява кожата си, без да обръща внимание на посоката, стига тя да го отведе по-далеч от страшния неприятел, който достигаше целта си с безпощадна точност и в същото време оставаше неуловим.

Изведнъж в мрака се издигна страшен, нечовешки вик. Сникърс се сви от ужас. След малко чу гласа на търговеца:

— Ела тук! Остави го да избяга. Не, че не си е заслужил онова, което получава, но не искам да го убиваш. Ела тук!

Сникърс хукна да бяга. Беше останал сам, без приятел. Нямаше никакво желание да види отново Букълс, който непременно щеше да го обвини, че го е изоставил в момент на отчаяна нужда. Нямаше желание също да се срещне отново с търговеца или кучето му.

Който пътува сам, реши Сникърс, пътува най-бързо. Веднъж взел решение, той тръгна в западна посока и повече не се обърна.

Останал сам край огъня, Роули Палмър коленичи край бялото телце на Туутс. Изпънала крака, Ласи стоеше до него и го побутваше с муцуната си.

Роули седя така много дълго, без да се помръдне. В главата му изникваха все нови и нови картини — спомени за дните, когато малкото кученце беше единственият му спътник.

Най-после мъжът се изправи, отиде до колата и извади една лопата. Трябваше да изкопае гроб на Туутс.

Ласи стоеше на кръстовището. От небето се лееше студен, проливен дъжд. Тя изскимтя тихо и видя как колата спря. Роули се подаде навън и я повика. Ласи повдигна лапите си и сякаш затанцува, но не отиде при него. Роули скочи от капрата и тръгна към нея.

— Ела при мен, Ваше величество — примами я той.

Ласи чу първите думи и пристъпи към мъжа, който беше коленичил в калта на пътя. Той я потупа приятелски, после дълго я милва и гали. Накрая се изправи.

— Е, ще дойдеш ли или не? — попита тихо той. Ласи вдигна глава и отново затанцува на четирите си лапи. Очевидно не желаше да го последва.

— Е, няма нищо — въздъхна мъжът. — Може би така е по-добре. Много ми се иска да тръгна с теб, но стоката ми свършва и трябва да се върна при Марк, за да изкарам зимата. Впрочем, ти не си подходяща за мен и изобщо не можеш да се сравняваш с Туутс. Пък и присъствието ти ще ми напомня за нея. Не че не си добро куче, но... — Ласи улови последните думи и завъртя опашка в знак на съгласие.

— Да, да, ти разбираш много неща, знам. Трябва да ми простиш — отначало помислих, че си страхлива, но се оказа, че съм сгрешил. В

теб има нещо друго и много ми се иска да надникна в главата ти, за да го разбера. Е, не бива да те лаская.

Кучето улови няколко звука, които му напомниха за името му, и излая. Роули поклати глава.

— Това е направо позорно. Ти разбираш човешкия език, но човекът не е достатъчно умен, за да разбере твоя. А пък се смятаме за най-умните същества в природата. Слушай, добричката ми, нали ни беше хубаво да кръстосваме пътищата заедно, а? Сега обаче край. Ще се чувствам самотен, да го знаеш. Без теб — и без Туутс. Винаги съм казвал, че ако един мъж не желае да живее сам, не бива да се захваща с професията на пътуващ търговец. Това трябваше да се очаква. От друга страна обаче, мисля, че не ти тръгна с мен, а по-скоро ми позволи аз да тръгна с теб, докато пътят ни беше общ. А сега — сега ти тръгваш по своите си работи, каквито и да са те.

Ласи не разбра нищо от тези думи. Знаеше само, че гласът на мъжа, който я бе хранил и милвал, звучи топло и успокояващо. Тя близна ръката му.

— Това означава сбогом, нали? — прошепна той. Тогава ти желая много щастие. Върви в мир!

Ласи улови думата „върви“. Върна се на кръстовището и зави на юг. След малко се обърна и видя, че мъжът се е изправил и ѝ маха.

— Върви в мир, желая ти късмет! — извика той.

Роули стоя дълго на кръстовището, загледан след отдалечаващото се куче. Студеният следобеден дъжд шибаше обруленото му лице. Накрая бавно поклати глава, сякаш искаше да си каже, че никога няма да разбере загадката.

Когато загуби Ласи от очи, Роули се върна при колата си. Покатери се на капрата, подсвирна на Бес и продължи пътя си на изток. Ласи беше поела по друг път — на юг. Дъждът мокреше козината ѝ, под бягащите ѝ крака пръскаше кал.

Седмица по-късно Роули все още пътуваше по самотния междуселски път. Но нито пееше, нито крачеше бодро покрай колата. Във въздуха танцуваха едри снежинки.

Роули седеше на капрата, увил коленете си с непромокаемо платнище, копчестото му лице беше сведено към земята. Отпред беше

побелял от снега. Бес препускаше бодро напред и от хълбоците ѝ се вдигаше пара.

— Браво на теб — отбеляза високо Роули. — Знаеш, че скоро ще сме си вкъщи. Радвам се, че се прибираме. Последните дни бяха ужасни. Дъжд, градушка, пак дъжд, а сега и сняг. Този път обикаляхме твърде дълго и ето какво се получи!

Роули продължи да мърмори нещо под носа си, но изведнъж прекъсна монолога си. Мислите му се бяха върнали към кучето, което го беше напуснало на кръстовището.

— Ами да — проговори отново той. — Вече съм си почти у дома. А що се отнася до теб, драга приятелко, надявам се да си намерила онова, което търсеше: вътрешен мир или кой знае какво друго. Но където и да си, надявам се там да е топло, сухо и уютно. Понякога ми се иска да те бях затворил в колата и да те бях довел тук. Но тогава не ми даваше сърце да го сторя, защото не исках друго куче след Туутс. Може би някой ден ще си взема, но не сега, не точно сега. Тя ми беше вярна до смърт, малката Туутс, и никое куче не може да бъде по-вярно от нея. Но може би ти също си имаш нещо, на което си вярна, кой знае. Затова ти желая късмет и се надявам, че не си много по-далече от дома си, отколкото аз от моя. Ето, че стигнахме, Бес. Това е Туелф Корнърс. Ще се приберем навреме, за да пием чай с Марк.

Бес ускори ход и колелата радостно заскърцаха.

Докато Роули приближаваше дома си, Ласи продължаваше да тича в тръс на юг, на много, много километри от него.

Трябваше да прекоси едно високо разположено мочурище, над което виеше силен вятър. Снежната буря се носеше по петите ѝ и гъстата козина на хълбоците ѝ се развяваше на пухени кълба.

Беше ѝ много трудно да върви. Снегът ставаше все по-дълбок и тя трябваше да напегне до крайност преуморените си мускули, за да вдига лапите си след всяко загъване в снега. Най-после се олюля и падна. Сви се на кълбо и започна да гризе ледените висулки, които се бяха образували между пръстите ѝ. Направи нов опит да преодолее препятствието, но снегът беше твърде дълбок. Започна да отъпква прясната, както правят конете, изви се като дъга и скочи напред, но само след няколко крачки усети смъртно изтощение.

Ласи застана с наведена глава, изпъшка тежко и дъхът ѝ се издигна като бял облак към небето. Вдигна глава и изскимтя — но

снегът си остана там. Подскочи отново, изпъна се и направи опит да се прехвърли през снежните преспи. Скоро отново спря, защото нямаше повече сили да върви.

След малко вдигна глава и нададе висок вой — воят на заблудилото се, мръзнецо и безпомощно куче. Дълъг, пронизващ вой, който се понесе над блатистата местност и сякаш надви воя на бурята и падащия мрак.

Снегът заглушаваше всеки звук. На километри наоколо нямаше никой. Мястото беше бесплодно и затова безлюдно. Дори ако някой беше посмял да излезе в такова време, оставаше съмнително, че ще чуе задушения от снега вик за помощ.

Изтощена до смърт, Ласи се отпусна в една падина. Снегът продължаваше да се сипе на парцали и скоро я покри цялата. Беше толкова хубаво да си почине малко под тази бяла, топла покривка.

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

У ДОМА

Прав беше Сам Караклоу, когато през пролетта обясни на сина си Джо, че пътят от Грийнал Бридж в Йоркшир до имението на херцог Рюдлинг в Шотландия е много, много дълъг. Толкова дълъг, колкото е и обратния път от Шотландия до Йоркшир — около шестстотин километра.

Това е разстоянието, когато човек пътува с влак или по най-преките пътища. Колко ли километра обаче изминава животното, което трябва да заобикаля появилите се на пътя му препятствия, да се придвижва напред като често се обърква, завива и обикаля, докато най-после намери верния път?

Ласи беше преодоляла повече от хиляда километра, все през места, които не беше виждала никога дотогава, а и не разполагаше с нищо, което да я насочи в правилната посока, освен с непогрешимия си инстинкт и с желанието да се върне у дома.

Да, стотици и стотици километри, планини и долини, високи плата и мочурища, ниви и горски пътеки, клисури и безброй реки и потоци; сняг и дъжд, мъгла и слънце; телени мрежи, коприва и тръни, чакъл и скали, които израняваха до кръв лапите ѝ кой можеше да очаква, че кучето ще излезе победител над всичко това?

И все пак, макар че много не вярваше в чудеса — дълбоко в сърцето си Джо Караклоу знаеше, че това ще се случи: по някакъв чуден, необясним начин неговото куче щеше да се върне и един следобед щеше да го чака пред училищната врата. Всеки ден, когато уроците свършваха, погледът му неволно се устремяваше към мястото, където по-рано седеше Ласи. И всеки ден мястото беше празно и Джо Караклоу си тръгваше към къщи, бавно и тромаво, както вървяха хората по тези места.

Винаги, когато часовете свършваха, Джо се подготвяше — втълпяваше си, че му е все едно, че вече са минали твърде много седмици, че не бива да вярва в невъзможното. И въпреки цялата

безнадеждност продължаваше да се надява. Но мина още време и, макар и много бавно, надеждата започна да умира.

Надеждата на човека може да умре, но не и тази на животното. Докато е живо, животното се надява и вярва. Затова, когато един ден Джо Караклоу прекоси училищния двор и излезе навън, не можа да повярва на очите си. Разтърси глава, примигна и разтърка очи, защото беше уверен, че сънува. Но тя беше там, неговата Ласи, и тъкмо правеше последните крачки към вратата на училището!

Джо застина на мястото си, защото кучето изглеждаше неузнаваемо — ходенето сякаш изтръгваше и последния въздух от дробовете му, главата и опашката почти докосваха паважа. Всяка крачка напред изискваше ново напрежение. Ласи повече пълзеше, отколкото вървеше. Но се придвижваше напред, крачка след крачка, и най-после стигна обичайното си място пред портата. Отпусна се на земята и замря.

Едва тогава Джо се опомни. Даже ако беше сън, трябваше да направи нещо. Той се втурна като безумен през двора и се хвърли на колене. И тогава, когато ръцете му се заровиха в гъстата козина, разбра, че е истина. Кучето му беше дошло да го вземе от училище!

Но какво куче — къде беше изчезнало достойното за първа награда коли с блестяща като коприна трицветна козина, с радостно вирнати уши и гордо вдигната стройна муцуна със съвършена линия? Не, това не беше кучето, чиито очи оглеждаха внимателно училищния двор и което скачаше и надаваше радостен лай, за да го поздрави с добре дошъл. Кучето, което днес лежеше в калта пред него, се опитваше да вдигне глава, но не успяваше. Опита се да размаха опашка, но тя беше толкова разрошена и набита с тръни, че не се помръдваше. Това куче не можа да направи нищо друго, освен да изскимти едва чуто, за да покаже, че е щастливо. То знаеше, че инстинктът, който в продължение на много дни го беше тласкал напред, е удовлетворен. Беше стигнало до целта. Беше дошло навреме за срещата пред училището и усещаше нежната милувка на ръцете, които толкова отдавна не го бяха докосвали.

Пред службата по труда стояха Джен Купър и още няколко безработни миньори и чакаха времето за чай, за да се приберат по

домовете си.

Джен се разпознаваше лесно, защото дори измежду многото едри йоркширци той беше най-грамадният. Да, казваха дори, че той е най-високият и най-силният мъж в цял Йоркшир. Истински великан, но с меко сърце, а мислите му работеха също така бавно, както езикът му.

Затова и Джен осъзна няколко секунди по-късно от другите, че в селото се е случило нещо извънредно. Видя едно момче, което тичаше надолу по улицата и постоянно се препъваше от бързана. Момчето носеше в ръцете си някакъв вързоп и крещеше възбудено.

Мъжете направиха няколко крачки към него. Когато момчето наближи, чуха какво вика:

— Тя се върна! Тя се върна!

Мъжете се спогледаха, измърмориха нещо под нос и се загледаха във вързоба, който момчето стискаше в ръцете си. Наистина. Кучето на Сам Караклоу се беше върнало у дома. Чак от Шотландия.

— Трябва веднага да я отнеса вкъщи — извика Джо и се запрепъва напред.

Джен Купър излезе напред.

— Дай я тук — рече той. — А ти тичай напред и предупреди родителите си.

Джен пое кучето в силните си ръце — ръце, които можеха да носят десетократно по-голяма тежест от това бедно, изнемощяло животно.

— О, побързай, Джен! — изкрещя момчето и заподскача от вълнение.

— Разбира се, че ще побързам, момче. Тръгвай напред, какво чакаш!

Джо Караклоу профуча надолу по главната улица, направи рязък завой, втурна се в малката странична уличка, където живееше и блъсна градинската врата. Прекоси на един дъх пътеката и нахлу като ураган в къщичката.

— Мамо! Татко!

— Какво е станало, момче?

Джо спря като закован. Не можеше да си поеме дъх, задушаваше се от вълнение. А после думите рукнаха като порой от устата му.

— Ласи се върна! Ласи се върна!

Той отвори вратата и Джен Купър, който трябваше да сведе глава, за да не се блъсне в рамката, отнесе кучето до камината и го положи върху килимчето.

Много неща се случиха тази вечер и Джо Караклоу щеше да ги запомни до края на живота си. Никога нямаше да забрави израза, пробягал по лицето на баща му, който пръв коленичи до кучето, което толкова години беше наричал свое. Ръцете му се плъзнаха по измършавялото тяло. Джо проследи с поглед майка си, която се беше заела да шета из кухнята, не както по-рано с мърморене и караници, а с някаква плашеща деловитост. Тя разпали бързо огъня, разтвори кутия кондензирано мляко в топла вода, коленичи, вдигна главата на Ласи и отвори муцуната ѝ.

Родителите му не казваха нито дума. Изглеждаше, сякаш напълно са го забравили. Двамата посвещаваха цялото си внимание на кучето, толкова съсредоточени, че сякаш се бяха пренесли в друг свят.

Джо стоеше и гледаше как баща му лъжичка по лъжичка налива топлатата течност в устата на Ласи, и стисна здраво зъби, за да не извика, когато видя как млякото капе и се разлива по килима, защото кучето не беше в състояние да преглъща. Видя как майка му стопли едно одеяло и уви изстиващото тяло. Проследи със затаен дъх как двамата отново и отново се опитваха да я нахранят. Накрая бащата се изправи с усилие.

— Няма смисъл, майко — проговори тихо той.

Много въпроси и отговори си размениха родителите му, макар и само с очи.

— Белодробно възпаление — промърмори най-после бащата. — И е толкова изтощена...

Двамата постояха малко и сякаш усилено размишляваха. Внезапно майката се раздвижи и отново стана делова и забързана както винаги.

— Няма да се предам! — извика сърдито тя. — Не, аз просто няма да се предам!

Издаде енергично устни напред и, сякаш това решаваше всичко, отиде до камината и свали от перваза ѝ една ваза. Обърна я и я изтърси в ръката си. Шепата ѝ се напълни с медни монети. Без да каже дума, тя

ги подаде на мъжа си — не беше нужно да му обяснява за какво ги е предназначила. Сам Караклоу обаче ги гледаше втренчено и не помръдваше.

— Върви, моля те, върви — подкани го тя. — Спестявах ги за черни дни...

— Но нали трябваше...

— Тихо! — прекъсна го строго жената.

Очите ѝ се отместиха към момчето и Джо разбра, че за първи път от един час родителите му са осъзнали присъствието му. Баща му го погледна, после отмести поглед към парите в ръката на майката и накрая погледна кучето. Изведнъж грабна парите, нахлупи шапката си и се втурна навън. Когато се върна, носеше яйца и малка бутилка бренди, все скъпи и редки неща в тяхното домакинство.

Джо седеше и гледаше. Майка му разби яйцата и ги смеси с брендито. Баща му приклепна пред кучето и започна да му дава с лъжичка от сместа. След няколко напразни опита майката изфуча сърдито. Взе лъжичката от ръката на бащата, сложи главата на кучето в скута си, разтвори челюстите и изля малко от течността в устата му. При това масажираше съвсем леко гърлото на животното — отново и отново, докато кучето най-после преглътна.

— А — а-а-х!

Този дълъг, тържествуващ вик излезе от устата на баща му. Огънят в печката позлатяваше косата на майка му, която продължаваше да седи на килима и да подкрепя главата на Ласи, да масажирва гърлото ѝ с леки, нежни движения и да я успокоява с меки гърлени звуци.

Джо не помнеше какво се случи по-нататък, остана му само някакво смътно усещане, че са го отнесли в леглото в необичайно късен час.

Когато на сутринта слезе долу, баща му седеше на стола си, майка му отново беше коленичила на килима, огънят пращеше весело. Кучето, увито в няколко одеяла, не помръдваше.

— Тя... мъртва ли е? — попита задавено Джо.

Майка му направи опит да се усмихне.

— Тихо — прошепна тя. — Ласи спи. А аз би трябвало да ви направя закуска, но съм напълно изтощена. Само да можех да изпия чаша силен чай...

Тази сутрин — колкото и невероятно да изглеждаше — баща му стана и приготви закуската. Възвари водата и заля чая, наряза хляб. А майка му седеше в люлеещия се стол и чакаше да ѝ поднесат чай.

Същата вечер, когато Джо се върна от училище, Ласи още лежеше там, където я беше оставил сутринта. Много му се искаше да седне до нея и да я помилва, но знаеше, че болните кучета е най-добре да се оставят на спокойствие. Цяла вечер седя до печката, без да откъсва поглед от Ласи, която лежеше неподвижно и слабото дишане беше единственият знак, че е жива. Не му се лягаше, но майката настоя.

— Не се тревожи, вече нищо не може да ѝ се случи — произнесе укорно тя. — Хайде, лягай си. Спокойно, вече нищо не може да ѝ се случи.

— Сигурна ли си, че ще се оправи, мамо?

— Нали виждаш! Не изглежда по-зле.

— Все пак сигурна ли си, че ще се оправи?

Жената въздъхна нетърпеливо.

— Разбира се, че съм сигурна. А сега си иди в стаята и заспивай.

Джо си легна, изпълнен с доверие към родителите си.

Това беше първият ден, а ето какво се случи след около седмица: Джо се върна от училище и се затича право към камината и Ласи, която все още лежеше там, направи леко движение, което трябваше да бъде приветствено размахване на опашка.

След още няколко дни, докато майката на Джо приготвяше млякото, Ласи се размърда и макар че се олюляваше успя да се изправи на крака. Когато поставиха купата пред муцуната ѝ, тя сведе глава и започна да се храни сама, а хлътналите ѝ хълбоци трепереха.

А накрая дойде и денят, когато Джо за първи път се сети, че неговото куче — въпреки всичко — няма право да остане в дома им. Къщата отново се огласи от протести и караници, отново майка му извика ядосано:

— Никога ли няма да настъпи мир в тази къща?

Дълго, след като Джо си легна, в кухнята се чуваха гласове — ясният глас на майка му ту се извисяваше, ту стихваше до шепот, а гласът на бащата оставаше все същият, равен и упорит:

— Даже ако се съгласи да ни я продаде, откъде ще взема пари да я платя? Откъде ще намеря пари? Знаеш, че няма да съберем толкова.

Бащата на Джо Караклоу беше изградил живота си според прости, ясни принципи. Когато имаше работа, мъжът трябваше да работи с всички сили и да получава съответното възнаграждение. Когато отглеждаше куче, трябваше да го прави колкото се може по-добре. Когато имаше жена и деца, трябваше да се грижи за тях колкото се може по-добре.

Този безработен миньор никога не прибягваше до лъжи, за да се измъкне от някоя неприятна ситуация. Като повечето прости хора той виждаше нещата в черно и бяло. Да се лъже, да се мами и краде — това беше нередно, а и той не умееше да върши такива неща. Основните принципи на живота му никога не се променяха:

— Честният си остава честен — казваше обикновено той.

Беше му станало навик да се изразява така.

— Почтеният си е почтен. — Или: — Измамата си е измама.

Случаят с Ласи обаче не се побираше в тези прости и ясни принципи. Той беше продал кучето, бе взел парите и ги беше изхарчил. Следователно Ласи вече не беше негова и този факт не можеше да се промени, колкото и да го обсъждаха.

Но имаше и нещо друго — той имаше семейство и трябваше да живее с него. А когато една жена започне да спори, тогава...

На следващата сутрин, когато Джо слезе за закуска, баща му се покашля и заговори така, сякаш повтаряше наизустена през нощта реч, докато майка му бъркаше овесената каша, здраво стиснала устни.

— Джо, момчето ми, ние решихме — искам да кажа, майка ти и аз — да оставим Ласи тук, докато се възстанови напълно. Това е правилно решение, защото съм твърдо убеден и вярвам, че никой няма да се грижи за нея по-добре от нас. Това е почтено. Но когато се оправи, тогава... Не ни мъчи, момче! Има достатъчно други неща, които ни създават грижи. Затова не ни мъчи повече, приеми положението като мъж... и бъди доволен, че ще бъде с теб поне известно време.

За Джо Караклоу понятието „известно време“ означаваше върволица от дни, които преминават с жестока бързина и свършват, преди да си се усетил. И ето че една сутрин, когато Джо Караклоу тръгна на училище, откъм улицата долетя мощен, гръмовит глас. Момчето се обърна като ужилено и видя в спрелия наблизо автомобил един представителен стар господин и едно момиче, чиято буйна коса с

цвят на лен беше нападала по раменете. Старият мъж с рошави бели мустаци размаха огромния си бастун, сякаш заплашваше с него колата, шофьора и целия свят, и изкрещя:

— Здравей, момче, здравей! Да, на теб говоря, малкия! Дженкинс, спрете за момент това вонящо чудовище! Ей, Дженкинс! Ей! Нито един разумен човек не е в състояние да си обясни защо престанаме да използваме коне. Страната загива, това е то! Ела тук, момче! Ела тук, чуваш ли!

За миг Джо помисли да избяга — да направи нещо отчаяно, за да се отърве от всички онези неща, които толкова го плашеха. Помоли се да стане някакво чудо, което да го избави от неизбежния разговор. Ала във вените на Джо течеше кръвта на мъже, които мислят бавно, вкопчени в прости идеи, понасят търпеливо негодите на живота и никога не бягат просто ей така. Затова и Джо остана на тротоара, тих и замислен, а като си припомни добрите маниери, на които го беше учила майка му, отговори:

— Да, господине?

— Ти си синът на... онзи там, как се казваше, нали?

Джо погледна момичето. Беше го виждал много отдавна, когато отиде да затвори Ласи в кучкарника на херцога. Лицето ѝ днес не беше румено като неговото, а изглеждаше много бледо. На слабата ръка, с която се беше уловила за колата, ясно изпъкваха сини вени. Джо си помисли, че малко коледен пудинг би ѝ се отразил добре.

Момичето също го гледаше. Някакво неопределено чувство го накара да изправи гордо глава.

— Баща ми е Сам Караклоу — отговори твърдо той.

— Знам, знам — изгърмя нетърпеливо старият мъж. — Никога не забравям имена. Никога! Познавах всеки човек в това село. Сега обаче сте станали твърде много — младото поколение се плоди като скакалците. Но мога да се закълна, че всички заедно не струват колкото един-единствен от старите. Цялото днешно общество не струва. Да, младото поколение...

Той спря, защото момичето до него го подръпна за ръкава.

— Какво има? Хм? О, да. Точно за това щях да заговоря. Къде е баща ти, момче? В къщи ли си е?

— Не, господине.

— А къде е?

— Отиде в Алърби, господине.

— В Алърби ли? Какво ще търси там?

— Един колега казал няколко добри думи за него на шефовете на строежа и татко отиде да види дали няма да му дадат някаква работа.

— О, да... да, естествено. Кога ще се върне?

— Не знам, господине. Мисля, че за чая.

— Говори по-високо! Значи, няма да се върне преди чая? По дяволите! Е, тогава ще мина отново към пет. Кажу ми да си стои въщи и че желая да говоря с него. Много е важно. Кажу ми да ме чака.

След миг колата се скри зад завоя и Джо забърза към училище. Утрото се влачеше едва-едва. Минутите в класната стая пълзяха, а часовете минаваха непоносимо бавно. Джо имаше само едно желание — най-после да стане обед. Когато мъчителните часове се изнизаха, той хукна към къщи и се втурна задъхано в стаята.

— Мамо, мамо!

— За Бога, Джо, не блъскай така вратата! Затвори я внимателно. Човек може да си помисли, че си израсъл в обор. Какво е станало?

— Мамо, той ще дойде да си вземе Ласи!

— Кой ще дойде?

— Той, херцогът... Ще дойде и...

— Херцогът ли? Откъде, за Бога, може да знае, че тя...

— Не знам. Тази сутрин ме спря на излизане оттук. Каза, че ще дойде за чая...

— Ще дойде тук? Сигурен ли си?

— Да! Каза, че ще намине към пет. О, мамо, моля те...

— Млъкни, Джо! Не започвай пак. Забранявам ти!

— Мамо, трябва да ме чуеш, моля те!

— Ти не разбра ли? Казах ти...

— Не, мамо. Помогни ми, моля те!

Жената погледна сина си и от гърлото ѝ се изтръгна дълбока въздишка, в която се смесваха нетърпение и огорчение. После отчаяно вдигна ръце.

— Ох! Велики Боже! Никога ли няма да настъпи мир в тази къща? Никога ли?

Тя се отпусна на стола си и сведе глава към пода. Момчето пристъпи към нея и докосна ръката ѝ.

— Мамо, направи нещо, моля те — прошепна то. — Не можем ли да я скрием? Той ще дойде в пет. Поръча ми да кажа на татко, че ще дойде в пет. О, мамо...

— Не, Джо. Татко ти няма...

— Защо не го помолиш? Моля те, мамо, моля те, поговори с него...

— Джо! — прекъсна го сърдито майката. После гласът ѝ отново стана търпелив. — Не, Джо, няма смисъл. Престани да се молиш. Баща ти не иска да лъже. Трябва да уважаваме това. Каквото и да се случи, той няма да лъже, никога.

— Само един-единствен път, мамо!

Жената поклати тъжно глава, седна до огъня и се загледа в пламъците. Синът ѝ направи още една крачка към нея и докосна голата ѝ ръка.

— Моля те, мамо. Само този път. Една малка лъжа няма да му навреди. Аз ще му се отблагодаря, вярвай ми. Непременно ще го направя!

Джо говореше без да спира.

— Ще се отблагодаря и на двама ви. Като порасна, ще си потърся работа. Ще спечеля много пари. Ще му купя всичко, каквото иска — и на теб, разбира се. Ще купя и на двама ви най-хубавите неща, само ако ти... Моля те, мамо, моля те!

И изведнъж, за първи път в това тъжно време, Джо Караклоу се почувства дете. Момчешката грубост изчезна, сълзи задавиха гласа му. Майката чу хълцането, потупа го по ръката, но не го погледна. Изглежда, бе почерпила мъдрост от магията на огъня, защото заговори бавно:

— Не, не, Джо — успокои го меко тя. — Не бива да избухваш така. Трябва да се научиш, че в живота не е редно да се стремиш към нещо с такава сила, с каквато ти сега желаеш Ласи. Това не води до нищо добро.

При тези думи тя усети как ръката на сина ѝ трепери от нетърпение. Гласът му прозвуча високо и ясно:

— Ти не разбираш, мамо. Ти просто не разбираш. Не аз искам да я имам. Тя е тази, която иска да остане при нас. Тя не може да живее без нас. Затова е изменила целия този дълъг път. Тя не иска да стои при други хора, само при нас.

Най-после госпожа Караклоу вдигна очи към момчето си. Погледна го право в лицето — то беше изкривено от плача, сълзите все още се стичаха по бузите му. Макар че не беше съумял да се овладее и се държеше като дете, в този момент ѝ се струваше по-възрастен от всякога. Сякаш времето беше направило огромен скок и тя видя в своя собствен син бъдещия мъж.

Майката гледаше момчето си. Устните ѝ бяха стиснати в тънка линия. След малко се изправи.

— Ела да хапнеш, Джо. После се върни в училище и бъди спокоен. Аз ще поговоря с баща ти.

Майката изправи глава, гласът ѝ звучеше решително.

— Да, непременно ще поговоря с господин Самюъл Караклоу. Веднага щом се върне. Обещавам ти.

В пет часа на същия следобед херцог Рюдлинг слезе от колата си пред градинската врата, ругаещ, мърморещ и в лошо настроение както винаги. А зад вратата стоеше едно едро момче, разкрачило крака, сякаш искаше да му препречи пътя.

— Е, какво, моето момче? Предаде ли поръчката?

— Върви си! — отговори възбудено момчето. — Върви си! Твоето куче не е при нас!

За първи път в живота си херцогът отстъпи назад. В погледа му се четеше истинско слисване.

— По дяволите, Присила — процеди през зъби той. — Това момче не е на себе си. То... то наистина не е на себе си!

— Кучето ти не е при нас. Махай се — продължи енергично момчето и от възбуда премина изцяло на йоркширския диалект.

— Какво говори той? — попита Присила.

— Казва, че кучето ми не било тук. По дяволите, Присила, да не си оглушала? Казват, че аз съм глух, но те уверявам, че го разбирам много добре. Кажи момчето ми, кое от моите кучета не е тук?

Херцогът също заговори на йоркширски диалект, който употребяваше винаги в общуването си с хората от селото. Навик, който срещаше неодобрението на повечето му роднини.

— Хайде, момче, говори! Какво чакаш? Кое от кучетата ми не е тук?

Той пристъпи отново напред и размаха заплашително дебелия си бастун. Джо Караклоу се сви и се отдръпна. Големият стар мъж го плашеше, но момчето нямаше никакво намерение да му позволи да влезе.

— Нито едно от кучетата ти не е тук! — изкрещя грубо той.

Херцогът обаче продължи пътя си. Отчаянието накара Джо да заговори като трескав.

— Не е тук. Не може да бъде тук. Никое куче не би могло да направи това. Никое куче не би могло да измине този дълъг път. Това не е Ласи, това е друго куче, което прилича на нея.

— Майчице мила — изпухтя херцогът. — Не вярвам на ушите си. Къде е баща ти, момче?

Джо поклати глава и лицето му посърна. Вратата на къщичката зад него се отвори, прозвуча гласът на майка му.

— Ако търсите Сам Караклоу, той е в навеса отзад и е прекарал там целия следобед.

— Какво говори това момче? Кое от моите кучета е тук?

— Няма такова нещо. Лъжете се — отговори жената.

— Аз ли се лъжа? — изкрещя херцогът.

— Да. Той не е казал, че едно от кучетата ви е тук. Каза, че не е тук.

— Дявол да го вземе! — изрева херцогът. — Не извъртайте думите ми. — Той изгледа жената с присвити очи и направи още една крачка напред. — Добре, щом е казал, че едно от моите кучета не е тук, ще имате ли добрината да ми съобщите кое точно е кучето, което не е тук. Е? — попита тържествуващо той. — Защо не ми отговаряте?

Джо погледна майка си и видя как тя преглътна, а после се огледа, сякаш търсеше помощ. Устните ѝ бяха здраво стиснати. Херцогът чакаше отговор и гледаше страшно изпод гъстите си вежди. Ала преди госпожа Караклоу да отговори — истина или лъжа — резето скръцна и прозвуча висок и ясен гласът на Сам Караклоу:

— Давам ви честната си дума, че това е единственото куче, което имаме. А сега ми кажете, прилича ли на някое от вашите?

Джо се обърна и застина смаяно, когато видя кучето, застанало до баща му.

Сам Караклоу, йоркширецьт, който знаеше всичко за отглеждането на кучетата, пристъпваше към тях, а по петите го

следваше едно коли — много малко бяха хората, които можеха да се похвалят, че са виждали нещо подобно, а със сигурност не биха искали да го видят още веднъж. Кучето последва стопанина си и послушно седна зад него, което показваше дълга и добра дресировка. Точно така постъпваше и Ласи. Но това куче — беше просто смешно да го сравниш с Ласи, дори и само за миг!

Главата на Ласи беше тясна и аристократична, непознато куче обаче имаше груб, едър череп. Ушите на Ласи стърчаха симетрично и грациозно като две красиви близначета, а едното ухо на непознатото беше усукано, другото пък беше щръкнало по толкова странен начин, че всеки истински любител на колитата щеше да се възмути.

И още: козината на Ласи се преливаше в огненожълто, а това странно куче имаше грозни черни пръски; гривата на Ласи падаше буйна и ослепително бяла, а новото куче имаше белезникави петна, които преминаваха в синкавочерно. Ласи имаше четири бели лапи, а това куче имаше една бяла, две мръсно кафяви и една черна. Опашката на Ласи беше дълга и елегантна, докато опашката на непознатото коли приличаше на нещо допълнително закачено и затова още по-грозно.

Изведнъж Джо Караклоу проумя истината: след като имаше безброй трикове, с които да се прикрият недостатъците на едно куче, можеше да се направи и обратното — да се превърне едно расово животно в грозен мелез. Това не представляваше никаква трудност за човек като баща му, който се славеше в цял Йоркшир като един от най-опитните гледачи на кучета.

В този момент Джо разбра какво е наумил баща му. Просто щеше да попита:

— Кажете ми, това куче прилича ли на някое от вашите?

И херцогът можеше да отговори само едно:

— Не, това куче не е мое. — А този отговор го лишаваше завинаги от правото да предяви някакви претенции към кучето.

Момчето, майката и бащата гледаха стария мъж и дори притаиха дъх, докато той оглеждаше внимателно грозното куче.

Само че и херцог Рюдлинг познаваше номерата на йоркширските продавачи на кучета. Знаеше много неща — твърде много — затова се колебаеше с отговора. Направи още една крачка напред и опрял се на големия си бастун, загледа внимателно кучето. После бавно коленичи и предпазливо протегна ръка. Вдигна предната лапа на кучето и леко я

обърна. Стоя дълго така, оглеждайки кучето с очи, които не си правеха труд да се занимават с изметнатите уши, мръсните петна или безформения череп. Не, очите на херцога огледаха грижливо долната страна на предната лапа, пръст по пръст. Опитният познавач не можеше да не забележи, че месестата част на пръстите е прорязана във всички посоки от полузараснали белези, причинени от тръни и камъни.

След малко херцогът вдигна глава, но не се изправи, само устреми поглед някъде в далечината. Момчето и родителите му стояха и чакаха. Когато най-последна стана и отговори, не употреби йоркширския диалект, а се обърна към Сам Караклоу като джентълмен към джентълмен:

— Сам Караклоу — изрече той, — това не е моето куче. Мога да се закълна, че никога не е било мое. Никога! Нито за миг не бих нарекъл такова куче свое!

После се обърна и тръгна към вратата. Внучката му изтича след него и го дръпна за ръкава.

— Нима не помниш за какво дойде тук? — попита тихо тя.

Херцогът сякаш се сепна и изведнъж стана такъв, какъвто си беше винаги.

— Не говори толкова тихо! Какво каза? — изрева той — О, да, разбира се. Не е нужно да повтаряш, не съм забравил!

Той се обърна към стопанина на кучето и гласът му зазвуча заплашително:

— Караклоу! Караклоу! Къде сте, по дяволите? Защо се скрихте?

— Все още съм тук, господине.

— О, да, да. Разбира се. Наистина сте тук. Работите ли?

— Ами... тя, работата... — промърмори мрачно Сам Караклоу.

— Да, да, попитах дали работите! Имате ли работа? Да или не? — изкрещя херцогът.

— Ами, аз... там ще строят ново шосе... — започна отново Сам Караклоу.

Докато търсеше правилните думи, жена му побърза да му се притече на помощ, както правят всички добри съпруги в Йоркшир — а и в повечето други части на света.

— Мъжът ми засега не работи никъде, но му направиха три или четири предложения, които трябва да се имат предвид. Би могло да се

каже, че сега ги обмисля. Но още никъде не е казал да или не.

— Тогава е най-добре да откаже — и то по-скоро — изпухтя херцогът. — Трябва ми човек за кучкарника. Мисля, че вие, Караклоу... — Погледът му се върна на грозното куче, което послушно седеше зад стопанина си, — ... мисля, че вие знаете много неща за кучетата. Това е всичко! Значи се разбрахме!

— Не бързайте толкова! — извика Сам Караклоу. — Вижте, не ми се иска да мисля, че съм отнел на някого мястото и съм му създал затруднения. Нали разбирате, господин Хайнс не е виновен...

— Хайнс! — изфуча херцогът. — Какво ми говорите за Хайнс! Той е един проклет глупак. Трябваше да го уволня. Та той не различаваше куче от кон. Трябваше да знам, че един лондончанин няма да ръководи кучкарника по вкуса на един истински йоркширец. Затова искам вие да заемете мястото му.

— Това е добре, но има и още нещо — намеси се госпожа Караклоу.

— И какво е то?

— Каква е заплата?

Херцогът изду бузи.

— Колко искате, Караклоу?

— Седем фунта на седмица, толкова струва работата му! — побърза да отговори госпожа Караклоу, преди мъжът ѝ да е успял да си поеме дъх и да каже нещо.

Ала херцогът беше истински йоркширец и никога нямаше да си прости, ако пропуснеше удобния случай да прояви „практичност“, както се изразяват там, когато става въпрос за пари.

— Пет — излая той. — И нито пени повече.

— Шест фунта и десет — започна да се пазари госпожа Караклоу.

— Шест фунта и нито пени повече — предложи херцогът като врял и кипял търговец.

— Съгласна — обяви бързо госпожа Караклоу и изведнъж заприлича на ястреб, уловил добра плячка.

И двамата засияха, видимо доволни от усилията си. Госпожа Караклоу щеше да се съгласи дори на три фунта седмично — а що се отнася до херцога, той съзнаваше много добре, че мъжът, когото наема на работа в кучкарника си, е неоценим.

— Значи всичко е наред — заяви тържествено херцогът.

— Почти — възрази с усмивка жената. — Аз, разбира се, изхождам от предпоставката, че... — Тя се наслаждаваше на собствените си думи, защото ги намираще за много изискани, и си позволи да ги повтори: — Аз, разбира се, изхождам от предпоставката, че ще получим къщичката в имението ви.

— Не искате ли твърде много, мадам? — попита мрачно херцогът. — Добре, ще я получите, но при едно условие. — Той повиши глас и изкрещя: — Само при условие, че докато живеете близо до мен, няма да допускате в дома ми това безформено, криво ухо, криво опашато същество, което направо е позор за расата на колитата. Какво ще кажете сега?

Той зачака, мърморейки нещо под нос, доволен от себе си. Когато смаяният Сам Караклоу се наведе към кучето, херцогът едва не се изсмя с глас. Този път момчето отговори вместо баща си:

— Ама разбира се, господине! Тя ще прекарва повечето време долу, при училището, защото всеки ден идва да ме посрещне. Освен това само след два или три дни ще я нагласим така, че изобщо няма да я познаете.

— Не се и съмнявам — изпухтя херцогът и закрачи гордо към колата си. — Не се съмнявам, че ще го направите...

След като се настаниха в автомобила, момичето се притисна до дядо си.

— Седни спокойно и не мърдай — нареди раздражено херцогът. — Не понасям, когато някой постоянно се мести насам-натам.

— О, дядо! — извика Присила. — Ти беше толкова добър, искам да кажа, заради онова куче.

Старият мъж се покашля и избягна погледа й.

— Глупости! — изръмжа той. — Глупости. Щом пораснеш, ще проумееш, че аз съм това, което хората наричат твърдоглав йоркширски реалист. Цели пет години си втълпявах, че това куче трябва да стане мое. Ето че най-после ще го имам.

Той се засмя и поклати доволно глава.

— Е, трябваше да купя и стопанина й, за да се сдобия най-после с нея. Но може би това не е най-лошата част от сделката.

ДВАДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

КАКТО ПРЕДИ

Когато младият Джо Караклоу каза, че след няколко дни няма да могат да разпознаят кучето му, той беше прав. Естествено, криво ухото страшилище с неравна къдрава опашка изчезна веднъж завинаги. На негово място се появи гордото, грациозно коли със стройна, благородна глава, известно като кучето на Сам Караклоу. Ласи остана при семейството и след няколко седмици на редовна храна и всекидневни грижи мършавостта изчезна, хлътналите хълбоци се наляха, а годините на правилно възпитание, през които бяха изградили у нея съпротивителни сили и устойчивост, сега ѝ бяха от полза. Буйната черно-бяло златна козина отново се развяваше от вятъра и радваше очите на всеки, който я видеше. Остана само лекото куцане, причинено от куршума, одраскал хълбока ѝ. Мускулът се беше сковал и Сам Караклоу опита какво ли не, но всичките му магии и тайни не можаха да я излекуват напълно.

Все пак той постигна много с търпеливо масажирание и безкрайни упражнения на мускулите и скоро куцането стана толкова незабележимо, че само най-опитният куче гледач би могъл да забележи лекото влачене на крака при тичане. В очите на повечето хора Ласи отново беше най-красивото куче коли.

Всеки делничен ден, малко преди четири часа, продавачите в магазините хвърляха поглед навън, виждаха гордото куче да тича с високо вдигната глава надолу по улицата и казваха:

— Човек може да си свери часовника по Ласи.

След известно време се появяваше Джо Караклоу, приключил с училището, който се прибираше къщи със своето куче.

И все пак, обещанието, което Джо даде на херцога, че кучето ще го чака всеки ден пред училището, се оказа неизпълнимо. Дойде време, когато Ласи престана да се появява пред вратата. Странно, но Джо изобщо не се разтревожи. Той изглеждаше напълно доволен от света и всеки ден хукваше към къщи сам и усмихнат.

В един такъв ден, подсвирквайки си весело, момчето вървеше по настлания с чакъл път в имението на херцога. Тогава видя момичето.

Първото чувство, което изпита, беше съжаление. Присила по нищо не приличаше на здравите, едри и силни момичета от селото.

— Здравсти — поздрави той.

— Здравей — отговори момичето.

Нямаше какво повече да си кажат, но Джо въпреки това спря.

— Дълго ме нямаше — продължи Присила. — Бях на училище.

— Така ли?

— Да. Сега обаче имаме ваканция.

Джо се замисли дълбоко.

— Нашата ваканция започва едва след седмица — обяви след сериозен размисъл той.

Настана нова пауза, после момичето попита:

— Как е Ласи?

Джо се усмихна толкова широко, че сърцето ѝ се стопли. Той се огледа, сякаш искаше да се увери, че никой не ги чува.

— Ела да видиш — прошепна най-после той, сякаш ѝ оказваше огромно благоволение.

След това тръгна напред към къщичката, където зад високата стена цъфтяха големи, пъстри рози. Отвори вратата и извика:

— Мамо! Искам да ѝ ги покажа.

— Заповядайте, госпожице — отзова се веднага майката и бързо изтри от масата няколко несъществуващи трохички.

Джо отведе момичето в хладната стая за пране, където цареше здрач. В един ъгъл беше поставен широк, нисък кош. В коша лежеше Ласи, а около нея се бяха натъркаляли седем безформени пухкави кученца и спяха.

— Ето, виждаш ли — обясни гордо Джо. — Държим я тук, защото е нещастна в кучкарника. Тя си е домашно куче, нашата Ласи.

Момичето клекна пред коша и докосна с пръст една от рунтавите топчици. Малкото същество издаде писклив, сънен звук.

— Сигурно са още слепи? — попита Присила и двамата се засмяха.

Джо стана разговорлив.

— Разбира се, че не. Проглеждат, когато навършат десет дни. А тези станаха на три седмици. Вече обикалят наоколо — макар че най-

приятно им е да си спят.

Когато Ласи вдигна глава, момчето се усмихна и нежно я помилва.

— Ти познаваш добре живота на кучетата, нали? — попита с възхищение момичето.

— Ами, тя веднъж вече си роди малки — отговори скромно Джо. — И помня как беше тогава. Като че старото време се е върнало, нали, Ласи?

Джо приклепна и погледна любимото си куче. Наистина беше като в доброто старо време. Често беше мислил за това през последните седмици.

След като се сбогува учтиво с момичето и го покани пак да дойде при кученцата, Джо продължи да размишлява за старите времена. Животът ни задава толкова загадки — и той имаше чувството, че е на път да разреши някои от тях.

Отново живееха както преди. Разбира се, в друга къща, но много неща бяха както преди година или две — толкова много дреболии му напомнях за тогава.

Например, когато сутрин посинеше кашата си с препълнена лъжица захар, майка му не се сърдеше, нито започваше да му се кара както по-рано:

— Не прекалявай, млади човече! Захарта струва много пари!

Или когато се връщаше у дома, нагълтал се със суровия йоркширски въздух, и заявяваше, че умира от глад, по лицето на майка му вече не се изписваше скрит страх; не, тя дори се засмиваше и по своя грубичък начин се провикваше:

— Майчице, наистина не знам как ще те изхраня! Къде побираш всичкото това ядене?

Докато казваше това, в гласа ѝ звучеше гордост за сина и огромния му апетит и това беше също като в старите времена.

Възрастните вече не преставаха да разговарят, когато той влизаше, нито пък чуваше сърдитите им гласове до късно през нощта, дълго след като си беше легнал. Баща му не се връщаше вкъщи потиснат и мълчалив, а когато сядаше пред камината, никога не се заглеждаше мрачно в огъня.

Вместо това госпожа Караклоу скачаше забързано от мястото си веднага щом чуеше стъпките му по чакъла и извикваше:

— Бързо на масата, татко си идва! Внимавай, че ще ви поднесе нещо горещо.

После хукваше към печката, подреждаше по масата димящи тенджери и купи, сякаш най-важното нещо на света беше да пригответи всичко в краткия промеждутък между първия звук на стъпките му и отварянето на вратата.

После се изправяше наред стаята, опираше ръце на хълбоците си и се провикваше:

— Измий се бързо, Сам! Тази вечер имаме агнешка глава и кнедли — а те не могат да чакат!

Така ставаше всеки път — също като в старите времена.

Баща му сядаше на масата, навеждаше се над яденето, после вдигаше глава и казваше например следното:

— Е, как е днес нашият Джо? Знаеше ли си урока в училище?

И по-рано беше така, но после всичко се промени. А сега беше отново както преди. Къде ли се криеше причината за тази промяна?

Докато вечеряше, Джо не преставаше да размишлява над този въпрос. След като се нахраниха, Ласи влезе гордо-гордо в стаята, Джо се излегна на килима пред камината, започна да я милва и реши, че е намерил отговора на своя въпрос.

Ласи! Разбира се. Само тя беше причината. Животът им беше в пълен ред, докато тя си беше в къщи. Когато я продадоха и отведоха далеч, всичко се обърка. А сега, когато тя се върна, животът им отново тръгна добре и всички бяха много щастливи.

„Тя се върна и заедно с нея се върна и щастието — размишляваше Джо. — Тя го направи. Тя се върна и ни донесе щастие.“

Той зарови лице в гъстата грива и зашепна нежни думи. Ласи въздъхна доволно.

След малко се обади майка му:

— Ей, Джо, какво сте се разположили на килима! Ще го направите само косми! И защо си толкова тих тази вечер?

Джо се усмихна на себе си и продължи да шепне в козината на кучето:

— Ти винаги се връщаш, нали, Ласи? Такава си ти, знам. Да, такава си ти. Ти ни донесе щастие. Защото винаги се връщаш. Ти си моята вярна Ласи. Ти си нашата Ласи.

Сега вече майка му се разсърди сериозно.

— Разбра ли ме, Джо? Не я гали толкова. Не бива така, точно сега, когато има толкова грижи около малките. Би трябвало да знаеш по-добре какво трябва и какво не!

Джо се отмести от огъня и отново помилва доволната Ласи. След малко вдигна глава със сериозна физиономия.

— Татко, знаеш ли, че усещам ребрата й — проговори той.

Баща му обърна стола си към камината и със задоволство протегна крака към огъня. Запали с бавни движения лулата си и на лицето му грейна усмивка.

— Не мислиш ли, че изглежда малко изтощена, татко? — продължи загрижено Джо. — Смятам, че малко повече месо и по-малко мляко ще й се отразят добре.

— Така ли мислиш? — попита подигравателно майката докато подреждаше току-що измитите, вдигащи пара съдове. — Вярно ли чух? Значи смяташ, че малко повече месо ще й се отрази добре? Разбира се, ти нямаше да бъдеш истински Караклоу — и разбира се, истински йоркширец — ако не си въобразяваше, че разбираш от отглеждане на кучета повече, отколкото от бъркане на яйца. Да знаете, понякога почвам да мисля, че много хора от селото държат повече на кучетата си, отколкото на собствените си деца. Когато малките пораснат, Ласи ще се махне оттук и ще иде да живее, където й е мястото. И тогава няма да позволя в къщата ми да стъпи друго куче...

Точно в този миг Джо погледна към баща си, който го наблюдаваше с ъгълчето на окоето си. Баща му вдигна ръка и докосна носа си с показалец. А този смешен жест означаваше следното:

„Не вземай толкова несериозно жените, Джо. Те трябва да понасят много несгоди, защото си стоят вкъщи и по цял ден чистят и мият и готвят, затова често дават воля на лошото си настроение и ни ругаят с остри думи, но ние трябва да мълчим и да преглъщаме, за да им позволим да изпуснат малко пара. Защото знаем, че всъщност не го правят с лошо сърце. Ние, мъжете, знаем това — ние, мъжете!“

Баща му се усмихна, Джо се ухили в отговор и това ново, взаимно разбиране между двама мъже, които понасят търпеливо женските укори, му се стори толкова весело, че избухна в смях. Смяхът му ставаше все по-неудържим, докато майка му изведнъж се обърна.

— Така значи, започна и да ми се надсмиваш! Ще те науча аз тебе! Ще те напляскам така, че да ме запомниш!

Тя размаха сърдито кърпата за съдове и Джо се претърколи настрана, за да я избегне.

— Не съм ти се надсмивал, мамо!

— А защо тогава се хилиш така?

— Защото татко... ами, той направи такава гримаса...

Госпожа Караклоу се обърна към мъжа си.

— Значи ти си виновен! Внимавай да не напляскам и теб!

Тя се запъти към мъжа си и Джо видя как баща му протегна силните си ръце и едната се склучи около блестящите китки на майка му, а другата обхвана пълната ѝ талия. Госпожа Караклоу беше притисната здраво и не можеше да мръдне. Бащата наведе глава към Джо и проговори усмихнато:

— Само я виж, момче. Коя е най-милата жена в цялото село?

— Мама, разбира се! — отговори Джо гордо и от цялото си сърце.

Лицето на госпожа Караклоу засия.

— Ах, вие двамата — промърмори укорително тя. — Крушата не пада по-далеч от опашката си. Казвате го само за да ме подиграете.

— Разбира се, че не. Момчето отговори честно на един честно зададен въпрос. Повече от сигурно е, че ти си най-милата жена в селото, а и че като те прегърне, човек има за какво да се залови.

— Аха, сега пък искаш да кажеш, че съм дебела! Пусни ме веднага, Сам Караклоу! Трябва да избърша съдовете.

Бащата обаче не я пусна и тя трябваше да го цапне два-три пъти, за да се освободи. Сам Караклоу обаче си стоеше съвсем спокойно и само сведе глава, за да предпази лулата си. После и двамата избухнаха в смях.

Сега вече всичко, ама съвсем всичко беше като едно време — майка му и баща му бяха щастливи и даже се шегуваха един с друг.

Джо зарови лице в козината на кучето и забрави за родителите си.

— Знам, знам — прошепна нежно той, — ти си моята върна Ласи. Ти се върна при нас.

ЗА КНИГАТА И АВТОРА

Ерик Найт (1897–1943) е роден в Йоркшир, Англия. На петнадесет години емигрира в Америка и остава там почти през целия си живот по време на Първата световна война служи в армията на Канада, а през Втората световна война в армията на САЩ.

Работи за различни вестници и списания, изявява се като журналист и карикатурист. Автор е на няколко книги, като сюжетите на повечето от тях се развиват в родния му Йоркшир — „Летящият йоркширец“ (1936), „Това е над всичко“ (1941) и др.

Най-известният му роман е „Ласи“, който намира признание най-вече сред детската публика. Той е издаден през 1940 г. в САЩ, а през 1942 г. във Великобритания. Трогателната история на едно шотландско коли, което изминава над 1000 километра, за да се върне при своя господар, става популярна в целия свят.

Дълъг е и пътят, който изминава самата порода шотландско коли — от обикновено овчарско куче до търсен в целия свят домашен любимец. През 1891 г. са установени и подробно описани външните черти, които трябва да притежава едно коли, за да бъде признато за расово животно. Периодът от края на XIX век до началото на Първата световна война се счита за „златния век“ на шотландското коли. Дори кралица Виктория е негова почитателка — тя е имала бяло коли.

Породата се налага не само благодарение на красотата си, а и на чудесните си „работни“ качества.

Французите използват колитата в полицията, германците на фронта, а царска Русия закупува 400 такива кучета, които са обучени за „санитари“ по време на Руско-японската война.

След 1945 г. киното „открива“ шотландското коли именно чрез романа на Ерик Найт. Американският дресьор Руди Уотъруокс превръща своето любимо куче в кинозвездата Ласи. В България, благодарение на този филм и на телевизионния сериал, името Ласи е толкова популярно, че се е превърнало в синоним на шотландско коли.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.